

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Географічний факультет**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою географічного факультету
від "28" січня 2019 р., протокол №6
Голова Вченої ради географічного
факультету, декан географічного факультету

Я.Б. Олійник

**ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ВИПРОБОВУВАННЯ ПРИ ВСТУПІ
НА ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
У 2019 РОЦІ НА НАВЧАННЯ
ЗА ОСВІТНІМ СТУПЕНЕМ «МАГІСТР»
(денна форма навчання)**

***ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 01 «ОСВІТА»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 014 «СЕРЕДНЯ ОСВІТА
(ЗА ПРЕДМЕТНИМИ
СПЕЦІАЛІЗАЦІЯМИ)»***

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА «ГЕОГРАФІЯ»

Київ – 2019

Передмова

Вступник до магістратури повинен знати:

- предмет методики навчання географії, провідних учених у галузі дидактики географії та основний їх внесок у розвиток цього наукового напрямку;
- місце і значення географії як шкільного предмета, особливості побудови шкільних курсів географії, шляхи реалізації міжпредметних зв'язків у навчанні географії;
- дидактичні, виховні і розвиваючі цілі шкільної географії; сучасні концепції географічної освіти та їх відображення у шкільних програмах і підручниках із географії;
- зміст і методику планування навчальної роботи з географії, зміст, роль і форми позакласної роботи з географії, особливості планування, організації і проведення занять у географічному гуртку, науковому товаристві учнів тощо;
- зміст, засоби і методи навчання географії у 5-10 класах, особливості діючої програми курсу «Географія» для 6-11 класів, вимоги до рівня навчальних досягнень учнів.

Вступник до магістратури має вміти:

- складати програму педагогічних спостережень на уроці географії у школі, організувати і проводити в школі педагогічний експеримент, обробляти матеріали й аналізувати результати власних педагогічних досліджень;
- визначати і формулювати основні дидактичні, виховні і розвиваючі цілі уроків географії у різних класах, аналізувати структуру системи географічних знань, умінь і навичок;
- обирати ефективні шляхи формування основних географічних понять і вмінь, реалізовувати краєзнавчий принцип навчання на уроках географії;
- використовувати інноваційні методи викладання географії, розробляти різноманітні за складністю перевірочні завдання з географії, планувати тематичний контроль з географії;
- визначати тип уроку географії залежно від його основної дидактичної мети, обґрунтовувати макро- і мікроструктуру уроків різного типу, детально розробляти план проведення уроків географії за будь-якою темою у 5-11 класах, проводити педагогічний аналіз уроку географії.

Вступники з географії за спеціальністю «Середня освіта (за предметними спеціалізаціями)» також мають володіти фундаментальними знаннями з природничої та суспільної географії, географії України, географії рекреації та туризму конструктивної географії, охорони природи і раціонального використання природних ресурсів.

Програма

Географія як наука і навчальний предмет. Місце курсу в системі підготовки вчителя географії. Зв'язок методики навчання з географічною наукою, дидактикою, психологією, логікою і шкільною практикою. Головні проблеми і методи наукових досліджень у галузі методики навчання географії. Центри науково-методичних досліджень: Інститут інноваційних технологій і

змісту освіти Міністерства освіти і науки України, Інститут педагогіки Академії педагогічних наук України, державні університети, педагогічні університети та інститути, заклади післядипломної освіти тощо. Особливості організації і роль науково-дослідницької роботи вчителя і вдосконалення своєї професійної майстерності. Завдання методики навчання географії в умовах розбудови національної освіти України.

Шкільна географія та методика її навчання у XVII-XIX ст. Демократичні методи навчання у роботах Я.А. Коменського, Ж.Ж. Руссо, К.Д. Ушинського, М.В. Гоголя. Перша методика навчання географії Д.Д. Семенова. Зміст шкільних підручників та його відображення в методиках навчання географії.

Шкільна географія та методика її навчання у XX ст. Внесок професора О.А. Івановського у розвиток методики навчання шкільної географії. Краєзнавчі програми в Україні 1920-х рр. та їх значення. Радянський період у розвитку шкільної географії та методики її навчання. Внесок М.М. Баранського у розвиток шкільної економічної географії та картографії. Догматизм системи освіти в СРСР, кризові явища в шкільній географії наприкінці 1980-х рр.

Спроби реформування системи радянської освіти.

Створення альтернативних програм і підручників географії. Інноваційні методи навчання географії в школах України та за її межами. Історія розвитку шкільної географії та методики її навчання; становлення національної системи освіти. Шкільна географія та методика її навчання в Україні. Нове покоління вітчизняних програм, підручників, атласів, стінних карт з географії. Основні тенденції розвитку сучасної методики навчання географії. Географія у системі безперервної освіти.

Географія як найважливіший елемент сучасної культури, її місце в системі шкільних дисциплін.

Мета навчання, її роль у визначенні змісту і побудови курсу шкільної географії. Освітні, виховні і розвиваючі цілі навчання шкільної географії. Внутрішньопредметні і міжпредметні зв'язки курсів шкільної географії, їх види і класифікація. Шляхи реалізації міжпредметних зв'язків у навчальному процесі.

Новітні наукові концепції шкільної географії. Реалізація гуманістичного, краєзнавчого, екологічного та економічного принципів навчання географії у сучасних програмах і підручниках. Навчальний план, лінійно-ступінчаста побудова програми та її переваги над концентричними програмами з географії. Варіативні програми і підручники. Роль географії у формуванні світогляду учнів, у вихованні громадянина і господаря своєї країни.

Підручник — основний носій змісту, джерело географічних знань та засіб навчання географії для учнів. Структура підручника. Загальні правила роботи з підручником. Формування системи вмінь і навичок роботи з підручником, з його різними компонентами. Прийоми роботи з підручником з урахуванням рівня підготовки і віку учнів. Критерії відбору підручників учителем для учнів.

Співвідношення між процесом навчання і процесом пізнання. Специфіка процесу навчання географії. Склад і структура системи географічних знань: уявлення, судження, поняття, уміння, навички. Класифікація системи понять курсу шкільної географії та шляхи їх формування. Особливості формування

провідних географічних умінь і навичок. Проблемний підхід, програмування та алгоритмізація, їх роль у навчальному процесі з географії. Краєзнавчий принцип організації навчання географії у школі.

Засоби навчання географії та їх класифікація. Технічні засоби навчання географії та шляхи їх використання у навчальному процесі. Карта як сучасний засіб навчання географії. ЛОС, СЛС, ОІС та інші графічні засоби навчання.

Методи навчання та їх місце в структурі навчального процесу з географії. Класифікація методів навчання географії. Система методів навчання за джерелами інформації : словесні, наочні, практичні. Порівняльно-географічний метод, пояснення, бесіда, робота з картою як методи формування географічних знань, умінь та навичок.

Система методів навчання за характером пізнавальної діяльності учнів: пояснювально-ілюстративний (інформаційно-рецептивний), репродуктивний, проблемний, частково-пошуковий та дослідницький методи. Географічні спостереження, експерименти та досліди на географічному майданчику, екологічний стежині, місцевості; практичні роботи у зошитах, з контурними картами і з географічними картами різних типів. Дидактична сутність кожного методу навчання і можливості використання його у навчальному процесі. Критерії вибору метода навчання.

Навчання географії як співробітництво вчителя і школярів. Педагогічні ідеї В.Ф. Шаталова, В.О. Сухомлинського та інших учителів-новаторів у навчальному процесі з географії.

Склад і зміст матеріальної бази навчання географії в школі, кабінет географії та географічний майданчик – єдиний шкільний навчально-методичний комплекс з географії. Шляхи, основні етапи обладнання кабінету географії та його головні дидактичні елементи. Географічний майданчик, його обладнання і значення у навчальному процесі. Типовий план розміщення приладів та обладнання на географічному майданчику; географічні роботи, досліди і спостереження учнів на ньому. Екологічна стежина та її дидактичне значення. Роль географічного гуртка в обладнанні і використанні навчально-методичного комплексу з географії.

Основні форми організації навчальної роботи з географії: урок, навчальна екскурсія, робота на географічному майданчику і в географічному гуртку, диспут і прес-конференція.

Урок, типи уроків залежно від змісту навчального матеріалу, мети і завдань навчального процесу. Дидактична класифікація уроків, їх макроструктура. Шляхи організації та педагогічного аналізу уроку. Нестандартні уроки вчителів-новаторів.

Особливості організації і змісту роботи на географічному майданчику і в географічному гуртку. Методика проведення географічного диспуту і прес-конференції. Значення, мета, види і зміст навчальних екскурсій з географії. Методика та етапи організації навчальної екскурсії з географії у школі.

Система підготовки вчителя географії до навчальної роботи. Методика і зміст календарно-тематичного планування з географії. Поурочні плани і плани-конспекти, їх структура, зміст і призначення. Зміст, шляхи і форми організації домашньої роботи учнів з географії.

Роль позакласної роботи з географії в освіті і вихованні учнів. Особливості організації процесу навчання географії у позаурочний час. Види, форми і методи організації позакласної роботи учнів з географії. Зміст планування позакласної роботи на базі географічного гуртка, наукового товариства або клубу. Створення шкільних краєзнавчих музеїв. Шляхи організації, зміст і методика проведення географічних вечорів, конкурсів, олімпіад, «тижнів географії» тощо. Науково-дослідницька робота учнів-членів Малої академії наук України у секціях географії, геології, етнографії, екології. Станції юних туристів як центри позашкільної роботи учнів. Туристсько-краєзнавча робота та її значення.

Повторення, перевірка і оцінювання знань-умінь як важливий елемент процесу навчання географії. Повторення та його види: поточне, узагальнююче, підсумкове. Дидактичні вимоги до відбору навчального матеріалу для повторення. Форми, методи і прийоми організації повторення.

Дидактичні цілі і завдання перевірки і оцінки знань з географії. Види, форми і методи перевірки знань. Програмований контроль знань і вмінь з географії.

Оцінка знань та її мотивування. Вимоги до рівня навчальних досягнень учнів з географії та критерії оцінок, що виставляються учневі. Нормативний, порівняльний, особистий критерії оцінювання знань-умінь. Визначення підсумкових оцінок учнів з географії за півріччя і за рік.

Зміст, методи і прийоми навчання курсів фізичної географії.

Пропедевтична підготовка учнів з географії у початковій школі. Зміст навчальних програм, підручників і методика навчання у початковій школі. Географія рідного краю – перший географічний курс за вибором у школах України, його мета і особливості. Програма і підручники з географії рідного краю, особливості формування краєзнавчих знань і вмінь.

Система понять, умінь і навичок у курсі загальної географії та шляхи їх формування. Побудова курсу, його логічна структура. Географічні спостереження і практичні роботи на місцевості. Формування умінь і навичок роботи з географічними картами і різними джерелами географічної інформації.

Основні, виховні і розвиваючі цілі та завдання курсу. Структура, зміст та провідні поняття курсу географії материків і океанів. Особливості процесу навчання, засобів і методів викладання курсу. Методика формування загальних понять і закономірностей планетарного та регіонального рівнів розвитку географічної оболонки. Шляхи реалізації в змісті курсу типових схем-планів характеристики географічних об'єктів і явищ.

Зміст, методи і прийоми навчання курсу географії України.

Освітні, виховні і розвиваючі цілі курсу географії своєї держави. Структура і зміст курсу географії України. Основні науково-методичні ідеї побудови, організації процесу навчання, засобів і методів викладання курсу географії України. Шляхи формування провідних фізико- та економіко-географічних понять, встановлення міжпредметних зв'язків курсу географії України з іншими шкільними дисциплінами. Рольові ігри, дискусії, прес-конференції на уроках географії України.

Краєзнавчий компонент курсу географії України. Методика вивчення тем

про природу, населення і господарство своєї області як частина України. Досвід навчання курсу географії України в школах.

Зміст, методи і прийоми навчання курсу економічної і соціальної географії світу.

Основні, виховні і розвиваючі цілі навчання курсу. Основні ідеї побудови курсу: типологічний і регіональний підходи. Структура і зміст курсу. Особливості організації процесу навчання, засобів і методів навчання курсу: лекції, диспути, прес-конференції, рольові ігри. Шляхи організації систематизуючого повторення курсу шкільної географії.

Специфічні риси організації процесу навчання в гімназіях, ліцеях, коледжах та інших закладах нового типу. Особливості методики викладання географії в умовах альтернативності здобуття середньої освіти. Програми з географії для шкіл (класів) з поглибленим вивченням предмета. Інтеграція вищих і середніх закладів освіти та її вплив на розвиток шкільної географії і методики її викладання. Методика організації і проведення лекцій, семінарів, практикумів, заліків, самостійної роботи учнів у закладах нового типу. Факультативи з географії та їх профорієнтаційні можливості. Досвід міських і сільських шкіл регіонів України з поглибленого вивчення географії.

Зміст, методи і прийоми навчання курсів з географії для профільної школи. Перспективи розвитку шкільної географії та методики її навчання.

Список рекомендованої літератури

Алексюк А.М. Загальні методи навчання в школі: 2-ге вид., переробл. і доп. - К.: Рад. шк., 1981.-206с.

Бабанский Ю.К. Оптимизация учебно-воспитательного процесса (Методические основы). - М.: Просвещение, 1982. - 192с.

Бабанський Ю.К. Методи обучения в современной общеобразовательной школе. - М.: Просвещение, 1985. - 208 с.

Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах. - К.: Веселка, 1998. - С.77 - 82.

Байкова Э.Г. Практикум по теории и методике обучения географии / Э.Г. Байкова Баранский Н.Н. Методика преподавания экономической географии. – М.: Просвещение, 1990. – 303 с.

Барина И.И. и др. Внеурочная работа по географии. – М.: Просвещение, 1988. - 157 с.

Бенедюк В.В. Краєзнавчий принцип навчання: історичний аспект. -// Географія та основи економіки в школі.- 1998. - №1. - С. 30-32.

Буданов В.П. Карта в преподавании географии. – М.:Просвещение, 1938. - 76 с.

Бурлака О.М. Дидактичний матеріал з економічної та соціальної географії України //Географія та основи економіки в школі. - 2000. - №3. - С.16-18; №4.- С. 31

Бурлака О.М. Методика проведення практичних робіт у курсі — Економічна і соціальна географія світу // Географія та основи економіки в школі. - 1998. - №3. - С. 26-27.

Варакута О.М. Формування в учнів географічних понять // Географія та

основи економіки в школі. - 2002. - № 6.-С. 28-31.

Варакута О.М. Міжпредметні зв'язки у формуванні природничих понять // Мандрівець. - 1999. – №2. – С.66-69.

Варакута О.М. Шкільний курс географії та методика її викладання (лабораторні заняття): Посібник для студентів географічних спеціальностей. – Тернопіль : Тайп, 2007. – 72 с.

Вестицкий М.В. Технические средства в обучении географии. - М.: Просвещение, 1977.

Войлошнікова Н.О. Практичні роботи з географії. 9 клас. - К.: Рад. школа, 1979.

Географический комплекс средней школы: Пособие для учителей. - М.: Просвещение. 1978.-143 с.

Географія. Програма /рівень стандарту/ для учнів 6-11 класів середніх загальноосвітніх навчальних закладів. 2004р..

Герасимова Т.П. и др. Формирование мировоззрения учащихся средней школы в процессе обучения географии. - М.: Педагогика, 1982. - 94с.

Герасимчук В.М., Замковий В.П. Методика викладання географії Української РСР. – К.: Рад. школа, 1989. - 102 с.

Голов В.П. Средства обучения географии и условия их эффективного использования:

Душина И.В., Понурова Г.А. Методика преподавания географии: Пособие для учителей и студентов пединституты и университетов. – М.: Просвещение, 1996.-192с.

Кобернік С. Г. та ін. Методика викладання географії в школі. Навчально-методичний посібник. - К.: Стафед-2, 2000.- 320 с.

Методика навчання географії в загальноосвітніх навчальних закладах: Навчально-методичний посібник / Кобернік С.Г., Коваленко Р.Р., Скуратович О.Я.; За ред. С.Г. Копернік. – К.: Навчальна книга, 2005.- 319 с.

Методика обучения географии в средней школе: Пособие для учителей / Под редакцией И.С. Матрусова – М.: Просвещение, 1985. - 256с.

Методика обучения географии в средней школе: Учебное пособие для студентов пед ин-тов по географической специальности. / Под ред. Л.М. Панчешниковой. - М.: Просвещение, 1983.- 320с.

Топузов О.М Загальна методика навчання географії / О.М. Топузов, В.М. Самойленко, Л.П. Вішнікіна. – К. : ДНВП «Картографія», 2012 . – 510с.

Учебное пособие для педагогических институтов. - М.: Просвещение, 1987. - 222с.

Учителю географии о методах обучения и воспитания школьников: Кн. для учителя / Сост. И.С. Матрусов, М.В. Рыжаков. - М.: Просвещение, 1985.- 126 с.

Федорак М.І. Міжпредметні зв'язки шкільної географії. – К.: Рад. шк.,1972.

Фізична географія України. 8 клас. Посібник для вчителя / Г.Д. Довгань та ін. – Харків: — Ранок, 2002.-272с.

Функції і структура методів навчання. / За ред. В.О. Онищука.- К.: Рад. шк., 1979. – 159 с.

Чернихова Е.Я. Учебные экскурсии по географии. - М.: Просвещение, 1980.

- 112 с.

Чернов Б.О., Корнєєв В.П. Методи навчання географії в школі. - К.: Рад. школа, 1986.-173 с.

Шипович Є.Й. Методика викладання географії: Навчальний посібник для студ. географ. ф-тів. - К.: Вища школа, 1981. - 174с.

Шищенко П: — Знання у школі мають бути сформовані таким чином, щоб залишитись у пам'яті на все життя. // Географія та основи економіки в школі. - 2000. - №2. - С.44-48.

Шкільний курс географії та методика її викладання (курс лекцій): Навчальний посібник. Переробл. і доп. / Варакута О.М. – Тернопіль: Тайп, 2007. – 177 с.

Укладачі програми:

д. геогр. н., проф., член-кор. НАПН України Шищенко П.Г.;

к. пед. н., асистент Муніч Н.В.

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Географічний факультет**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою географічного факультету
від "28" січня 2019 р., протокол №6
Голова Вченої ради географічного
факультету, декан географічного факультету

Я.Б. Олійник

**ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ВИПРОБОВУВАННЯ ПРИ ВСТУПІ
НА ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
У 2019 РОЦІ НА НАВЧАННЯ
ЗА ОСВІТНІМ СТУПЕНЕМ «МАГІСТР»
(денна форма навчання)**

***ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 10 «ПРИРОДНИЧІ НАУКИ»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 106 «ГЕОГРАФІЯ»***

***ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
«ПРИРОДНИЧА ГЕОГРАФІЯ»***

Київ - 2019

Передмова

Вступник за ОС „Магістр” кафедри фізичної географії та геоекології має досконало знати сучасні фундаментальні положення фізичної географії та геоекології (ландшафтно-екології), які викладалися у комплексі дисциплін на ОКР "Бакалавр". Він повинен вміти застосовувати сучасні методи досліджень ландшафтів для дослідження їхньої структури, динаміки, стійкості до антропогенних навантажень, прогнозування можливих змін. Крім розуміння загальнотеоретичних і прикладних проблем фізичної географії та геоекології вступник має володіти глибокими знаннями з регіональної фізичної географії України, бути компетентним щодо стану довкілля держави і способів його захисту та реабілітації та бути обізнаним зі змістом глобальних екологічних і геоекологічних проблем і основами міжнародного екологічного співробітництва.

На іспиті з фаху оцінюються письмові відповіді вступника на запитання екзаменаційного білета.

Перелік питань

Об'єкт, предмет і методи фізичної географії. Система фізико-географічних наук. Географічні принципи, закони і закономірності. Закон географічної зональності. Географічна оболонка, її межі, склад і структура. Кругообіг речовини і енергії в географічній оболонці. Зональна структура географічної оболонки. Висотна географічна пояси́сть.

Ландшафтна сфера. Антропогенні зміни географічної оболонки. Ноосфера, її структура. Поняття про природно-територіальний комплекс і геосистему. Компоненти ландшафту і ландшафтотворні фактори. Типи ландшафтних територіальних структур. Морфологічна структура географічного ландшафту. Вертикальні і горизонтальні межі геосистем. Вплив геофізичних полів на формування та динаміку ландшафтів.

Міграція речовин в геосистемах. Ландшафтно-геохімічні бар'єри. Геохімічна класифікація ландшафтів. Класифікація ландшафтів. Теоретичні основи фізико-географічного районування. Система таксономічних одиниць фізико-географічного районування.

Об'єкт і предмет історичного ландшафтознавства та структура і місце історичної географії в системі географічних наук. Характеристика джерельної бази історичної географії (інформаційні системи різних сфер знань). Документований та не документований періоди в Україні. Методика історико-ландшафтного регіонального аналізу. Головні етапи взаємодії суспільства і природи в голоцені (на території України). Головні чинники і динаміка зменшення лісистості в ландшафтах України у 2-му тисячолітті. Антропогенні зміни ландшафтів України з останньої чверті XVIII-го століття до Першої світової війни. Техногенні зміни ландшафтів України в XX-му столітті.

Форма, розміри і маса Землі та їхнє географічне значення. Відхиляюча сила обертання Землі (сила Коріоліса) та її вплив на географічні процеси і явища. Річний обертальний рух Землі, добове обертання Землі та їхні географічні наслідки. Літосфера як складова географічної оболонки.

Платформи та геосинклінали як структурні області земної кори. Геологічна структура, тектонічні рухи та їхній вплив на формування рельєфу. Генетичні типи антропогенних відкладів та основні закономірності їхнього географічного поширення.

Будова, походження та сучасний склад атмосфери. Загальні риси циркуляції повітряних мас. Поняття про радіаційний та тепловий баланс. Кліматична криза та її соціально-економічні і природні наслідки.

Гідросфера, її походження та види її вод. Великий та малий кругообіг води. Планетарна циркуляція вод Світового океану. Океанічні течії та їхні генетичні типи. Забруднення Світового океану та його наслідки для довкілля.

Розвиток екології в Україні. Екосистеми як основна функціональна одиниця біосфери. Екологічні проблеми сучасності.

Біосфера та основні закономірності її територіальної структури. Ландшафтна екологія, її зміст та завдання. Геофізика ландшафтів, її зміст і методи досліджень. Геохімія ландшафтів, її зміст і методи досліджень. Предмет, зміст та методи прикладної фізичної географії. Меліоративна географія, її зміст і методи. Роль біогеографії в системі природничих наук.

Головні риси геологічної будови території України та їхній вплив на формування ландшафтів. Головні риси геоморфологічної будови території України та їхній вплив на формування ландшафтів. Закономірності в поширенні антропогенних відкладів на території України. Кліматичні умови та ресурси України. Кліматичне районування України. Внутрішні води та водні ресурси України. Головні риси ґрунтового покриву України. Головні риси рослинного покриву України. Зв'язок між поширенням ґрунтів і типами рослинності на території України. Негативні фізико-географічні процеси на території України та шляхи боротьби з ними. Вплив господарської діяльності на природні умови України. Геоекологічні проблеми меліорації на території України. Природно-заповідний фонд України. Зональність та атональність ландшафтів на території України. Обґрунтування схеми фізико-географічного районування території України.

По-зональна характеристика природних ресурсів України. Фізико-географічна характеристика зони мішаних лісів України. Фізико-географічна характеристика Чернігівського Полісся. Фізико-географічна характеристика зони широколистяних лісів. Фізико-географічна характеристика Волинського Опілля. Фізико-географічна характеристика лісостепової зони України.

Фізико-географічна характеристика Дністровсько-Дніпровського лісостепового краю. Фізико-географічна характеристика Лівобережно-Дніпровського лісостепового краю. Фізико-географічна характеристика Середньо-Руського лісостепового краю. Фізико-географічна характеристика степової зони України. Фізико-географічна характеристика Українських Карпат. Фізико-географічна характеристика Кримських ір.

Ландшафт як об'єкт естетичного сприйняття. Фізіологічні та композиційні властивості ландшафту. Формування образу ландшафту. Ландшафтні смаки: формування та еволюція. Ландшафтно-естетичні преференції. Методи оцінювання естетичних якостей ландшафту. Вивчення естетико-ландшафтного потенціалу територій. Основні напрями практичного застосування результатів

естетико-ландшафтознавчих досліджень. Поняття про перцепцію ландшафту.

Поняття про агро- та урбоекологію як напрями сучасних ландшафтно-екологічних досліджень. Поняття про системно-синергічні основи аграрного та урбанізаційного природокористування. Уявлення про екосистеми та ландшафти міських територій та територій сільськогосподарського призначення як про ноосферні об'єкти. Використання теоретичних положень ландшафтознавства та ландшафтно-екології в методиках проведення агроекологічних та урбоекологічних досліджень. Нормативна та законодавча база природокористування у містах і в межах агроландшафтів. Процедури контролю та управління якістю міського середовища. Схеми проведення агроекологічного моніторингу та районування територій. Перспективи сталого розвитку міських територій та агроландшафтів.

Поняття про геоекологічну безпеку. Основні механізми забезпечення ефективної геоекологічної безпеки та система її діагностики. Основні положення теорії екологічних ризиків. Типізація екологічних ризиків. Механізми управління екоризиками для реалізації успішної стратегії геоекологічної безпеки.

Поняття про геоекологічне обґрунтування проектів природокористування. Основні етапи геоекологічного обґрунтування територіальних схем і проектів природокористування. Нормування антропогенних навантажень на геосистеми. Геоекологічні принципи проектування геотехсистем (ГТС). Геоекологічне обґрунтування проектування промислових ГТС. Геоекологічні принципи проектування транспортних ГТС. Геоекологічні принципи проектування урботехсистем. Геоекологічні принципи проектування сільськогосподарських та водогосподарських ГТС. Геоекологічні принципи проектування лісогосподарських та рекреаційних ГТС.

Особливості застосування імовірнісних математичних методів у фізичній географії та геоекології. Поняття про закон розподілу випадкової величини Моменти і характеристики розподілу випадкової величин. Основні закони розподілу випадкової величини. Система випадкових величин і зв'язки між ними. Вихідні основні поняття теорії випадкових функцій.

Характеристики і властивості випадкового процесу та випадкового поля геопараметрів.

Поняття про модель і моделювання довкілля. Визначення моделі і моделювання у фізичній географії та геоекології. Класифікації моделей. Поняття про найбільш застосовні у геоекології симплексні методи моделювання. Загальні вимоги до моделей. Особливості моделювання просторових структур геосистеми та ландшафтних меж. Модельно-параметрична формалізація геосистеми. Поняття про стохастичну структуру геосистеми. Стан, рівень і ознаки стану геосистеми, її стійкість і надійність. Принципові групи підходів до модельного геоінформаційного районування територій. Розрахунково-оптимізаційні моделі геоекологічного моніторингу. Алгоритмічна схема геоекологічно-економічної оптимізації режимів управління геосистемами.

Поняття про географічні інформаційні системи (ГІС) та ГІС-технології. Просторовий аналіз як основа сучасної географії. Геоінформаційні структури та

моделі даних. Введення, збереження та редагування даних у ГІС. Елементарний просторовий аналіз та вимірювання у ГІС. Класифікація і перекласифікація просторових об'єктів у ГІС. Статистичні поверхні у ГІС. Просторові розподіли об'єктів у ГІС. Накладання шарів у ГІС Вивід результатів аналізу у ГІС. Прикладне застосування і модифікації ГІС у географії та геоєкології. Сучасні світові та вітчизняні ГІС та їхній інструментарій.

Поняття про комп'ютерні мережі. Географічна інформаційна мережа. Поняття про сервіси Інтернету. Методичні засади створення веб-сайтів. Безпека та захист інформації в інформаційних мережах. Підходи до проведення пошуку фахової інформації в мережі Інтернет.

Поняття про наукову діяльність і її типи. Фундаментальні і прикладні наукові дослідження, вчений, науковий і науково-педагогічний працівник. Наукова установа, наукова робота і результат, науково-прикладний результат. Пізнання, наукове пізнання та наукове дослідження. Наукова ідея та гіпотеза. Закон, судження, умовивід. Теорія. Наукова концепція, принцип, поняття (термін), науковий факт. Методологія наукового пізнання і метод дослідження. Основні результати наукових досліджень. Суб'єкти наукової діяльності. Підготовка та атестація наукових і науково-педагогічних кадрів. Повноваження суб'єктів державного регулювання та управління у сфері наукової діяльності.

Поняття про міжнародне екологічне співробітництво (МЕС). Суть глобальних проблем, що зумовили необхідність МЕС. Принципи формування глобальної екологічної політики України при МЕС. Міжнародні екологічні програми та проекти, представлені в Україні, та сфери їхньої діяльності. Основні міжнародні нормативно-правові та регламентуючі документи екологічного та геоєкологічного спрямування (угоди, конвенції тощо).

Поняття про репрезентативність і унікальність ландшафтів та об'єктів природно-заповідного фонду. Принципи функціонування та менеджменту екологічних мереж міжнародного (у т.ч. всеєвропейського), національного та регіонального рівнів. Ландшафтно-екологічні засади створення екомереж. Основні міжнародні документи та організації у сфері менеджменту екомереж і досвід їхньої розбудови.

Список рекомендованої літератури

Атлас України (електронна версія) // Інститут географії НАНУ, ІС "Гео". – К., 2000.

Беручаішвили Н.Л. Геофизика ландшафтов. – М., 1990.

Білоус Л.Ф. Інформаційні мережі. – К., 2005.

Ваганов П.А., Ман-Сунг Им. Экологические риски. – СПб., 2001.

Воронов Г.С. Охрана атмосферы. – К., 1997.

Всеєвропейська стратегія збереження біологічного та ландшафтного різноманіття. – К., 1998.

Гавриленко О.П. Основи екології та безпека життєдіяльності. – К., 2004.

Гавриленко О.П. Методологія наукових досліджень. – К., 2004.

Гавриленко О.П. Геоєкологічне обґрунтування проектів природокористування. – К.: Ніка-Центр, 2008.

Герасимчук З.В., Олексюк А.О. Екологічна безпека регіону: діагностика та

механізм забезпечення. – Луцьк, 2007.

Гончаренко М.С., Бойчук Ю.Д. Екологія людини. – К., 2005.

Гродзинський М.Д. Основи ландшафтної екології. – К., 1993.

Гродзинский М.Д., Шищенко П.Г. Ландшафтно-экологический анализ в мелиоративном природопользовании. – К., 1993.

Гродзинський М.Д. Стійкість геосистем до антропогенних навантажень. – К., 1995.

Гродзинський М.Д., Савицька О.В. Естетика ландшафту. – К., 2005.

Гродзинський М.Д. Пізнання ландшафту: місце і простір. У 2-х т. – К., 2005.

Гродзинський М.Д., Савицька О.В. Ландшафтознавство. – К., 2008.

Гродзинський М.Д., Свідзінська Д.В. Ніші ландшафтів України у просторі кліматичних факторів. – К., 2008.

Гуцуляк В.М. Геохімія ландшафту. – Чернівці, 1994.

Данилишин Б.М., Ковтун В.В., Степаненко А.В. Наукові основи прогнозування природно-техногенної (екологічної) безпеки. – К., 2004.

Дмитрук О.Ю. Урбаністична географія з основами урбогеоекології. – К., 2000.

Заповідна справа в Україні / За ред. М.Д.Гродзинського, М.П.Стеценка. – К., 2003.

Клименко М.О. Антропогенні зміни і стан здоров'я населення. Регіональні екологічні проблеми. – К., 2002.

Клімат України / За ред. В.М.Ліпінського, В.А.Дячука, В.М.Бабіченко. – К., 2003.

Маринич О.М., Шищенко П.Г. Фізична географія України. – К., 2005.

Методи геоекологічних досліджень / За ред. М.Д.Гродзинського та П.Г.Шищенко. – К., 1999.

Міждержавні природно-заповідні території / Під ред. Т.Л. Андрієнко. – К., 1998.

Назарук М.М., Койнова І.Б. Екологічний менеджмент. – Львів, 2004.

Николаев В.А. Ландшафтоведение: Эстетика и дизайн. – М., 2003.

Ніколаєнко В.Н. Міжнародні конвенції про охорону навколишнього середовища // *Право України.* – 2001. – №1.

Олійник Я.Б., Самойленко В.М., Хільчевський В.К. Навчально-методичний комплекс з виконання курсових та кваліфікаційних робіт. К., 2001.

Пащенко В.М. Методологія посткласичного ландшафтознавства. – К., 1999.

Петлін В.М. Концепції сучасного ландшафтознавства. – Л., 2006.

Позаченюк Е.А. Территориальное планирование. – Симферополь, 2003.

Програма дій -Порядок денний на XXI століття (Agenda XXI), К., 2000.

П'ята Всеєвропейська Конференція "Довкілля для Європи". Матеріали та документи (CD). – К., 2004.

Романчук С.П. Історичне ландшафтознавство. К., 1998.

Романчук С.П. Основи етнології. – К., 2005.

Руководство по ландшафтному планированию. – Т.2. Методические рекомендации по ландшафтному планированию. – М., 2001.

Самойленко В.М. Комплексне районування радіоактивно забруднених територій Полісся і півночі Лісостепу за гідрологічно-ландшафтними умовами та можливими радіоекологічними наслідками місцевого водо- і ресурсокористування. – К., 1999.

Самойленко В.М. Ймовірнісні математичні методи в геоєкології. – К., 2002.

Самойленко В.М. Математичне моделювання в геоєкології. – К., 2003.

Самойленко В.М. Основи геоінформаційних систем. Методологія. – К., 2003.

Самойленко В.М. Навчально-методичний комплекс з математично-модельного та геоінформаційного забезпечення підготовки географів. – К., 2003.

Самойленко В.М., Корогода Н.П. Геоінформаційне моделювання екомережі. – К., 2006.

Самойленко В.М., Верес К.О. Моделювання урболандшафтних басейнових геосистем. – К., 2007.

СЕМайн: Система екологічного менеджменту, аудиту, інжинірингу та навчання. – К., 1997.

Сівак В.К., Солодкий В.Д. Основи екологічної безпеки територій та акваторій. – Чернівці, 2000.

Скребец В.А. Экологическая психология. – К., 1998.

Україна: прогрес на шляху сталого розвитку. Інформаційно-аналітичний огляд виконання "Порядку денного на ХХІ століття". – К., 2002.

Хільчевський В.К., Дубняк С.С. Основи океанології. – К., 2001.

Шеляг-Сосонко Ю.Р., Гродзинский М.Д., Романенко В.Д. Концепция, методы и критерии создания экосети Украины. – К., 2004.

Шейко В.М., Кушнарченко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: – К.: Знання-Прес, 2002.

Шищенко П.Г. Прикладная физическая география. – К., 1988.

Шищенко П.Г. Принципы и методы ландшафтного анализа в региональном проектировании. – К., 1999.

Укладачі програми:

д.геогр.н., проф. Гродзинський М.Д.

д.геогр.н., проф. Самойленко В.М.

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Географічний факультет**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою географічного факультету
від "28" січня 2019 р., протокол №6
Голова Вченої ради географічного
факультету, декан географічного факультету

Я.Б. Олійник

**ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ВИПРОБОВУВАННЯ ПРИ ВСТУПІ
НА ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
У 2019 РОЦІ НА НАВЧАННЯ
ЗА ОСВІТНІМ СТУПЕНЕМ «МАГІСТР»
(денна форма навчання)**

***ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 10 «ПРИРОДНИЧІ НАУКИ»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 106 «ГЕОГРАФІЯ»***

***ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
«ГЕОМОРФОЛОГІЯ ТА ПАЛЕОГЕОГРАФІЯ»***

Київ - 2019

Передмова

Очікується, що вступник до магістратури за спеціальністю 106 «Географія» освітня програма «Геоморфологія та палеогеографія» отримав відповідну підготовку бакалавра, засвоїв всі необхідні загальні та спеціальні дисципліни. Він має знати теоретичні основи геоморфології та палеогеографії, наукові розділи і практичні напрями цих наук, володіти основними методами і методиками геоморфологічних і палеогеографічних досліджень, розуміти закономірності будови і розвитку рельєфу і природи Землі в цілому і окремих регіонів.

Вступник має володіти певними практичними навичками: вміти організувати і прокласти польовий маршрут, вести польовий щоденник, пояснювати спостережувані геологічні та геоморфологічні явища, описувати точки спостереження, природні або штучні відслонення гірських порід, відбирати зразки порід для різних видів аналізів речовинного складу, будувати профілі і розрізи (геоморфологічні, геолого-геоморфологічні), складати карти (геоморфологічні, палеогеографічні), вміти їх використовувати для прикладних (пошуки корисних копалин, інженерна діяльність у рельєфі, сприяння вирішенню екологічних тощо) та наукових цілей.

Вступник за програмою «Геоморфологія та палеогеографія» повинен бути готовий скласти іспит у письмовій формі за напрямками «Геоморфологія» (теорія та методологія, методи та методики досліджень, регіональна, прикладна) та «Палеогеографія» (теорія та методологія, методи та методики, прикладна, регіональна і окремих етапів).

I. Геоморфологія

1. Теорія та методологія геоморфології.

Знати і вміти розрізняти у процесі геоморфологічних досліджень наукознавчі категорії геоморфології (об'єкт, предмет, метод, суб'єкт). Продемонструвати здатність орієнтуватися у структурі і напрямках геоморфології, знати основні методологічні положення геоморфології та етапи її становлення. Усвідомлювати поняття про головні властивості рельєфу, методи їх дослідження, класифікація рельєфу у різних видах геоморфологічних досліджень. До компетенції вступника входять знання про загальні закономірності будови рельєфу Землі, основні механізми розвитку земної кори та їхнє відображення у формуванні планетарних форм рельєфу, будова рельєфу дна Світового океану. Необхідно мати виразне уявлення про чинники і процеси формування рельєфу, джерела їхньої енергії, про ендегенні чинники формування рельєфу, внутрішні процеси і послідовність формування відповідних форм рельєфу. Вміти пояснити вплив тектоніки і магматизму на генезис і зміни форм рельєфу земної поверхні. Необхідно знати характеристики зональних та азональних екзогенних процесів, оцінювати роль широтної зональності у формуванні морфоскульптури Землі. Вміти охарактеризувати механізми окремих зональних та азональних екзогенних геоморфологічних процесів, в тому числі а) гляціальні процеси і відповідні форми рельєфу земної поверхні; б) криогенні процеси та форми рельєфу, пов'язані із ними; в) аридні процеси і морфоскульптуру; г) карст і карстову морфо скульптуру; д) флювіальні геоморфологічні процеси та наслідки їхньої діяльності; е) схиліві

процеси та рельєф схилів; є) берегові процеси та форми рельєфу; ж) екзогенні процеси на дні океанів та морфоскульптури, утворювані ними. Важливо вміти інтерпретувати роль широтної зональності у функціонуванні рельєфотвірних процесів. Оцінювати антропогенний рельєф, зміни рельєфу, зумовлені господарською діяльністю людини. Знати закономірності вияву і розвитку екзогенних геоморфологічних процесів. Розуміти роль рельєфу у системній організації навколишнього середовища. Пояснювати роль рельєфу як складника природних комплексів. Бачити морфосистему Землі як елемент інтегральних планетарних мегасистем. Вміти пояснювати наскрізні наукові ідеї і їх прояв в геоморфології (циклічність морфогенезу, взаємодія внутрішніх і зовнішніх чинників морфогенезу, геоморфосистем тощо). Мати поняття про парадигми науки (еволюційна, динамічна) та їх вираження у концепціях геоморфології (морфологічній, морфогенетичній, морфоісторичній, морфодинамічній, морфохронодинамічній). Теорія та методологія загальної геоморфології та її часткові напрямки (структурний, кліматичний, історичний, динамічний).

2. Методи геоморфологічних досліджень.

Загальний геоморфологічний аналіз: методи вивчення морфології, генезису, віку, динаміки рельєфу. Системний аналіз в геоморфологічних дослідженнях і види моделювання (математичного, картографічного, комп'ютерного, ін.). Морфоструктурний та неотектонічний аналіз, морфолітогенетичний аналіз, палеогеоморфологічний аналіз (мета, завдання, методи). Вивчення і значення закономірностей формування поверхонь вирівнювання (теорія та методи). Вивчення історичної та еволюційної динаміки геоморфосистем. Методи вивчення сучасної динаміки рельєфу. Методи вивчення основних генетичних категорій рельєфу. Дистанційні методи вивчення рельєфу та сучасних рельєфотвірних процесів.

Геоморфологічне картографування (теорія, методи, напрямки). Особливості картографування загальних властивостей рельєфу (морфології, генезису, віку, динаміки) і типи карт. Об'єкти спеціального геоморфологічного картографування (морфоструктура, морфоскульптура, геоморфологічна формація). Палеогеоморфологічне картографування: теорія, об'єкти, принципи складання і типи палеогеоморфологічних карт.

3. Планетарна та регіональна геоморфологія. Космічні і планетарні чинники виникнення морфосистеми Землі. Місце морфосистеми Землі в планетарній організації. «Простір», «час», «організація» морфосистеми Землі в концепціях геоморфології (геоморфосфера, геоморфологічна формація, кріптоморфосфера, геоморфолітосфера). Принципи і підходи до геоморфологічного районування материків та океанів. Розмірно-генетична класифікація форм рельєфу Землі. Регіональні типи геотектури (морфотектури) і морфоструктури всіх сучасних материків. Типи морфоскульптури і морфокліматичні зони материків. Регіональна геоморфологічна характеристика материків та океанів. Рельєф України: а) чинники формування; б) геоморфологічне районування та загальна характеристика рельєфу; в) антропогенний рельєф.

4. Прикладна геоморфологія. Структура і завдання прикладної геоморфології. *Пошукова геоморфологія* та її основні напрямки. Історія розвитку пошуків корисних копалин в Україні. Розсипна геоморфологія. Геоморфологічні

дослідження при розшуках нерудних корисних копалин. Рудна геоморфологія. Розшуки екзогенних осадових родовищ геоморфологічними методами. Нафтогазопошукова геоморфологія. Стан розвідування нафти та газу в Україні. Сучасний стан та наукова концепція *інженерної геоморфології*. Структура і завдання інженерної геоморфології. Інженерні властивості рельєфу. Інженерно-геоморфологічний аналіз. Рельєф та проектування інженерних споруд. Вивчення рельєфу освоєних територій. Антропогенна геоморфологія. Рельєф і раціональне природокористування. Сучасні напрямки вивчення антропогенного рельєфу України. Агрогенна геоморфологія, її роль у землекористуванні в Україні. Теоретичні засади формування *екологічної геоморфології* (об'єкт, предмет, методи), спеціальні геоморфологічні дослідження для вирішення екологічних проблем. Екологічний вплив на рельєф і геоморфологічні процеси при різних видах господарської діяльності. Антропогенне навантаження на рельєф земної поверхні, способи оцінювання. Природно-техногенні геоморфосистеми: види, структура, функції, просторова організація.

II. Палеогеографія

1. *Теорія та методологія палеогеографії*. Палеогеографія як наука. Виникнення та розвиток палеогеографії. Об'єкт та предмет палеогеографії. Принципи і проблеми проведення палеогеографічних реконструкцій. Основи методології палеогеографії. Поділ палеогеографії на загальну, глобальну, регіональну. Галузі палеогеографії: палеогеологія, палеогеоморфологія, палеопедологія, палеогідрологія, палеокліматологія, палеобіогеографія. Палеоландшафтознавство. Прикладне значення палеогеографії. Геоморфологічне значення еволюції тектоносфери, літогенезу, клімату, гідросфери, біосфери, рельєфотвірних процесів.

2. *Методи палеогеографічних досліджень*. Гірські породи і палеогеографічні документи. Палеогеографічні пам'ятники та палеогеографічні індикатори. Методи визначення абсолютного віку відкладів (ізотопної геохрономії, палеомагнітні). Методи реконструкції палеогеології та палеорельєфу. Дослідження зональних компонентів палеоландшафтів. Методи палеопедологічних досліджень (морфологічний, інтерпретації результатів аналітичних досліджень). Методи палеокліматичних і палеогідрологічних досліджень. Методи палеобіогеографічних досліджень (палінологічний, палеофауністичний). Методи палеоантропологічних і археологічних досліджень. Комплексний метод палеогеографічних реконструкцій. Палеогеографічні карти і плани.

3. *Клімати і ландшафти Землі в докембрії, палеозої, мезозої, палеогені, неогені, антропогені*. Етапи розвитку давньої географічної оболонки (відносна і абсолютна хронологія). Регіональні і глобальні палеогеографічні реконструкції.

Палеогеографічні обстановки докембрію. Догеологічна історія Землі. Архей, протерозой: формування земної кори, еволюція кліматів, гідросфери. Перші зледеніння. Виникнення і еволюція біосфери.

Палеогеографічні обстановки раннього палеозою. Кембрій, ордовік, силур: еволюція земної кори, кліматів, гідросфери, біосфери. Таласократичні та геократичні епохи. Ранньо-палеозойські зледеніння. «Вибух» життя. Початок заселення суші.

Палеогеографічні обстановки пізнього палеозою. Девон, карбон, перм: еволюція земної кори, кліматів, географічних зон, біосфери. Вибух життя у карбоні і велике вимирання у пермі. Виникнення географічної зональності материків.

Палеогеографічні обстановки мезозою. Тріас, юра, крейда: еволюція земної кори, кліматів, географічних зон, біосфери.

Палеогеографічні обстановки кайнозою (палеоген). Палеоцен, еоцен, олігоцен: еволюція земної кори, кліматів, географічних зон, біосфери.

Палеогеографічні обстановки кайнозою (неоген). Міоцен, пліоцен: еволюція земної кори, кліматів, географічних зон, біосфери.

4. *Прикладна палеогеографія.* Палеогеографічне прогнозування пошуків корисних копалин. Палеогеографічні умови формування інженерно-геологічних властивостей гірських порід.

Список рекомендованої літератури

Ананьев Г.С. Региональная геоморфология зарубежных стран (Европа, Азия). М.: МГУ, 1986.- 180 с.

Веклич М.Ф. Палеогеография и ее основные задачи. // Палеогеография. Палеоландшафты. - К.: Наукова думка, 1977.- С. 3-66.

Веклич М.Ф. Основы палеоландшафтоведения. - Киев: Наукова думка, 1990.- 191 с.

Веклич М.Ф., Матвишина Ж.Н., Медведев В.В. и др. Методика палеопедологических исследований. К.: Наукова думка, 1979. – 272 с.

Верзилин Н.Н. Методы палеогеографических исследований. Л.: Недра, 1989.-248 с.

Галицкий В.И. Основы палеогеоморфологии. К.: Наукова думка, 1984.- 224 с.

Динамическая геоморфология: Уч. пособие.- М.: МГУ, 1992. - Морфоструктурные исследования: теория и практика. – М.: Недра, 1990.- с.

Нестеровський В.А., Бортник С.Ю., Погорільчук Н.М., Ковтонюк О.В. Основы мінералогії та петрографії Київ: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2011. - 448 с.

Палиенко Э.Т. Поисковая и инженерная геоморфология. К.: Вища школа, 1978. - 197 с.

Рельеф Земли (морфоструктура и морфоскульптура). М.: Наука, 1967.- 331 с.

Рельеф України. Навчальний посібник / [К.: Б.О. Вахрушев, І.П. Ковальчук, О.О. Комлев, Я.С. Кравчук, Е.Т. Палиєнко, Г.І. Рудько, В.В. Стецюк]; За загальною редакцією В.В. Стецюка – К.: Видавничий дім «Слово», 2010. – 688 с.

Симонов Ю.Г., Кружалин В.И. Инженерная геоморфология. М.: 1993.- 208 с.

Спирidonov А.И. Основы общей методики Полевых геоморфологических исследований и геоморфологического картографирования. М.: Высшая школа, 1970.- 456 с.

Стецюк В.В., Сілецький Ю.А. Основы екологічної геоморфології. – К.: «Четверта хвиля», 2000. – 368 с.

Стецюк В.В., Ковальчук І.П. Основы геоморфології. – К.: «Вища школа», 2005. – 495 с.

Стецюк В.В. Екологічна геоморфологія України. Навчальний посібник / Стецюк В.В., Рудько Г.І., Ткаченко Т.І. – К.: Видавничий дім «Слово», 2010. – 368 с.

Тимофеев Д.А. Поверхности выравнивания суши. М.: Наука, 1979, - 270 с.

Укладачі програми:

д.г.н., проф. Бортник С.Ю;

д.г.н., проф. Герасименко Н.П.;

д.г.н., проф. Комлев О.О.;

д.г.н., проф. Стецюк В.В.

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Географічний факультет**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою географічного факультету
від "28" січня 2019 р., протокол №6
Голова Вченої ради географічного
факультету, декан географічного факультету

Я.Б. Олійник

**ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ВИПРОБОВУВАННЯ ПРИ ВСТУПІ
НА ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
У 2019 РОЦІ НА НАВЧАННЯ
ЗА ОСВІТНІМ СТУПЕНЕМ «МАГІСТР»
(денна та заочна форми навчання)**

***ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 10 «ПРИРОДНИЧІ НАУКИ»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 106 «ГЕОГРАФІЯ»***

***ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
«ЕКОНОМІЧНА ТА СОЦІАЛЬНА ГЕОГРАФІЯ»***

Київ - 2019

Передмова

Вступник до магістратури за освітньою програмою «Економічна та соціальна географія» повинен знати сучасні положення економічної та соціальної географії та володіти навичками суспільно-географічних досліджень, що викладалися у базових дисциплінах за освітнім рівнем «Бакалавр». *Вступник до магістратури повинен знати:* теоретичні та методичні основи економічної та соціальної географії, географії населення та розселення, географії культури, урбаністичної, політичної, поведінкової географії, а також теоретичні та методичні підходи і принципи управління розвитком регіону, розвитку продуктивних сил та регіональної економіки; закономірності, чинники, регіональні відміни та особливості соціально-економічного розвитку України та світу. *Вступник до магістратури повинен вміти:* застосовувати сучасні методи суспільно-географічних досліджень, проводити порівняльно-географічний аналіз, використовувати засоби географічного моделювання, ГІС-технології, виявляти регіональні відміни та особливості розвитку різних суспільно-географічних процесів та явищ.

Програма

Об'єкт та предмет суспільної географії. Місце суспільної географії в системі географічних наук. Структура суспільної географії. Методологічні підходи. Закони та закономірності в суспільній географії. Сучасні напрями суспільно-географічних досліджень. Просторова (територіальна) організація суспільства. Географічний поділ праці. Суспільно-географічне положення. Суспільно-географічні комплекси. Суспільно-просторові процеси. Типи та елементи територіальної структури господарства. Опорний каркас території. Агломерації, вузли, центри, пункти. Територіальна спеціалізація господарства. Територіальна концентрація людської діяльності.

Економічна географія. Географія природних ресурсів. Природно-ресурсний потенціал території, його структура. Географія праці. Працересурсний потенціал території. Зайнятість та безробіття. Ринок праці. Регіональний ринок праці. Трудові міграції. Географія промисловості. Галузева і територіальна структура промисловості. Міжгалузеві комплекси. Промислові райони. Старопромислові райони. Промислові агломерації. Промислові вузли. Географія сільського господарства та АПК. Територіальна структура АПК. Продовольча безпека. Продовольча доступність. Географія послуг. Поріг послуги. Географія торгівлі. Територіальна організація торгівлі. Географія транспорту. Транспортний вузол. Транспортна система. Рівень розвитку транспортної системи.

Соціальна географія. Географія населення та розселення. Демографічна ситуація. Природний рух населення. Народжуваність, фертильність, смертність населення. Природний приріст/скорочення населення. Демографічний перехід. Міграції населення, їх види. Розселення населення. Міське та сільське розселення. Спосіб життя населення. Якість життя населення. Бідність населення. Гендерна географія. Географія культури та релігії. Медична географія. Рекреаційна географія. Географія освіти. Поведінкова географія. Перцепційна географія. Політична географія. Електоральна географія.

Урбаністична географія. Основні підходи до дослідження міст. Класифікація міст. Урбанізація. Міські агломерації. Міста-супутники. Субурбанізація. Рурбанізація. Псевдоурбанізація. Просторова структура міст. Географія сільської місцевості.

Теоретичні засади управління розвитком регіону / розвитку продуктивних сил та регіональної економіки. Чинники регіонального розвитку / розміщення продуктивних сил. Рівень соціально-економічного розвитку території. Суспільно-географічне районування. Чинники та закономірності суспільно-географічного районування. Принципи, критерії та показники суспільно-географічного районування. Методика районування. Класифікація суспільно-географічних районів.

Методи суспільно-географічних досліджень. Кількісні та якісні методи дослідження. Методи експертних оцінок. Методи Дельфі, мозкової атаки. СВОТ-аналіз. Математико-статистичні методи. Динамічні та просторові ряди даних. Аналіз рядів даних. Формалізація. Кореляційно-регресійний аналіз. Кластерний аналіз. Факторний аналіз. Географічне моделювання. Відображення кількісних і якісних характеристик суспільно-географічних об'єктів на картах. Математико-картографічне моделювання. Геоінформаційні системи та технології.

Економічна та соціальна географія України. Формування території України. Кордони України. Історико-географічні регіони України. Суспільно-географічне положення. Геополітичне положення.

Демографічна ситуація в Україні. Природний та механічний рух населення. Статеві-вікова структура населення. Тривалість життя населення. Старіння населення. Шлюбність та розлучуваність. Етнічна структура населення. Українська діаспора. Розселення населення в Україні. Густота населення. Урбанізація в Україні. Міста України. Села України. Працересурсний потенціал України. Ринок праці України. Структура зайнятості в Україні. Зовнішні трудові міграції.

Природно-ресурсний потенціал України. Мінерально-сировинні ресурси: паливні, рудні, нерудні. Вугільні басейни. Нафтогазоносні області. Залізородні басейни. Водні ресурси. Земельні ресурси. Структура землекористування. Лісові ресурси. Природні рекреаційні ресурси.

Галузева структура господарства України. Виробнича сфера України. Чинники розміщення та центри паливної, нафтопереробної промисловості, електроенергетики, чорної та кольорової металургії, машинобудування, хімічної, харчової, легкої промисловості, промисловості будівельних матеріалів. Промислові райони та вузли України. Галузі спеціалізації сільського господарства. Чинники розвитку сільського господарства. Особисті селянські господарства. Фермерські господарства. Продовольча безпека в Україні. Раціональні норми споживання продовольчих товарів.

Сфера послуг України. Транспорт України. Залізничний транспорт України. Залізниці України. Залізничні вузли. Автомобільний транспорт України. Морський та річковий транспорт України. Порти України. Повітряний транспорт України. Трубопровідний транспорт України. Міський транспорт. Зв'язок в Україні. Поштовий зв'язок. Мобільний зв'язок. Роздрібна торгівля в

Україні. Медичні послуги в Україні. Доступність послуг.

Соціальна сфера України. Доходи населення. Регіональні особливості поширення бідності в Україні. Захворюваність населення. Гендерні співвідношення в Україні. Географія злочинності в Україні.

Суспільно-географічне районування України. Характеристика Столичного, Центрального, Північно-Східного, Придніпровського, Донецького, Причорноморського, Подільського, Карпатського та Північно-Західного суспільно-географічних районів.

Історична суспільна географія. Джерела інформації. Напрями історичної суспільної географії. Особливості галузевої структури господарства в XIV – XVII ст., XVIII – XIX ст., XIX – XX ст.

Економічна та соціальна географія зарубіжних країн. Політична карта світу. Типізація країн світу. Населення світу. Міграції. Урбанізація. Еволюція форм розселення в країнах різних типів. Світові (глобальні) міста. Мегаполіси світу. Трудові ресурси світу. Центри притягання робочої сили.

Географія природних ресурсів світу. Основні райони видобутку природних ресурсів. Роль природних умов і ресурсів у розвитку господарства країн світу.

Географія світового господарства. Міжнародний поділ праці. Спеціальні економічні зони. Нові індустріальна країни. Технополіси світу. Географія промисловості світу. Традиційні та нові галузі. Центри промислового виробництва. Географія сільського господарства світу. Географія транспорту світу.

Суспільно-географічна характеристика США, Канади, Великої Британії, Німеччини, Франції, Японії, Китаю, Індії, Австралії. Країни Північної Європи. Країни Західної Європи. Країни Центральної та Східної Європи. Країни Південної Європи. Країни Південно-Західної Азії. Країни Центральної Азії. Країни Південної Азії. Країни Південно-Східної та Східної Азії. Країни Латинської Америки. Країни Африки. Країни Океанії.

Список рекомендованої літератури

Барановський М.О. *Економічна та соціальна географія України: реальний сектор економіки*: Навч. посібник. – Ніжин, 2018. – 376 с.

Географія світового господарства з основами економіки: Навч. посібник / За ред. Я.Б. Олійника, І.Г. Смирнова. – К.: Знання, 2014. – 637 с.

Голиков А.П., Олійник Я.Б., Степаненко А.В. *Вступ до економічної і соціальної географії*. – К.: Либідь, 1996. – 320 с.

Гудзеляк І.І. *Географія населення*: Навч. посібник. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. – 256 с.

Дорошенко В.І. *Географія внутрішньої торгівлі*: Навч. посібник. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2005. – 102 с.

Дорошенко В.І., Діденко К.Д. *Географія транспорту*: Навч. посібник. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2010. – 183 с.

Дронова О.Л. *Геоурбаністика*: Навч. посібник. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2014. – 419 с.

Дронова О.Л., Запотоцький С.П. *Сучасне природокористування: суспільно-*

- географічний аспект*: Навч.-метод. посібник. – К.: Прінт-Сервіс, 2018. – 214 с.
- Дудник І. М. *Територіальна організація послуг*: Курс лекцій. – Полтава: ПІБ МНТУ, 2000. – 97 с.
- Економічна і соціальна географія світу*: Навч. посібник / За ред. С.П. Кузика. – Львів: Світ, 2002. – 672 с.
- Іщук С.І. *Промислові комплекси України. Наукові основи територіальної організації*: Навч. посібник. – К.:, 2003. – 248 с.
- Мезенцев К.В. *Регіональне прогнозування соціально-економічного розвитку*: Навч. посібник. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2004. – 82 с.
- Мезенцев К.В., Мезенцева Н.І., Мостова І.О., Сайчук В.С. *Географія праці: сучасні концепти та ринки праці регіонів*: Навч. посібник. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2014. – 190 с.
- Мезенцев К.В., Підгрушний Г.П., Мезенцева Н.І. *Регіональний розвиток в Україні: суспільно-просторова нерівність та поляризація*: Монографія. – К.: Прінт сервіс, 2014. – 132 с.
- Мезенцева Н.І., Кривець О.О. *Гендер і географія в Україні*: Монографія. – К.: Ніка-Центр, 2013. – 194 с.
- Мезенцева Н.І., Мезенцев К.В. *Економічна і соціальна географія України*: Навч.-метод. посібник. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2010. – 239 с.
- Мезенцева Н.І., Мезенцев К.В. *Суспільно-географічне районування України*: Навч.-метод. посібник. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2000. – 228 с.
- Мезенцева Н.І., Трусій О.М. *Географія аграрно-промислового комплексу*: Навч.-метод. посібник. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2016. – 91 с.
- Олійник Я.Б., Запотоцький С.П., Кононенко О.Ю., Мельничук А.Л., Пасько В.Ф. *Регіональна економіка*: Навч. посібник / За ред. Я.Б. Олійника. – К., 2008. – 444 с.
- Олійник Я.Б., Степаненко А.В. *Вступ до соціальної географії*: Навч. посібник. – К.: Знання, 2000. – 204 с.
- Олійник Я.Б., Степаненко А.В. *Економічна та соціальна географія: сучасний стан і перспективи розвитку*. – К.: ВГЛ «Обрії», 2009. – 63 с.
- Олійник Я.Б., Степаненко А.В. *Теоретичні основи розміщення продуктивних сил і регіональної економіки*: Підручник. – К.: ВГЛ «Обрії», 2011. – 182 с.
- Паламарчук М.М., Паламарчук О.М. *Економічна і соціальна географія України з основами теорії*: Посібник. – К.: Знання, 1998. – 416 с.
- Пістун М.Д. *Основи теорії суспільної географії*. – К.: Вища школа, 1996. – 231 с.
- Смаль І., Харченко О. *Соціально-економічна географія світу. Регіони і країни: Європа*: Навч. посіб. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2013. – 499 с.
- Соціальна географія*: Підручник / За ред. Л. Немець та К.Мезенцева. – К.: Фенікс, 2019. – 304 с.
- Соціально-економічна географія України*: Навч. посіб. / За ред. О.І. Шаблія. – Львів: Світ, 1994. – 608 с.
- Стафійчук В.І. *Політична географія світу*: Навч. посіб. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2016. – 306 с.

Топчієв О.Г. *Основи суспільної географії*: Навч. посібник. – Одеса: Астропринт, 2001. – 560 с.

Топчієв О.Г. *Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методика*: Навч. посібник. – Одеса: Астропринт, 2005. – 632 с.

Шаблій О.І. *Основи суспільної географії*: Підручник. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – 296 с.

Шаблій О.І. *Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії*: Монографія. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2001. – 744 с.

Юрківський В.М. *Регіональна економічна і соціальна географія. Зарубіжні країни*: Підручник. – К.: Либідь, 2000. – 416 с.

Укладачі програми:

д.е.н., проф., академік НАПН України Олійник Я.Б.;

д.геогр.н., проф. Мезенцев К.В.;

к.геогр.н., доц. Мезенцева Н.І.

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Географічний факультет**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою географічного факультету
від "28" січня 2019 р., протокол №6
Голова Вченої ради географічного
факультету, декан географічного факультету

Я.Б. Олійник

**ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ВИПРОБОВУВАННЯ ПРИ ВСТУПІ
НА ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
У 2019 РОЦІ НА НАВЧАННЯ
ЗА ОСВІТНІМ СТУПЕНЕМ «МАГІСТР»
(денна форма навчання)**

***ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 10 «ПРИРОДНИЧІ НАУКИ»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 106 «ГЕОГРАФІЯ»***

***ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
«УРБАНІСТИКА ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК»***

Київ - 2019

Передмова

Вступник до магістратури за освітньою програмою «Урбаністика та регіональний розвиток» повинен знати сучасні положення суспільної географії, урбаністики та регіоналістики, володіти навичками суспільно-географічних, урбаністичних та регіональних досліджень, що викладалися у базових дисциплінах за освітнім рівнем «Бакалавр». *Вступник до магістратури повинен знати:* теоретичні та методичні засади суспільної географії, сучасні концепції соціальної, економічної та урбаністичної географії, а також спеціалізовані теоретичні та методичні підходи і принципи урбаністичних досліджень, управління регіональним розвитком; закономірності, чинники та особливості регіонального та міського розвитку в Україні та світі. *Вступник до магістратури повинен вміти:* застосовувати сучасні методи суспільно-географічних, урбаністичних та регіональних досліджень, використовувати засоби географічного моделювання, ГІС-технології, виявляти регіональні відміни та особливості розвитку суспільно-просторових процесів, аналізувати основні проектно-планувальні документи територіального (регіонального та міського планування).

Програма

Об'єкт та предмет суспільної географії. Місце суспільної географії в системі географічних наук. Структура суспільної географії. Методологічні підходи. Закони та закономірності в суспільній географії. Сучасні напрями суспільно-географічних досліджень. Просторова (територіальна) організація суспільства. Географічний поділ праці. Суспільно-географічне положення. Суспільно-географічні комплекси. Суспільно-просторові процеси. Типи та елементи територіальної структури господарства. Опорний каркас території. Агломерації, вузли, центри, пункти. Територіальна спеціалізація господарства. Територіальна концентрація людської діяльності.

Концепції соціальної географії. Поняття про соціально-демографічний розвиток. Моделі демографічного переходу. Концепції міграційної поведінки населення. Просторові моделі міграцій. Напрями та концепції культурної географії. Концепції географії релігії. Напрями медичної географії. Географія дозвілля. Соціально-гуманістичні напрями географічних досліджень. Територіальна ідентичність. Сприйняття простору. Перцепційні портрети регіонів. Гендер і географія. Рівень та якість життя населення. Соціальні негаразди. Безпека життєдіяльності населення.

Концепції економічної географії. Природно-ресурсний потенціал регіонального розвитку. Концепції та моделі ринку праці. Концепції регіональних промислових комплексів та територіальних кластерів.

Концепції урбаністичної географії. Поняття урбогенезу. Мережі міських поселень. Концепції світових, глобальних міст, міст-регіонів. Метрополітенські регіони, їх структура. Моделі просторової структури міст. Процеси просторового розвитку міст. Джентрифікація. Публічні простори міст. Розвиток приміської зони. Субурбанізація. Псевдоурбанізація. Неконтрольований розвиток міст.

Поняття регіонального розвитку. Чинники регіонального розвитку.

Концепції нерівномірного регіонального розвитку. Модель «центр-периферія». Рівні соціально-економічного розвитку регіонів. Суспільно-географічне районування. Принципи, критерії та показники суспільно-географічного районування. Методика районування. Територіальне планування. Генеральна схема планування території України. Регіональне та районне планування. Міське планування та містобудування. Містобудівна документація.

Методи суспільно-географічних, урбаністичних та регіональних досліджень. Кількісні та якісні методи дослідження. Методи спостереження. Методи опитування та інтерв'ю. Математико-статистичні методи. Кореляційно-регресійний, кластерний, факторний аналіз. Географічне моделювання. Картографічні методи. Геоінформаційні системи та технології.

Міський розвиток в Україні та світі. Особливості урбанізації в Україні. Міста України. Міські агломерації. Стадії міського розвитку в Україні. Демографічна ситуація в містах України. Густота міського населення в Україні. Урбанізація в світі. Найбільші міста та міські агломерації світу, світові (глобальні) міста, чинники їх формування та розвитку. Еволюція форм міського розселення в різних країнах.

Регіональний соціальний розвиток в Україні та світі. Доходи населення в регіонах України. Регіональні особливості поширення бідності, захворюваності, злочинності та інших соціальних негараздів в Україні та світі. Гендерні співвідношення в регіонах України та світу. Центри притягання мігрантів. Соціальні проблеми та виклики в світі. Цілі сталого розвитку.

Регіональний економічний розвиток в Україні та світі. Природно-ресурсний потенціал України як чинник регіонального розвитку. Регіональні ринки праці в Україні. Галузі спеціалізації промисловості регіонів України. Чинники розміщення та центри окремих галузей промисловості. Промислові райони та вузли України. Чинники розвитку сільського господарства в регіонах України. Галузі спеціалізації сфери послуг регіонів України. Транспорт України. Найбільші залізничні вузли, аеропорти України. Транспортні магістралі. Географія світового господарства та міжнародний поділ праці. Чинники нерівномірного економічного розвитку регіонів у світі. Роль природних ресурсів, людського капіталу, технологічних та інституційних факторів у розвитку господарства країн світу. Полюси економічного зростання в світі. Технополіси світу. Спеціальні економічні зони. Нові індустріальна країни. Найбільш відсталі регіони світу.

Регіоналізація країн світу. Макрорайони України. Суспільно-географічна характеристика Столичного, Центрального, Північно-Східного, Придніпровського, Донецького, Причорноморського, Подільського, Карпатського та Північно-Західного макрорайонів України. Районування США, Канади, Великої Британії, Німеччини, Франції, Японії, Китаю.

Список рекомендованої літератури

Голиков А.П., Олійник Я.Б., Степаненко А.В. *Вступ до економічної і соціальної географії*. – К.: Либідь, 1996. – 320 с.

Гудзеляк І.І. *Географія населення*: Навч. посібник. – Львів: ЛНУ імені

Івана Франка, 2019. – 256 с.

Дронова О.Л. *Геоурбаністика*: Навч. посібник. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2014. – 419 с.

Економічна і соціальна географія світу: Навч. посібник. / За ред. С.П. Кузика. – Львів: Світ, 2002. – 672 с.

Куйбіда В.С., Білоконь Ю.М. *Територіальне планування в Україні: європейські засади та національний досвід*. – К.: Логос, 2009. – 108 с.

Мезенцев К.В. *Регіональне прогнозування соціально-економічного розвитку*: Навч. посібник. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2004. – 82 с.

Мезенцев К.В., Мезенцева Н.І., Мостова І.О., Сайчук В.С. *Географія праці: сучасні концепти та ринки праці регіонів*: Навч. посібник. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2014. – 190 с.

Мезенцев К.В., Підгрушний Г.П., Мезенцева Н.І. *Регіональний розвиток в Україні: суспільно-просторова нерівність та поляризація*: Монографія. – К.: Прінт сервіс, 2014. – 132 с.

Мезенцева Н.І., Кривець О.О. *Гендер і географія в Україні*: Монографія. – К.: Ніка-Центр, 2013. – 194 с.

Мезенцева Н.І., Мезенцев К.В. *Економічна і соціальна географія України*: Навч.-метод. посібник. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2010. – 239 с.

Мезенцева Н.І., Мезенцев К.В. *Суспільно-географічне районування України*: Навч.-метод. посібник. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2000. – 228 с.

Олійник Я.Б., Запотоцький С.П., Кононенко О.Ю., Мельничук А.Л., Пасько В.Ф. *Регіональна економіка*: Навч. посібник / За ред. Я.Б. Олійника. – К., 2008. – 444 с.

Олійник Я.Б., Степаненко А.В. *Вступ до соціальної географії*: Навч. посібник. – К.: Знання, 2000. – 204 с.

Олійник Я.Б., Степаненко А.В. *Економічна та соціальна географія: сучасний стан і перспективи розвитку*. – К.: ВГЛ «Обрії», 2009. – 63 с.

Олійник Я.Б., Степаненко А.В. *Теоретичні основи розміщення продуктивних сил і регіональної економіки*: Підручник. – К.: ВГЛ «Обрії», 2011. – 182 с.

Пістун М.Д. *Основи теорії суспільної географії*: Навч. посібник. – К.: Вища школа, 1996. – 231 с.

Пістун М.Д., Мезенцев К.В., Тьорло В.О. *Регіональна політика України: суспільно-географічний аспект*: Монографія. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2004. – 130 с.

Смаль І., Харченко О. *Соціально-економічна географія світу. Регіони і країни: Європа*: Навч. посіб. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2013. – 499 с.

Соціальна географія: Підручник / За ред. Л. Немець та К.Мезенцева. – К.: Фенікс, 2019. – 304 с.

Соціально-економічна географія України: Навч. посібник. / За ред. О.І. Шаблія. – Львів: Світ, 1994. – 608 с.

Топчієв О.Г. *Основи суспільної географії*: Навч. посібник. – Одеса: Астропринт, 2001. – 560 с.

Топчієв О.Г., Мальчикова Д.С. *Планування території*: Навч. посібник. –

Херсон: Грінь Д.С., 2014. – 268 с.

Топчієв О.Г., Мальчикова Д.С., Яворська В.В. *Регіоналістика: географічні основи регіонального розвитку і регіональної політики*: Навч. посібник. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. – 372 с.

Топчієв О.Г. *Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики*: Навч. посібник. – Одеса: Астропринт, 2005. – 632 с.

Урбаністична Україна: в епіцентрі просторових змін: Монографія / За ред. К.Мезенцева, Я.Олійника, Н.Мезенцевої. – К.: Фенікс, 2017. – 438 с.

Шаблій О.І. *Основи суспільної географії*: Підручник. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – 296 с.

Шаблій О.І. *Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії*: Монографія. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2001. – 744 с.

Юрківський В.М. *Регіональна економічна і соціальна географія. Зарубіжні країни*: Підручник. – К.: Либідь, 2000. – 416 с.

Укладачі програми:

д.г.н., проф. Мезенцев К.В.;

д.г.н., проф. Запотоцький С.П.;

к.г.н., доц. Пасько В.Ф.

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Географічний факультет**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою географічного факультету
від "28" січня 2019 р., протокол №6

Голова Вченої ради географічного
факультету, декан географічного факультету

Я.Б. Олійник

**ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ВИПРОБОВУВАННЯ ПРИ ВСТУПІ
НА ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
У 2019 РОЦІ НА НАВЧАННЯ
ЗА ОСВІТНІМ СТУПЕНЕМ «МАГІСТР»
(денна форма навчання)**

***ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 10 «ПРИРОДНИЧІ НАУКИ»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 106 «ГЕОГРАФІЯ»***

***ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
«ПОЛІТИЧНА ГЕОГРАФІЯ І ГЕОПОЛІТИКА»***

Київ - 2019

Передмова

Підготовка фахівця з політичної географії та геополітики, географічного країнознавства» базується на теоретико-методологічних засадах суспільної географії, наукових напрацюваннях з політичної географії та країнознавства. Вступник до магістратури за освітньою програмою «Політична географія та геополітика, географічне країнознавство» повинен знати сучасні фундаментальні положення суспільної та політичної географії, географічного країнознавства та володіти навичками країнознавчих досліджень, що викладалися у комплексі дисциплін за ОКР «Бакалавр». *Вступник до магістратури повинен знати:* теоретичні та методичні основи суспільної та політичної географії, географії світового господарства, географії послуг і міжнародного транспорту, географії населення і розселення, культури і релігії, рекреаційної географії; закономірності, фактори, проблеми регіонального розвитку країн світу і України. *Вступник до магістратури повинен вміти:* застосовувати сучасні методи суспільно-географічних, політико-географічних та країнознавчих досліджень, проводити порівняльно-географічний аналіз, використовувати засоби географічного моделювання, виявляти регіональні відміни та особливості розвитку різних політико-географічних процесів та явищ.

Блок I. Теорія та методологія суспільної географії.

Наукові основи суспільної географії. Об'єкт та предмет суспільної географії. Місце суспільної географії в системі географічних наук. Структура суспільної географії. Методологічні підходи. Суспільно-географічні терміни, поняття, категорії. Закони та закономірності в суспільній географії. Сучасні напрями суспільно-географічних досліджень. Поняття про територіальну (геопросторову) організацію суспільства. Географічний поділ праці. Суспільно-географічні процеси. Територіальна організація господарства. Галузева структура. Територіальна структура. Елементи територіальної структури. Опорний каркас території. Типи територіальної структури. Територіальна спеціалізація господарства. Територіальна концентрація виробництва. Поняття про суспільно-географічне районування. Принципи, критерії та показники суспільно-географічного районування. Методика районування. Класифікація суспільно-географічних районів. Рівень соціально-економічного розвитку території. Управління регіональним розвитком. Економічні та адміністративні методи і інструменти регіонального управління. Територіальний моніторинг соціально- економічного розвитку. Депресивні території. Регіональне бізнес-планування. Конкурентоспроможність регіонів. Територіальне (ландшафтне) планування. Міське планування.

Методи дослідження в суспільній географії. Кількісні та якісні методи дослідження. Спостереження. Експеримент. Динамічні та просторові ряди, їх аналіз. Методи експертних оцінок. SWOT-аналіз. Кореляційно-регресійний аналіз. Кластерний аналіз. Факторний аналіз. Методи моделювання в суспільно-географічних дослідженнях. Суспільно- географічне картографування. Математико-картографічне моделювання.

Географія населення та розселення. Об'єкт, предмет, структура географії

населення. Теорії народонаселення. Географія людських рас. Етнос як базове поняття етногеографії. Життєвий цикл етносу. Демогеографія і напрямки її дослідження, базові терміни і поняття. Складові демографічного процесу: народжуваність, смертність, шлюбність, фертильність. Історичні типи відтворення. Концепція демографічного переходу. Міграції, їх причини, класифікація, наслідки. Методи демогеографічних досліджень. Соціальні характеристики населення. Індекс розвитку людського потенціалу, його складові. Гендерна географія. Якість населення і працересурсний потенціал. Ринок праці: основні терміни, механізм функціонування і регулювання. Розселення населення, типи поселень, форми розселення. Теорія, моделі центральних місць. Урбогеографія: зміст, поняття, категорії, основні концепції. Класифікація міських поселень. Міські агломерації, механізм їх формування, особливості функціонування, проблеми управління. Глобальні (світові) міста. Геоурбаністика. Моделі організації міської території. Руралістика, сільське розселення, сучасні трансформації. Методи географічного дослідження розселення.

Економічна географія. Поняття про природно-ресурсний потенціал, його структура, методи оцінки. Географія природних ресурсів. Географія промисловості: галузева, територіальна структура промисловості. Міжгалузеві комплекси. Промислове районування. Промислові агломерації. Промислові вузли. Географія сільського господарства та АПК. Агропромислова інтеграція. Компонентна структура та зв'язки в АПК. Територіальна структура АПК. Продовольча безпека. Географія транспорту: сухоподольний, водний, повітряний. Транспортна інфраструктура, її елементи. Транспортна система, методи оцінки рівня її розвитку. Соціальна інфраструктура. Географія послуг: об'єкт, предмет, місце в системі географічних наук. Основні терміни і поняття. Закономірності в географії послуг. Структура географії послуг: матеріальні (торгово-побутові, житлово-комунальні), «чисті» (культурно-освітні, медично-оздоровчі). Міжнародні послуги. Локальні послуги. Територіальна організація обслуговування населення на різних ієрархічних рівнях. Система обслуговування, елементи її територіальної структури. Методи і методики оцінки рівня розвитку і сформованості систем і окремих галузей сфери обслуговування.

Соціальна географія. Поняття про спосіб життя населення. Якість життя населення, методи її оцінки. Історико-географічний чинник формування рівня і якості життя. Географія культури: об'єкт, предмет, місце в системі географічних і не географічних наук. Методологія геокультурних досліджень: історичний, цивілізаційний, технолого-детерміністський, системний, процесуальний, діяльнісний підходи. Традиційна культура і господарсько-культурні типи. Етнолінгвістична географія. Географія елементів матеріальної культури: типи традиційного харчування, облаштування життєвого простору, формування образу особистості. Географічний детермінізм в мистецтві. Релігія і духовна культура. Основні терміни і поняття географії релігії: георелігійна ситуація, її характеристики, методи оцінки, релігійний ландшафт. Сакральна географія. Географія науки: основні терміни і поняття. Науково-ресурсний потенціал. Освітній потенціал. Територіальна організація науки, елементи

територіальної структури науки. Рекреаційна географія: сутність, місце в системі наук, основні терміни і поняття. Територіальна рекреаційна система як базове поняття рекреаційної географії. Проблема класифікації рекреаційних ресурсів, класифікаційні схеми. Методи і методики оцінки природно-рекреаційних умов і ресурсів. Історико-культурні ресурси, підходи до їх класифікації, методи і методики оцінки. Рекреаційне навантаження, методи його оцінки. Рекреаційне районування: оцінка схем районування на різних ієрархічних рівнях. Географія туризму: об'єкт, предмет дослідження, місце в системі наук. Туризм як галузь господарства, зв'язок з господарським комплексом території. Види та форми туризму: географічна специфіка локалізації. Територіальна структура туризму, опорний туристичний каркас території. Територіальна (геопросторова) організація туризму. Туристичні дестинації. Медична географія, предмет її дослідження. Генетичний фонд. Географічний чинник захворюваності. Географія захворюваності. Географія асоціальних явищ.

Блок II. Теорія і методологія політичної географії та геополітики. **географічного країнознавства**

Об'єкт і предмет політичної географії. Зміна дискурсу політичної географії протягом останнього століття, сучасні теми досліджень в науці. Політико-географічні дослідження в Україні. Політико-географічне країнознавство та коло його проблем. Основні джерела даних для політико-географічних та країнознавчих досліджень. Концепція географічних місць та ієрархія територіально-політичних систем. Цивілізаційний підхід у країнознавстві та політичній географії. Порівняльний аналіз світових цивілізацій. Сучасна світосистема – країни, держави, території та акваторії. Суверенна держава на політичній карті світу. Становлення національних держав, національні інтереси держави. Типологічні відмінності держав. Геопростір і територія країни. Територія держави: склад, шляхи формування, географічні особливості морфології. Кордони держави: класифікація і функції кордонів. Політико-географічне положення держави (глобальне, макрорегіональне, сусідське). Внутрішня геопросторова будова держави: адміністративно-територіальний (для складних держав – політико-територіальний) поділ і столиця. Електоральна географія: об'єкт дослідження, чинники політичного вибору населення. Електоральна карта України за результатами виборів президентів. Світосистемний підхід у країнознавстві та політичній географії – концепція «центр-периферія». Система країнознавчих досліджень. Світосистемний ефект глобалізації та функціонально-компонентний склад світосистеми.

Світове господарство як система – визначення об'єкта дослідження. Основні стадії та циклічність розвитку світового господарства. Множина структур світового господарства. Закони порівняльних переваг Рікардо, факторів розвитку Хекшера-Оліна-Самуельсона, конкурентних переваг Портера, концепція територіальних кластерів.

Населення світу. Міграції. Урбанізація. Метрополітенські регіони світу. Трудові ресурси світу. Центри притягання робочої сили. Роль природних умов і ресурсів у розвитку господарства країн світу. Загальні закономірності географії

світового господарства. Міжнародний поділ праці. Переваги та недоліки діяльності ТНК. Глобальні виробничі системи. Загальні закономірності географії промисловості світу. Традиційні та нові галузі. Промислові райони світу. Загальні закономірності географії сільського господарства світу. Україна в глобальних торгових відносинах. Географія транспорту світу: сутність територіальної організації міжнародних перевезень (варіанти руху по територіях суверенних країн та в транзитному просторі). Регіональні системи залізничного транспорту та основні трансконтинентальні магістралі. Мережі транспортних шляхів і основні порти Атлантичного, Тихого та Індійського океанів. Глобальний геопросторовий каркас повітряних комунікацій.

Політична карта світу: етапи формування, країни та регіони. Системи політичної карти світу в різні періоди історії: Вестфальська (середні віки 1648-1814), Віденська (1814-1914), Версальська (1919-1939), Потсдамська (1941-1945), сучасна (від 1991 р.). Колоніальні імперії в новий час. Роль організації ООН та інших міжнародних організацій в політичному та економічному житті світу. Сучасне політико-географічне районування світу. Політико-географічна характеристика США, Великої Британії, Німеччини, Франції, Японії, Росії. Китаю. Країни Західної Європи. Країни Центральної і Східної Європи. Країни Близького і Середнього Сходу. Країни Центральної Азії. Країни Південної та Південно-Східної Азії. Країни Східної Азії. Країни Латинської Америки. Країни Африки. Австралія та країни Океанії.

Список рекомендованої літератури:

Бейдик О.О. Рекреаційні ресурси України. Навч. посібник. – К.: Альтерпрес, 2009.

Г. де Блій, П.Муллер, О.Шаблій. Географія. Світи, регіони, концепти. - Київ.: Либідь, 2004. -738 с.

Голиков А.П., Олійник Я.Б., Степаненко А.В. Вступ до економічної і соціальної географії. К. Либідь, 1996 – 320 с.

Доценко А.І. Територіальна організація розселення (теорія та практика).- К.:НАН України, РВПС України.-К.:»Фенікс», 2010.-536 с.

Кузик С.П. Економічна і соціальна географія світу: Навч. посібник/ За ред. С.П. Кузика. – Львів: Світ, 2002. – 672 с.

Любіцева О.О., Романчук С.П. Паломництво та релігійний туризм. Навч.посібник.-К.: Альтерпрес,2011.-416с.

Любіцева О.О., Бабарицька В.К. Туризмознавство: вступ до фаху.-К.: ВПЦ»Київський університет», 2008.-335с.

Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг. Навч.посібник-К,2011.-436с.

Олійник Я.Б., Степанко А.В. Вступ до соціальної географії: Навч. посібник. – К.: Знання, 2000. – 204 с.

Олійник Я.Б., Смирнов І.Г. Географія світового господарства з основами економіки: Навч. посібник/ За ред. Я.Б.Олійника, І.Г.Смирнова. – К.: Знання, 2014. – 637 с.

Пістун М.Д. Основи теорії суспільної географії. – К.: Вища школа, 1996. – 231 с.

Теоретичні основи країнознавства: підручник / Н.Антонюк, М.Мальська,

Ю.Занько, Н.Ганич. – Київ.: Знання, 2011. – 326 с.

Павлов С.В., Мезенцев К.В., Любіцева О.О. Географія релігій /Навч.посібник.- К.:»АртЕк», 1998.-504 с.

Ровенчак І.І. Географія культури: проблеми теорії, методології та методики дослідження: Монографія.- Львів: Вид.центр ЛНУ ім.. Івана Франка, 2008.-240 с.

Топчієв О.Г. Основи суспільної географії: Навч. посібник. – Одеса: Астропринт. 2001. – 560 с.

Шаблій О.І. Основи суспільної географії: Підручник. – Львів: ЛНУ імені Івана Франк, 2012. – 296 с.

Юрківський В.М. Регіональна економічна і соціальна географія. Зарубіжні країни: Підручник. – К.: Либідь, 2000. – 416 с.

Яценко Б.П., Бабарицька В.К. країнознавство: основи теорії. – Київ.: Либідь, 2009. – 312 с.

Яценко Б.П. Політична географія і геополітика (за ред. Б.П.Яценка). - Київ: Либідь – 2007. – 255 с.

Укладачі програми:

д.геогр.н., проф. Любіцева О.О.;

д.геогр.н., проф. Яценко Б.П.

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Географічний факультет**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою географічного факультету
від "28" січня 2019 р., протокол №6
Голова Вченої ради географічного
факультету, декан географічного факультету

Я.Б. Олійник

**ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ВИПРОБОВУВАННЯ ПРИ ВСТУПІ
НА ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
У 2019 РОЦІ НА НАВЧАННЯ
ЗА ОСВІТНІМ СТУПЕНЕМ «МАГІСТР»
(денна форма навчання)**

***ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 10 «ПРИРОДНИЧІ НАУКИ»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 106 «ГЕОГРАФІЯ»***

***ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
«ГЕОГРАФІЯ РЕКРЕАЦІЇ ТА ТУРИЗМУ»***

Київ - 2019

Передмова

Вступник до магістратури повинен знати:

- основні поняття і терміни, якими прийнято оперувати, розкриваючи зміст і завдання географії туризму на сучасному етапі;
- основні концепції, на яких базується географія туризму;
- основні методики геотуристських досліджень;
- загальні геопросторові закономірності поширення різних форм і видів туризму.

Вступник до магістратури має вміти:

- встановлювати географічні та соціокультурні закономірності розвитку туризму регіонів на основі аналізу природних, культурно-історичних та соціально-економічних умов території;
- визначати рекреаційну ємність території, за літературними і картографічними джерелами оцінювати туристський потенціал регіонів;
- аналізувати і складати прогнози розвитку основних внутрішніх та міжнародних туристських потоків.

Вступники з географії рекреації та туризму також мають володіти фундаментальними знаннями з рекреаційної географії, географії туризму конструктивної географії, основ природокористування, геоекології, фізичної та економічної та соціальної географії України, охорони природи і раціонального використання природних ресурсів.

Програма

Об'єкт, предмет дослідження і завдання географії туризму як наукової дисципліни. Зв'язок географії туризму з географічними дисциплінами і іншими науками. Взаємозв'язок базових понять: дозвілля, відпочинок, рекреація і туризм. Періоди розвитку географії туризму в світі. Початок географічних досліджень туризму та становлення географії туризму в світі. Передвоєнний період розвитку географії туризму та Друга світова війна. Післявоєнний період розвитку географії туризму Період розквіту географії туризму. Становлення рекреаційної географії і географії туризму в СРСР.

Концепція територіальних рекреаційних систем (ТРС). Системні характеристики і властивості ТРС. Вертикальні і горизонтальні зв'язки ТРС. Рекреація – як соціально-економічне явище. Рекреаційні потреби. Основні види і структурні особливості туристсько-рекреаційної діяльності. Еволюція туристської діяльності на різних етапах розвитку суспільства. Структура і основні критерії класифікації туристської діяльності. Класифікація туристської діяльності за суспільною функцією і технологією.

Основні підходи до визначення туризму. Класифікації туризму за різними типологічними ознаками. Особливості міжнародного, внутрішнього і національного туризму. Основні класифікаційні ознаки і види міжнародного туризму. Класифікації туризму відповідно до мети подорожі. Поняття альтернативного туризму. Співвідношення екстремального, пригодницького та

традиційного туризму. Комерційний та соціальний туризм. Сталий та екологічний туризм. Базові чинники розвитку туризму. Фактори розвитку міжнародного туризму: зовнішні і внутрішньогалузеві. Географічні фактори розвитку міжнародного туризму.

Сутність поняття «рекреаційно-туристські ресурси», основні підходи до визначення. Основні підходи до класифікації туристських ресурсів. Принципова структура рекреаційних ресурсів. Специфічність характеру ресурсів для різних видів туризму та рекреації. Туристсько-рекреаційне господарство як галузь з ресурсною орієнтацією. Рекреаційні ресурси та умови рекреаційної діяльності. Порівняльний аналіз. Етапи переведення природних комплексів та культурно-історичних об'єктів до категорії рекреаційних ресурсів. Найсуттєвіші характеристики рекреаційних ресурсів. Природні умови рекреаційної діяльності і рекреаційні ресурси. Основні складові рекреаційної оцінки природних ресурсів. Природно-географічні і природно-антропогенні рекреаційно-туристські ресурси. Базові положення оцінки рекреаційних ресурсів. Основні типи рекреаційних оцінок. Базові характеристики рекреаційних ресурсів. Основні складові рекреаційної оцінки природних ресурсів.

Базові положення пейзажно-естетичної оцінки ландшафтів. Технологічна оцінка рекреаційних ландшафтів. Основи медико-біологічної оцінки території. Медико-кліматологічна характеристика курортних регіонів. Оцінка бальнеологічних ресурсів як умови розвитку рекреації. Оцінка гідрологічних об'єктів як умов розвитку рекреації. Оцінка клімату як умови розвитку рекреації. Оцінка лісів як рекреаційного ресурсу. Оцінка рельєфу як рекреаційного ресурсу. Оцінка рекреаційного навантаження на територію. Поняття «рекреаційна дигресія ландшафту». Рекреаційні ресурси природно-заповідного фонду. Роль об'єктів природно-заповідного фонду та садово-паркової архітектури для розвитку рекреації регіонів. Суспільно-історичні рекреаційно-туристські ресурси. Основні положення аналізу і рекреаційної оцінки архітектурно-історичних об'єктів. Об'єкти природної і культурної спадщини як умова розвитку туризму.

Аналіз економічних умов розвитку рекреації. Аналіз поняття «туристський потенціал». Структура туристського потенціалу. Основні положення характеристики туристського потенціалу регіону. Рекреаційно-ресурсний потенціал території та його визначення. Поняття «природно-ресурсного рекреаційного потенціалу». Історико-культурний потенціал території. Поняття «господарського потенціалу рекреації». Рекреаційна ємність території.

Основні світові тенденції розвитку туризму. Основні закономірності розвитку географії туризму з метою відпочинку і розваг. Географія туризму пов'язаного зі спортивними заходами. Географія гірськолижного туризму. Географія туризму пов'язаного з релігією. Особливості географії і основні види наукового туризму. Розвиток лікувально-оздоровчого туризму. Ресурси і особливості реалізації лікувально-оздоровчого туризму. Основні типи курортів. Діловий туризм та його роль у формуванні світових турпотоків. Географія конгресно-виставкового туризму. Географія інсентів-туризму. Аналіз поняття і

структура туристичної індустрії.

Аналіз понять «туристський комплекс» та «туристський центр». Загальні положення типології туристських центрів. Рекреаційні (туристські) заклади і їх класифікація. Міста – як туристські центри. Особливості географії сільського туризму.

Екологічний туризм. Взаємодія туризму і оточуючого середовища. Головні аспекти впливу. Рекреаційне і туристське природокористування. Основні складові забруднення природного середовища пов'язані з туризмом. Екологічні проблеми та їх вплив на розвиток рекреації. Соціально- економічна роль туризму (позитивний і негативний вплив). Вплив туристської діяльності на культурне середовище.

Суть і базові принципи туристсько-рекреаційного районування. Комплексність рекреаційного районування та його аспекти. Рекреаційний район як базова одиниця районування. Умови і фактори рекреаційного районування. Визначальні риси процесу рекреаційного районування. Таксономічні одиниці туристсько-рекреаційного районування та головні ознаки їх виділення.

Основні етапи розвитку рекреаційного районування України. Місце України в схемах туристсько-рекреаційного районування СРСР. Сучасні базові схеми рекреаційно-туристського районування України. Туристське районування України М. Крачила, С. Поповича, Н. Федоренка, О. Бейдика, Д. Ляшенко, І. Смаля, П. Масляка. Рекреаційно-туристське районування гірських територій. Туристсько-рекреаційне районування Гірського Криму. Рекреаційне районування Карпат. Рекреаційне районування Криму.

Загальна характеристика Західного рекреаційно-туристського макрорайону. Загальна характеристика Поліського рекреаційно-туристського макрорайону. Загальна характеристика Центрально-Східного рекреаційно-туристського макрорайону. Загальна характеристика Кримського рекреаційно-туристського макрорайону. Загальна характеристика Приморського рекреаційно-туристського макрорайону.

Аналіз рекреаційно-туристського потенціалу адміністративних областей України (Вінницька, Волинська, Дніпропетровська, Донецька, Житомирська, Запорізька, Закарпатська, Івано-Франківська, Київська, Кіровоградська, Луганська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Харківська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська, Чернігівська, Чернівецька) і АР Крим.

Туристсько-рекреаційне районування світу. Головні районоутворюючі фактори при туристсько-рекреаційному районуванні світу. Туристське районування світу (UNWTO): характеристика схеми, фактори виділення макро- і мезорегіонів. Характерні риси розвитку туризму в Африканському макрорегіоні. Характерні риси розвитку туризму в Американському макрорегіоні. Характерні риси розвитку туризму в Азіатсько-Тихоокеанському макрорегіоні. Характерні риси розвитку туризму в Європейському макрорегіоні. Характерні риси розвитку туризму в Середньосхідному макрорегіоні.

Основні напрямки туристської діяльності і туристичні центри Північної

Європи. Основні напрямки туристської діяльності і туристичні центри Західної Європи. Основні напрямки туристської діяльності і туристичні центри Центральної і Східної Європи. Основні напрямки туристської діяльності і туристичні центри Південної Європи. Основні напрямки туристської діяльності і туристичні центри Східної Середземноморської Європи. Рекреаційно-туристський потенціал і головні туристичні центри Північної Америки. Національний туризм США і Канади. Основні напрямки туристської діяльності. Особливості туріндустрії Карибського регіону. Рекреаційно-туристський потенціал країн Центральної і Південної Америки. Рекреаційно-туристський потенціал і головні туристичні центри країн Північно-Східної Азії. Головні напрямки туристсько-рекреаційної діяльності в континентальному районі. Південно-Східної Азії. Головні напрямки туристсько-рекреаційної діяльності в острівному районі Південно-Східної Азії. Рекреаційно-туристський потенціал країн Південної Азії. Особливості туріндустрії в державах і територіях Океанії. Сучасний стан і тенденції розвитку туризму в країнах Середнього Сходу. Головні туристичні центри країн Середнього Сходу. Міжнародний туризм в країнах Африки: сучасний стан і проблеми розвитку. Рекреаційно-туристський потенціал країн Північної Африки. Національні парки Африки як осередки екологічного і наукового туризму.

Міжнародні туристичні потоки. Фактори їх формування і динаміки. Туристичні потоки в межах основних туристських регіонів. Туристична політика держави: основні складові, фактори формування. Туристичний імідж держави: основні складові, фактори формування. Туристичний імідж найбільших країн світу, що приймають туристів. Туристичний імідж країни як фактор впливу на міжнародні туристичні потоки. Міжнародне регулювання туристичної діяльності.

Список рекомендованої літератури

- Александрова А.Ю. Международный туризм. – М., 2002.
- Багрова Л.А., Подгородецкий П.Д. Физико-географические основы рекреационной географии. - Симферополь, 1982.
- Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування. – К., 2001.
- Веденин Ю.А. Динамика территориальных рекреационных систем. – М., 1982.
- Воскресенский В.Ю. Международный туризм. – М., 2008.
- Воронкова Л.П. История туризма и гостеприимства. – М., 2004.
- Генсирук С.А., Нижник М.С., Возняк Р.Р. Рекреационное использование лесов. - К., 1987.
- География туризма / Под ред. А.О. Александровой. – М., 2008.
- Голд Дж. Психология и география. Основы поведенческой географии. – М., 1990.
- Гуляев В.Г. Организация туристской деятельности. – М., 1996.
- Котляров Е.А. География туризма и отдыха. – М., 1978.
- Крачило Н.П. География туризма. – К., 1987.
- Кусков А.С., Голубева В.Л., Одинцова Т.Н. Рекреационная география. –

М., 2005.

Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти). – К., 2003.

Любіцева О.О., Панкова Є.В., Стафійчук В.І. Туристичні ресурси України. – К., 2007.

Мальська М., Худо В., Цибух В. Основи туристичного бізнесу. – Львів, 2003.

Менеджмент туризму: Туризм и отраслевые системы. – М., 2002.

Менеджмент туризму: Туризм как вид деятельности – М., 2001.

Методология оценки рекреационных территорий / В.Ф. Данильчук, Г.М. Алейникова, А.Я. Бовсуновская, С.Н. Голубичная. – Донецк, 2003.

Мироненко Н.С., Твердохлебов И.Т. Рекреационная география. – М., 1981.

Пирожник И.И. Основы географии туризма и экскурсионного обслуживания. – Минск, 1985.

Преображенский В.С., Мухина Л.И., Казанская Н.С. и др. Методические указания по характеристике природных условий рекреационного района // Географические проблемы организации туризма и отдыха / Отв.ред. Б.Н. Лиханов. – М., 1975. – Вып. 1. – С.50-112

Смаль І.В. Основи географії рекреації і туризму. – Ніжин, 2004.

Стафійчук В.І. Рекреалогія. – К., 2006.

Теоретические основы рекреационной географии / Под ред. В.С. Преображенского. – М., 1975.

Устименко Л.М., Афанасьев І.Ю. Історія туризму. – К., 2005.

Федорченко В.К., Дьорова Т.А. Історія туризму в Україні. – К., 2002.

Фоменко Н.В. Рекреаційні ресурси та курортологія. – Івано-Франківськ, 2001.

Чижова В.П. Рекреационные нагрузки в зонах отдыха. – М., 1977.

Экономика и организация туризма. Международный туризм / Под ред. И.А. Рябовой, Ю.В. Забаева, Е.Л. Драчевой. – М., 2005.

Укладачі програми:

д. геогр. н., проф. Дмитрук О.Ю;

д. геогр. н., проф., член-кор. НАПН України Шищенко П.Г.

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Географічний факультет**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою географічного факультету
від "28" січня 2019 р., протокол №6
Голова Вченої ради географічного
факультету, декан географічного факультету

Я.Б. Олійник

**ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ВИПРОБОВУВАННЯ ПРИ ВСТУПІ
НА ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
У 2019 РОЦІ НА НАВЧАННЯ
ЗА ОСВІТНІМ СТУПЕНЕМ «МАГІСТР»
(денна форма навчання)**

***ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 10 «ПРИРОДНИЧІ НАУКИ»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 106 «ГЕОГРАФІЯ»***

***ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
«ГЕОГРАФІЯ ЕНОГАСРОНОМІЧНОЇ РЕКРЕАЦІЇ ТА ТУРИЗМУ»
ПОДВІЙНИЙ ДИПЛОМ КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА (УКРАЇНА)
ТА УНІВЕРСИТЕТУ КАМЕРІНО (ІТАЛІЯ)***

Київ - 2019

Передмова

Вступник до магістратури повинен знати:

- основні поняття і терміни, якими прийнято оперувати, розкриваючи зміст і завдання географії туризму на сучасному етапі;
- основні концепції, на яких базується географія туризму;
- основні методики геотуристських досліджень;
- загальні геопросторові закономірності поширення різних форм і видів туризму.

Вступник до магістратури має вміти:

- встановлювати географічні та соціокультурні закономірності розвитку туризму регіонів на основі аналізу природних, культурно-історичних та соціально-економічних умов території;
- визначати рекреаційну ємність території, за літературними і картографічними джерелами оцінювати туристський потенціал регіонів;
- аналізувати і складати прогнози розвитку основних внутрішніх та міжнародних туристських потоків.

Вступники з географії рекреації та туризму також мають володіти фундаментальними знаннями з рекреаційної географії, географії туризму конструктивної географії, основ природокористування, геоекології, фізичної та економічної та соціальної географії України, охорони природи і раціонального використання природних ресурсів.

Програма

Об'єкт, предмет дослідження і завдання географії туризму як наукової дисципліни. Зв'язок географії туризму з географічними дисциплінами і іншими науками. Взаємозв'язок базових понять: дозвілля, відпочинок, рекреація і туризм. Періоди розвитку географії туризму в світі. Початок географічних досліджень туризму та становлення географії туризму в світі. Передвоєнний період розвитку географії туризму та Друга світова війна. Післявоєнний період розвитку географії туризму Період розквіту географії туризму. Становлення рекреаційної географії і географії туризму в СРСР.

Концепція територіальних рекреаційних систем (ТРС). Системні характеристики і властивості ТРС. Вертикальні і горизонтальні зв'язки ТРС. Рекреація – як соціально-економічне явище. Рекреаційні потреби. Основні види і структурні особливості туристсько-рекреаційної діяльності. Еволюція туристської діяльності на різних етапах розвитку суспільства. Структура і основні критерії класифікації туристської діяльності. Класифікація туристської

діяльності за суспільною функцією і технологією.

Основні підходи до визначення туризму. Класифікації туризму за різними типологічними ознаками. Особливості міжнародного, внутрішнього і національного туризму. Основні класифікаційні ознаки і види міжнародного туризму. Класифікації туризму відповідно до мети подорожі. Поняття альтернативного туризму. Співвідношення екстремального, пригодницького та традиційного туризму. Комерційний та соціальний туризм. Сталий та екологічний туризм. Базові чинники розвитку туризму. Фактори розвитку міжнародного туризму: зовнішні і внутрішньогалузеві. Географічні фактори розвитку міжнародного туризму.

Сутність поняття «рекреаційно-туристські ресурси», основні підходи до визначення. Основні підходи до класифікації туристських ресурсів. Принципова структура рекреаційних ресурсів. Специфічність характеру ресурсів для різних видів туризму та рекреації. Туристсько-рекреаційне господарство як галузь з ресурсною орієнтацією. Рекреаційні ресурси та умови рекреаційної діяльності. Порівняльний аналіз. Етапи переведення природних комплексів та культурно-історичних об'єктів до категорії рекреаційних ресурсів. Найсуттєвіші характеристики рекреаційних ресурсів. Природні умови рекреаційної діяльності і рекреаційні ресурси. Основні складові рекреаційної оцінки природних ресурсів. Природно-географічні і природно-антропогенні рекреаційно-туристські ресурси. Базові положення оцінки рекреаційних ресурсів. Основні типи рекреаційних оцінок. Базові характеристики рекреаційних ресурсів. Основні складові рекреаційної оцінки природних ресурсів.

Базові положення пейзажно-естетичної оцінки ландшафтів. Технологічна оцінка рекреаційних ландшафтів. Основи медико-біологічної оцінки території. Медико-кліматологічна характеристика курортних регіонів. Оцінка бальнеологічних ресурсів як умови розвитку рекреації. Оцінка гідрологічних об'єктів як умов розвитку рекреації. Оцінка клімату як умови розвитку рекреації. Оцінка лісів як рекреаційного ресурсу. Оцінка рельєфу як рекреаційного ресурсу. Оцінка рекреаційного навантаження на територію. Поняття «рекреаційна дигресія ландшафту». Рекреаційні ресурси природно-заповідного фонду. Роль об'єктів природно-заповідного фонду та садово-паркової архітектури для розвитку рекреації регіонів. Суспільно-історичні рекреаційно-туристські ресурси. Основні положення аналізу і рекреаційної оцінки архітектурно-історичних об'єктів. Об'єкти природної і культурної спадщини як умова розвитку туризму.

Аналіз економічних умов розвитку рекреації. Аналіз поняття «туристський потенціал». Структура туристського потенціалу. Основні положення характеристики туристського потенціалу регіону. Рекреаційно-ресурсний потенціал території та його визначення. Поняття «природно-ресурсного рекреаційного потенціалу». Історико-культурний потенціал території. Поняття «господарського потенціалу рекреації». Рекреаційна ємність території.

Основні світові тенденції розвитку туризму. Основні закономірності розвитку географії туризму з метою відпочинку і розваг. Географія туризму пов'язаного зі спортивними заходами. Географія гірськолижного туризму.

Географія туризму пов'язаного з релігією. Особливості географії і основні види наукового туризму. Розвиток лікувально-оздоровчого туризму. Ресурси і особливості реалізації лікувально-оздоровчого туризму. Основні типи курортів. Діловий туризм та його роль у формуванні світових турпотоків. Географія конгресно-виставкового туризму. Географія інсентів-туризму. Аналіз поняття і структура туристичної індустрії.

Аналіз понять «туристський комплекс» та «туристський центр». Загальні положення типології туристських центрів. Рекреаційні (туристські) заклади і їх класифікація. Міста – як туристські центри. Особливості географії сільського туризму.

Екологічний туризм. Взаємодія туризму і оточуючого середовища. Головні аспекти впливу. Рекреаційне і туристське природокористування. Основні складові забруднення природного середовища пов'язані з туризмом. Екологічні проблеми та їх вплив на розвиток рекреації. Соціально- економічна роль туризму (позитивний і негативний вплив). Вплив туристської діяльності на культурне середовище.

Суть і базові принципи туристсько-рекреаційного районування. Комплексність рекреаційного районування та його аспекти. Рекреаційний район як базова одиниця районування. Умови і фактори рекреаційного районоутворення. Визначальні риси процесу рекреаційного районоутворення. Таксономічні одиниці туристсько-рекреаційного районування та головні ознаки їх виділення.

Основні етапи розвитку рекреаційного районування України. Місце України в схемах туристсько-рекреаційного районування ЄСРП. Сучасні базові схеми рекреаційно-туристського районування України. Туристське районування України М. Крачила, С. Поповича, Н. Федоренка, О. Бейдика, Д. Ляшенко, І. Смаля, П. Масляка. Рекреаційно-туристське районування гірських територій. Туристсько-рекреаційне районування Гірського Криму. Рекреаційне районування Карпат. Рекреаційне районування Криму.

Загальна характеристика Західного рекреаційно-туристського макрорайону. Загальна характеристика Поліського рекреаційно-туристського макрорайону. Загальна характеристика Центрально-Східного рекреаційно-туристського макрорайону. Загальна характеристика Кримського рекреаційно-туристського макрорайону. Загальна характеристика Приморського рекреаційно-туристського макрорайону.

Аналіз рекреаційно-туристського потенціалу адміністративних областей України (Вінницька, Волинська, Дніпропетровська, Донецька, Житомирська, Запорізька, Закарпатська, Івано-Франківська, Київська, Кіровоградська, Луганська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Харківська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська, Чернігівська, Чернівецька) і АР Крим.

Туристсько-рекреаційне районування світу. Головні районоутворюючі фактори при туристсько-рекреаційному районуванні світу. Туристське районування світу (UNWTO): характеристика схеми, фактори виділення макро- і мезорегіонів. Характерні риси розвитку туризму в Африканському макрорегіоні. Характерні риси розвитку туризму в Американському

макрорегіоні. Характерні риси розвитку туризму в Азіатсько-Тихоокеанському макрорегіоні. Характерні риси розвитку туризму в Європейському макрорегіоні. Характерні риси розвитку туризму в Середньосхідному макрорегіоні.

Основні напрямки туристської діяльності і туристичні центри Північної Європи. Основні напрямки туристської діяльності і туристичні центри Західної Європи. Основні напрямки туристської діяльності і туристичні центри Центральної і Східної Європи. Основні напрямки туристської діяльності і туристичні центри Південної Європи. Основні напрямки туристської діяльності і туристичні центри Східної Середземноморської Європи. Рекреаційно-туристський потенціал і головні туристичні центри Північної Америки. Національний туризм США і Канади. Основні напрямки туристської діяльності. Особливості туріндустрії Карибського регіону. Рекреаційно-туристський потенціал країн Центральної і Південної Америки. Рекреаційно-туристський потенціал і головні туристичні центри країн Північно-Східної Азії. Головні напрямки туристсько-рекреаційної діяльності в континентальному районі. Південно-Східної Азії. Головні напрямки туристсько-рекреаційної діяльності в острівному районі Південно-Східної Азії. Рекреаційно-туристський потенціал країн Південної Азії. Особливості туріндустрії в державах і територіях Океанії. Сучасний стан і тенденції розвитку туризму в країнах Середнього Сходу. Головні туристичні центри країн Середнього Сходу. Міжнародний туризм в країнах Африки: сучасний стан і проблеми розвитку. Рекреаційно-туристський потенціал країн Північної Африки. Національні парки Африки як осередки екологічного і наукового туризму.

Міжнародні туристичні потоки. Фактори їх формування і динаміки. Туристичні потоки в межах основних туристських регіонів. Туристична політика держави: основні складові, фактори формування. Туристичний імідж держави: основні складові, фактори формування. Туристичний імідж найбільших країн світу, що приймають туристів. Туристичний імідж країни як фактор впливу на міжнародні туристичні потоки. Міжнародне регулювання туристичної діяльності.

Список рекомендованої літератури

- Александрова А.Ю. Международный туризм. – М., 2002.
- Багрова Л.А., Подгородецкий П.Д. Физико-географические основы рекреационной географии. - Симферополь, 1982.
- Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування. – К., 2001.
- Веденин Ю.А. Динамика территориальных рекреационных систем. – М., 1982.
- Воскресенский В.Ю. Международный туризм. – М., 2008.
- Воронкова Л.П. История туризма и гостеприимства. – М., 2004.
- Генсирук С.А., Нижник М.С., Возняк Р.Р. Рекреационное использование лесов. - К., 1987.
- География туризма / Под ред. А.О. Александровой. – М., 2008.
- Голд Дж. Психология и география. Основы поведенческой географии. – М., 1990.

- Гуляев В.Г. Организация туристской деятельности. – М., 1996.
- Котляров Е.А. География туризма и отдыха. – М., 1978.
- Крачило Н.П. География туризма. – К., 1987.
- Кусков А.С., Голубева В.Л., Одинцова Т.Н. Рекреационная география. – М., 2005.
- Любщева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти). – К., 2003.
- Любщева О.О., Панкова Є.В., Стафійчук В.І. Туристичні ресурси України. – К., 2007.
- Мальська М., Худо В., Цибух В. Основи туристичного бізнесу. – Львів, 2003.
- Менеджмент туризма: Туризм и отраслевые системы. – М., 2002.
- Менеджмент туризма: Туризм как вид деятельности – М., 2001.
- Методология оценки рекреационных территорий / В.Ф. Данильчук, Г.М. Алейникова, А.Я. Бовсуновская, С.Н. Голубичная. – Донецк, 2003.
- Мироненко Н.С., Твердохлебов И.Т. Рекреационная география. – М., 1981.
- Пирожник И.И. Основы географии туризма и экскурсионного обслуживания. – Минск, 1985.
- Преображенский В.С., Мухина Л.И., Казанская Н.С. и др. Методические указания по характеристике природных условий рекреационного района // Географические проблемы организации туризма и отдыха / Отв.ред. Б.Н. Лиханов. – М., 1975. – Вып. 1. – С.50-112
- Смаль І.В. Основи географії рекреації і туризму. – Ніжин, 2004.
- Стафійчук В.І. Рекреалогія. – К., 2006.
- Теоретические основы рекреационной географии / Под ред. В.С. Преображенского. – М., 1975.
- Устименко Л.М., Афанасьев І.Ю. Історія туризму. – К., 2005.
- Федорченко В.К., Дьорова Т.А. Історія туризму в Україні. – К., 2002.
- Фоменко Н.В. Рекреаційні ресурси та курортологія. – Івано-Франківськ, 2001.
- Чижова В.П. Рекреационные нагрузки в зонах отдыха. – М., 1977.
- Экономика и организация туризма. Международный туризм / Под ред. И.А. Рябовой, Ю.В. Забаева, Е.Л. Драчевой. – М., 2005.

Укладачі програми:

д. геогр. н., проф. Дмитрук О.Ю;

д. геогр. н., проф., член-кор. НАПН України Шищенко П.Г.;

к. геогр. н., доц. Мотузенко О.О.

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Географічний факультет**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою географічного факультету
від "28" січня 2019 р., протокол №6
Голова Вченої ради географічного
факультету, декан географічного факультету
Я.Б. Олійник

**ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ВИПРОБОВУВАННЯ ПРИ ВСТУПІ
НА ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
У 2019 РОЦІ НА НАВЧАННЯ
ЗА ОСВІТНІМ СТУПЕНЕМ «МАГІСТР»**

***ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 10 «ПРИРОДНИЧІ НАУКИ»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 106 «ГЕОГРАФІЯ»***

***ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
ГЕОГРАФІЧНЕ КРАЇНОЗНАВСТВО ТА ГЕОГЛОБАЛІСТИКА
(МОВА НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКА/АНГЛІЙСЬКА)***

**Scientific branch 10 «Nature Sciences»
Specialty 106 «Geography»**

Master Programme on Geoglobalistics and Regional Studies

Kyiv - 2019

Вступ

Вступник до магістратури за освітньою програмою «Географічне країнознавство та геоглобалістика та» повинен знати теоретико-методологічні засади та сучасні наукові підходи географічного країнознавства, регіональної та глобальної географії, а також володіти навичками країнознавчих досліджень на різному таксономічному рівні, що викладаються у комплексі дисциплін ОКР «Бакалавр». *Вступник до магістратури повинен знати:* теоретичні та методичні основи суспільної (гуманітарної) географії, у тому числі географії населення, економічної та соціальної, світового господарства та міжнародного співробітництва, географії культури, релігії та політичної географії в у контексті глобальних, регіональних та країнознавчих досліджень. *Вступник до магістратури повинен вміти:* застосовувати сучасні методи географічних досліджень, проводити порівняльно-географічний аналіз, виявляти регіональні відміни та місцеві особливості розвитку суспільних та природних процесів у глобальному, регіональному та по-країнному контексті.

Блок I. Географічні основи країнознавчих, регіональних та глобальних досліджень

Наукові принципи сучасного країнознавства: територіальність, комплексність, конкретність в поєднанні з глобальністю, гуманістичністю, екологічністю. Сучасні концепції країнознавчих досліджень: концептуалізація регіональних та глобальних досліджень у порівнянні з міжнародними та дослідженнями країн, територій. Країна (держава) на політичній і економічній карті світу (цивілізаційний і світосистемний контексти) Цивілізаційний підхід в країнознавстві. Світ-системний аналіз й модель «Центр – периферія».

Типологія й класифікація у країнознавстві. Кількісні типології та класифікації країн світу: за розмірами території, за численністю населення, за окремими економічними показниками (в т.ч. ВВП, продуктивності праці та інш.). Якісні типології та класифікації: за рівнем розвитку (економічного, соціального тощо), за рівнем конкурентоспроможності національних економік, за рівнем наближення до інформаційного суспільства, рівнем людського розвитку тощо.

Схема країнознавчого дослідження: історико-географічний нарис розвитку країни, природні умови і ресурси як фактор розвитку країни; населення і трудові ресурси як фактор розвитку країни; множина структур господарства країни; соціосфера країни; культуросфера країни, включаючи релігії; політосфера країни; геополітичне та гео економічне положення країни у регіональному та глобальному контексті.

Територіальна (геопросторова) організація суспільства: географічний поділ праці; галузева структура; територіальна структура. Теорії розміщення продуктивних сил та регіонального розвитку.

Урбаністика: урбанізація, урбаністична географія.

Руралістика: руралістична географія, сільське розселення.

Регіональна географія: еволюція дискурсу регіональної географії та регіональних досліджень. Просторова диференціація. Класифікація і регіоналізація,

регіоналізм. Регіон у географічному дискурсі. Закони порівняльних переваг, факторів розвитку, конкурентних переваг, територіальних кластерів. Географічні засади міжнародного співробітництва. Світові (глобальні міста) та їх роль у географії глобального співробітництва. Спеціальні економічні зони. Міжнародні інституції та міжнародне співробітництво. Цілі сталого розвитку.

Методи якісного аналізу та кількісного аналізу; спостереження; експеримент; методи експертних оцінок; аналіз динамічних та просторових рядів. SWOT-аналіз, кореляційно-регресійний аналіз, кластерний аналіз, факторний аналіз. Методи моделювання в країнознавчих, регіональних та глобальних дослідженнях. Картографічні методи як особливий інструмент країнознавчих, регіональних та глобальних досліджень. Використання картографічних моделей як джерел інформації країнознавчих, регіональних та глобальних студій.

Блок II. Глобальна географія

Політична географія світу. Еволюція та побудова політичної карти світу.

Географія населення: геопросторові відмінності демографічної ситуації; руху населення й мобільності, міграції. Географія розселення. Глобальна географія робочої сили.

Природні ресурси: географія, економіка та глобальні проблеми.

Географія світового господарства: географія промисловості, індустріальні райони. Географія сільського господарства. Географія інфраструктури. Міжнародний транспорт. Географія сфери послуг. Військова географія.

Соціальна географія, якість життя населення. Культурне різноманіття. Географія релігій. Географія науки. Географія глобальних проблем людства: зміни клімату; біологічне та культурне різноманіття, ресурсна проблема, енергетична проблема, демографічна проблеми. Міграції й біженці. Використання ресурсів Світового океану, проблема Північ-Південь, бідності, війни й миру, регіональні конфлікти, тероризм.

Блок III. Регіональна географія й країнознавчі студії

Регіональна географія. Концептуалізація ідей Америк(и), Азії, Африки, Європи, Латинської Америки, Близького Сходу; Північ-Південь; Захід-Схід. Регіональні особливості розвитку країн Європи. Європейський Союз як геополітичне та гео економічне утворення. Регіональні особливості розвитку країн Північної (англо-) Америки. Регіональні особливості розвитку країн Латинської Америки. Регіональна диференціація Азії. Регіональні особливості розвитку країн Африки. Регіональні особливості розвитку країн Австралії та Океанії. Особливості освоєння Тихоокеанського та Антарктичного просторів.

Країнознавчі студії. Країнознавча характеристика Австралії, Бразилії, Канади, Китаю, Франції, Німеччини, Великої Британії, Індії, Ізраїлю, Японії, Мексики, Росії, Туреччини та США, та країн Північної Європи, Східної Європи, Південної Європи, Південно-Західної Азії, Центральної Азії, Південної Азії, Південно-Східної та Східної Азії, Латинської Америки, Африки.

Джерела

Agnew J. and D. Livingstone (eds.) Handbook of Geographical Knowledge. London:

Sage. 2011.

- Agnew J., Mitchell, K., Toal, G.A. Companion to Political Geography. Blackwell. 2008
- Agnew, J. Making Political geography. Arnold. 2002.
- Barnes, T.J., Peck, J., Sheppard E. (eds.) A Companion to Economic Geography. BlackwellWiley, 2012.
- Berglee R. Regional Geography of the World: Globalization, People, and Places. Electronic resource [access mode]: <https://2012books.lardbucket.org/pdfs/regional-geography-of-the-world-globalization-people-and-places.pdf>
- Cole J. Geography of the World's Major Regions.(2005). Taylor & Francis e-Library. Electronic resource [access mode]: <http://www.univpgri-palembang.ac.id/perpus-fkip/Perpustakaan/Geography/Geografi%20Regional/Geo%20Reg%20Dunia.pdf>
- De Blij, H.J., Murphy, A.B., Foubert E.H. Human Geography. Place, Space and Culture. Hoboken, NJ. 2007
- Dicken P. Global Shift. Mapping the changing contours of the World Economy. (6th edition). The Guilford Press. 2011. Electronic resource [access mode]: http://iss.ecnu.edu.cn/_upload/article/files/64/60/d73e7e414d44961b1d581595e55b/80312729-6ba5-44fa-abc4-f20984ae7a5d.pdf
- Encyclopedia of World Geography/ edited by R.W.McColl, Golson Books, Ltd. 2005. Electronic resource [access mode]: <https://ru.scribd.com/doc/211097470/Encyclopedia-of-World-Geography-pdf>
- Flint C., Taylor P.J., Political Geography: World-economy, Nation-state and Locality. (6th edition). Routledge. 2014.
- Flowerdew R., Martin, L.D., Methods in Human Geography: A Guide for Students Doing a Research Project. (2nd edition). Pearson Prentice Hall. 2008.
- Huntington, S., The Clash of Civilization and Remaking the World Order (1996). N.Y.
- Jone, G.A. Human Geography. LSE. 2013. Electronic resource [access mode]: <https://london.ac.uk/sites/default/files/study-guides/gy1009-human-geography-study-guide.pdf>
- Lipietz A. New tendencies in the international division of labour // Production, Work, Territory / A.J. Scott and M. Storper (eds.) – Boston-London: Allen & Unwin, 1986. – P.234-251.
- Michael T. Snarr, D. Neil Snarr, ed. Introducing Global Issues (5th ed.). Lynne Rienner Pub. 2012.
- Moulaert F., Swyngedouw E. Spatial Responses to Fordist and Post-Fordist Accumulation and Regulation // Papers of the Regional Science Association. – 1988. – № 64. – P. 11-23.
- Reshaping Economic Geography. The World Bank. 2009 Electronic resource [access mode]: <http://documents.worldbank.org/curated/en/730971468139804495/pdf/437380REVISED01BLIC1097808213760720.pdf>
- Richard J. Payne. Global Issues. 2012. (4th ed.).Pearson.
- Rosamond B. Theories of European Integration. – Basingstoke: Macmillan, 2000.
- Seitz, J.L., Hite K.A. Global Issues (4 ed.). Wiley-Blackwell. 2012.
- Shirley A. Fedorak (2013). Global Issues: A Cross-Cultural Perspective Paperback.
- The Dictionary of Human Geography / edited by Derek Gregory.. [et.al.] (5th ed.). Wiley-Blackwell. 2009

- United Nations: international organization and world politics. / Lawrence Ziring, Robert E. Riggs, Jack C. Plano. – Belmont, Calif, 2000.
- Wallerstein, I., Geopolitics and Geoculture. Essays on the Changing World-System. Cambridge. 1992.
- World Regional Geography. The Saylor Foundation. Electronic resource [access mode]: <https://www.saylor.org/site/textbooks/World%20Regional%20Geography.pdf>
- Блій Г.де, Муллер Пітер: Географія: світи, регіони, концепти / Пер. з англ.; Передмова та розділ «Україна» О.Шаблія / Г.Блій де, П.Муллер – К.: Либідь, 2004.
- Бруз В.С. Роль ООН у врегулюванні міжнародних конфліктів і в боротьбі проти тероризму. – К., 2008.
- Географія світового господарства (з основами економіки): Навч. посібник / Я.Б.Олійник та ін., за ред. Я.Б.Олійника, І.Г.Смирнова – К.: Знання, 2011.
- Глобалізація світового господарства: геопросторовий вимір. За ред. Яценка Б.П. К.Вид. Нац.у-ту. Т.Шевченка 2010.
- Глобальні виклики сучасності: суспільно-географічний вимір. За ред. Яценка Б.П. та Кіптенко В.К, К. Вид. Нац. у-ту Т.Шевченка 2013.
- Дністрянський М.С. Україна в політико-географічному вимірі. – Львів, 2000.
- Економічна і соціальна географія світу. За ред. Б.П.Яценка. – К.: Наш час, 2013.
- Міжнародні організації: Навчальний посібник / За редакцією Ю. Г. Козака, В. В. Ковалевського. — К.: ЦУЛ, 2003.
- Міжнародні організації: Навчальний посібник / За редакцією Ю. Г. Козака, В. В. Ковалевського. — К.: ЦУЛ, 2003.
- Пістун М.Д. Основи теорії суспільної географії. – К.: Вища школа, 1996. – 231 с.
- Політична географія і геополітика: Навч. посібник / Б. П. Яценко, В. І. Стафійчук, Ю. С. Брайчевський та ін.; за ред. Б. П. Яценка. — К.: Либідь, 2007 – 255с.
- Салищев К.А. Картографія: Учебник. М.: Высш. шк., 1982.
- Світова економіка. За ред. Філіпенко А.С. – К.: «Либідь», 2007.
- Топчієв О.Г. Основи суспільної географії: Навч. Посібник. – Одеса: Астропринт, 2001.
- Шаблій О.І. Математичні методи в соціально-економічній географії: Навч. посібн. – Львів: Світ, 1994.
- Яценко Б.П. Концептуальні засади географічного країнознавства / Б.П.Яценко // Україна та глобальні процеси – Київ, Луцьк, 2000.
- Яценко Б.П., Кіптенко В.К. Країнознавство: основи теорії. – К.: Либідь, 2009.
- Алисов Н.В., Хорев Б.С. Экономическая и социальная география мира (общий обзор). — М., 2000.
- Баранский // Избранные труды. Научные принципы географии – М., 1980.
- Валлерстайн И. Анализ мировых систем и ситуация в современном мире. – С.Пб., 2001.
- Колосов В., Мироненко Н. Геополитика и политическая география: Учебник / В.Колосов, Н.Мироненко – М., 2005.
- Колосов В.А., Мироненко Н.С. Геополитика и политическая география. – М., 2005.
- Максаковский В.А. Историческая география мира: Учебн. пособие / В.А. Максаковский – М., 1999
- Максаковский В.П. Географическая картина мира. В 2 книгах. Книга 2. Региональная характеристика мира – М., 2004.

- Максаковский В.П. Географическая картина мира: В 2 кн. Кн.1: Общая характеристика мира. – М., 2004.
- Машбиц Я.Г. Комплексное страноведение / Я.Г Машбиц – Москва, Смоленск, 1998.
- Международная энциклопедия «Страны и их объединения (география, история, религия, власть, экономика, социальная сфера)». Под науч. ред. проф. Севрука М.А. – М., 2001.
- Мечников Л. Цивилизация и великие исторические реки / Л.Мечников – М., 1995.
- Мироненко Н.С. Страноведение: Теория и методы: Уч. пособие для вузов. / Н.С.Мироненко – М.: АспектПресс, 2001.
- Социально-экономическая география зарубежного мира./ Под ред. В.В. Вольського. – М, 2005.
- Тойнби А. Цивилизация перед судом истории / А.Тойнби – М., С-Пб., 1995.
- Хартшорн Р. Политическая география // Американская география / Пер. с англ. / Р.Хартшорн – М., 1957.
- Яковец Ю.В. Глобализация и взаимодействие цивилизаций / Ю.В.Яковец. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ЗАО «Издательство «Экономика»», 2003.

CIA World Factbook. Electronic resource [access mode]: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook>

Electoral geography. Electronic resource [access mode]: <http://www.electoralgeography.com/en/index.html>

European Commission. Eurostat. Electronic resource [access mode]: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>

Human Development Reports/ United Nations Development Programme. Electronic resource [access mode]: <http://hdr.undp.org/en>

International Monetary Fund Home Page. Electronic resource [access mode] <http://www.imf.org>

Network Readiness Index/ World Economic Forum. Electronic resource [access mode]: <http://reports.weforum.org/global-information-technology-report-2016/networked-readiness-index/>

UN COMTRADE. International Merchandise Trade Statistics. Electronic resource [access mode]: <http://comtrade.un.org/>

United Nations Conference on Trade and Development. Electronic resource [access mode]: <http://unctad.org/en/Pages/Home.aspx>

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Electronic resource [access mode]: <http://www.unesco.org>

United Nations Organization. Electronic resource [access mode]: <http://www.un.org>

WDR Reports/The World Bank Group. Electronic resource [access mode]: <http://hdr.undp.org/en>

World Bank Group. Electronic resource [access mode]: <http://www.worldbank.org> .

World Economic Forum. Electronic resource [access mode]: <https://www.weforum.org/about/world-economic-forum>

World Happiness Report. Electronic resource [access mode]: <http://worldhappiness.report/>

Укладачі програми:

к.геогр.н., доц. Кіпченко В.К.;

д.геогр.н., проф. Яценко Б.П.

Introduction

Enrollees for the Master Programme on Geoglobalistics and Regional Studies have to know the fundamentals of theoretical, methodological and modern scientific approaches to area, country, regional and global geography and have skills of geographical studies at local, country, regional and global levels taught in the complex of disciplines of Bachelor Degree. *Enrollees for Master Programme* shall know the theoretical and methodological fundamentals of human geography, including geography of population, economic and social geography, economics and international cooperation geography, cultural, religious and political geography within the framework of regional and global, country and area studies. *Enrollees for Master Programme shall have skills of applying methods of geographical research, comparative and spatial analysis, identify regional and local specificity of humanity and nature development in local, country, regional and global contexts.*

Part I. Geographical Fundamentals of Country, Regional and Global studies

Principles of modern approaches to area, country, regional and global studies: territoriality, territoriality, complexity, concreteness in the framework of global, humanistic, ecological approaches. Conceptualization of regional and global studies compared to international studies, country and area studies. Country (state) on the political and economic maps of the world (civilizational and world systems contexts). Civilizational approach in regional studies. World-systems analysis and core-periphery model.

Typology and classification in Regional studies. Quantitative typologies and classifications: by size of area and population, economic parameters (GDP per capita, labour productivity, etc.). Qualitative typologies and classifications: by level of development (economic, social, etc.), human development, competitiveness, digital and network readiness, etc.

Template for regional studies geographic research: historical and geographical narrative of country's development; natural conditions and resources as a factor of development of the country; population and labor resources as a factor of development of the country; cultural sphere of the country; a plurality of structures of the economy of the country; social sphere, cultural, including religious, specificities; political sphere of the country; geopolitical and geo-economic situation of the country in the regional and global context.

Geospatial (spatial/territorial) organization: geographic division of labour, functional (sectors') patterns, spatial/territorial structure. Location theory and locational analysis. Urban studies: urbanization, urban geography. Rural studies: rural geography. Regional Geography: evolution of discourse of regional geography and regional studies. Area differentiation. Classification and Regionalization, regionalism. Region in geography discourse. Fundamentals of comparative advantages, factors of development, competitiveness, territorial clusters. Geographic nexus of international cooperation. World (global) cities and their role in the geography of global cooperation. Special Economic Zones. International institutions and international cooperation. Sustainable development goals.

Methods of qualitative and quantitative analysis; observation; experiment, expert evaluation; dynamics and spatial analysis; SWOT-analysis, cluster, factor, regression analysis in country, regional and global studies. Cartography as a special information source and tool for country, regional and global studies.

Part II. Global Geography

Political geography of the world. Evolution of the political map of the world. Global geography of population: area differentiation in demographic situation; population mobility, migrations. Geography of settlements. Global geography of labour force. Natural resources of the world: resource distribution around the world, economics and global issues.

Geography and area differentiation of world economy: industrial geography, industrial districts, agricultural geography; geography of infrastructure, international transport, geography of services, military geography.

Social geography, quality of life differentiation around the world. Cultural diversity. Geography of religions. Research and development differentiation around the world. Geography of global issues: climate change, biological and cultural diversity, resources, energy, demographic problems around the world; migrations and refugees; World Ocean exploitation, North-South problem, poverty, war and peace, regional conflicts, terrorism.

Part III. Regional Geography, Regional and Country Studies

Regional geography: the idea of America(s), Asia, Africa, Europe, Latin America, Middle East, Australia; North-South; West-East conceptualizations. Regional peculiarities of the European countries development. European Union as geopolitical and geo-economic entity. Regional peculiarities of North America development. Latin America and its peculiarities. Asia and its regional differentiation. Regional peculiarities of African countries development. Regional differentiation in Australia and Oceania region. Pacific and Antarctic space exploration.

Country studies and peculiarities of the development in Australia, Brazil, Canada, China, France, Germany, Great Britain, India, Israel, Japan, Mexico, Russia, Turkey, the USA, and countries of Northern Europe, Eastern Europe, Southern Europe, Middle East, Central Asia, Southern Asia, South-East and Eastern Asia, Latin America and Africa.

Bibliography

Agnew J. and D. Livingstone (eds.) Handbook of Geographical Knowledge. London: Sage. 2011.

Agnew J., Mitchell, K., Toal, G.A. Companion to Political Geography. Blackwell. 2008

Agnew, J. Making Political geography. Arnold. 2002.

Barnes, T.J., Peck, J., Sheppard E. (eds.) A Companion to Economic Geography. BlackwellWiley, 2012.

Berglee R. Regional Geography of the World: Globalization, People, and Places. Electronic resource [access mode]: <https://2012books.lardbucket.org/pdfs/regional-geography-of-the-world-globalization-people-and-places.pdf>

- Cole J. Geography of the World's Major Regions.(2005). Taylor & Francis e-Library. Electronic resource [access mode]: <http://www.univpgri-palembang.ac.id/perpus-fkip/Perpustakaan/Geography/Geografi%20Regional/Geo%20Reg%20Dunia.pdf>
- De Blij, H.J., Murphy, A.B., Foubert E.H. Human Geography. Place, Space and Culture. Hoboken, NJ. 2007
- Dicken P. Global Shift. Mapping the changing contours of the World Economy. (6th edition). The Guilford Press. 2011. Electronic resource [access mode]: http://iss.ecnu.edu.cn/_upload/article/files/64/60/d73e7e414d44961b1d581595e55b/80312729-6ba5-44fa-abc4-f20984ae7a5d.pdf
- Encyclopedia of World Geography/ edited by R.W.McColl, Golson Books, Ltd. 2005. Electronic resource [access mode]: <https://ru.scribd.com/doc/211097470/Encyclopedia-of-World-Geography-pdf>
- Flint C., Taylor P.J., Political Geography: World-economy, Nation-state and Locality. (6th edition). Routledge. 2014.
- Flowerdew R., Martin, L.D., Methods in Human Geography: A Guide for Students Doing a Research Project. (2nd edition). Pearson Prentice Hall. 2008.
- Huntington, S., The Clash of Civilization and Remaking the World Order (1996). N.Y.
- Jone, G.A. Human Geography. LSE. 2013. Electronic resource [access mode]: <https://london.ac.uk/sites/default/files/study-guides/gy1009-human-geography-study-guide.pdf>
- Lipietz A. New tendencies in the international division of labour // Production, Work, Territory / A.J. Scott and M. Storper (eds.) – Boston-London: Allen & Unwin, 1986. – P.234-251.
- Michael T. Snarr, D. Neil Snarr, ed. Introducing Global Issues (5th ed.). Lynne Rienner Pub. 2012.
- Moulaert F., Swyngedouw E. Spatial Responses to Fordist and Post-Fordist Accumulation and Regulation // Papers of the Regional Science Association. – 1988. – № 64. – P. 11-23.
- Reshaping Economic Geography. The World Bank. 2009 Electronic resource [access mode]: <http://documents.worldbank.org/curated/en/730971468139804495/pdf/437380REVISED01BLIC1097808213760720.pdf>
- Richard J. Payne. Global Issues. 2012. (4th ed.).Pearson.
- Rosamond B. Theories of European Integration. – Basingstoke: Macmillan, 2000.
- Seitz, J.L., Hite K.A. Global Issues (4 ed.). Wiley-Blackwell. 2012.
- Shirley A. Fedorak (2013). Global Issues: A Cross-Cultural Perspective Paperback.
- The Dictionary of Human Geography / edited by Derek Gregory.. [et.al.] (5th ed.). Wiley-Blackwell. 2009
- United Nations: international organization and world politics. / Lawrence Ziring, Robert E. Riggs, Jack C. Plano. – Belmont, Calif, 2000.
- Wallerstein, I., Geopolitics and Geoculture. Essays on the Changing World-System. Cambridge. 1992.
- World Regional Geography. The Saylor Foundation. Electronic resource [access mode]: <https://www.saylor.org/site/textbooks/World%20Regional%20Geography.pdf>
- Блій Г.де, Муллер Пітер: Географія: світи, регіони, концепти / Пер. з англ.;

- Передмова та розділ «Україна» О.Шаблія / Г.Блій де, П.Муллер – К.: Либідь, 2004.
- Бруз В.С. Роль ООН у врегулюванні міжнародних конфліктів і в боротьбі проти тероризму. – К., 2008.
- Географія світового господарства (з основами економіки): Навч. посібник / Я.Б.Олійник та ін., за ред. Я.Б.Олійника, І.Г.Смирнова – К.: Знання, 2011.
- Глобалізація світового господарства: геопросторовий вимір. За ред. Яценка Б.П. К.Вид. Нац.у-ту. Т.Шевченка 2010.
- Глобальні виклики сучасності: суспільно-географічний вимір. За ред. Яценка Б.П. та Кіптенко В.К, К. Вид. Нац. у-ту Т.Шевченка 2013.
- Дністрянський М.С. Україна в політико-географічному вимірі. – Львів, 2000.
- Економічна і соціальна географія світу. За ред. Б.П.Яценка. – К.: Наш час, 2013.
- Міжнародні організації: Навчальний посібник / За редакцією Ю. Г. Козака, В. В. Ковалевського. — К.: ЦУЛ, 2003.
- Міжнародні організації: Навчальний посібник / За редакцією Ю. Г. Козака, В. В. Ковалевського. — К.: ЦУЛ, 2003.
- Пістун М.Д. Основи теорії суспільної географії. – К.: Вища школа, 1996. – 231 с.
- Політична географія і геополітика: Навч. посібник / Б. П. Яценко, В. І. Стафійчук, Ю. С. Брайчевський та ін.; за ред. Б. П. Яценка. — К.: Либідь, 2007 – 255с.
- Салищев К.А. Картография: Учебник. М.: Высш. шк., 1982.
- Світова економіка. За ред. Філіпенко А.С. – К.: «Либідь», 2007.
- Топчієв О.Г. Основи суспільної географії: Навч. Посібник. – Одеса: Астропринт, 2001.
- Шаблій О.І. Математичні методи в соціально-економічній географії: Навч. посібн. – Львів: Світ, 1994.
- Яценко Б.П. Концептуальні засади географічного країнознавства / Б.П.Яценко // Україна та глобальні процеси – Київ, Луцьк, 2000.
- Яценко Б.П., Кіптенко В.К. Країнознавство: основи теорії. – К.: Либідь, 2009.
- Алисов Н.В., Хорев Б.С. Экономическая и социальная география мира (общий обзор). — М., 2000.
- Баранский // Избранные труды. Научные принципы географии – М., 1980.
- Валлерстайн И. Анализ мировых систем и ситуация в современном мире. – С.Пб., 2001.
- Колосов В., Мироненко Н. Геополитика и политическая география: Учебник / В.Колосов, Н.Мироненко – М., 2005.
- Колосов В.А., Мироненко Н.С. Геополитика и политическая география. – М., 2005.
- Максаковский В.А. Историческая география мира: Учебн. пособие / В.А. Максаковский – М., 1999
- Максаковский В.П. Географическая картина мира. В 2 книгах. Книга 2. Региональная характеристика мира – М., 2004.
- Максаковский В.П. Географическая картина мира: В 2 кн. Кн.1: Общая характеристика мира. – М., 2004.
- Машбиц Я.Г. Комплексное страноведение / Я.Г Машбиц – Москва, Смоленск, 1998.
- Международная энциклопедия «Страны и их объединения (география, история, религия, власть, экономика, социальная сфера)». Под науч. ред. проф. Севрука

М.А. – М., 2001.

Мечников Л. Цивилизация и великие исторические реки / Л.Мечников – М., 1995.

Мироненко Н.С. Страноведение: Теория и методы: Уч. пособие для вузов. / Н.С.Мироненко – М.: АспектПресс, 2001.

Социально-экономическая география зарубежного мира./ Под ред. В.В. Вольського. – М, 2005.

Тойнби А. Цивилизация перед судом истории / А.Тойнби – М., С-Пб., 1995.

Хартшорн Р. Политическая география // Американская география / Пер. с англ. / Р.Хартшорн – М., 1957.

Яковец Ю.В. Глобализация и взаимодействие цивилизаций / Ю.В.Яковец. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ЗАО «Издательство «Экономика»», 2003.

CIA World Factbook. Electronic resource [access mode]: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook>

Electoral geography. Electronic resource [access mode]: <http://www.electoralgeography.com/en/index.html>

European Commission. Eurostat. Electronic resource [access mode]: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>

Human Development Reports/ United Nations Development Programme. Electronic resource [access mode]: <http://hdr.undp.org/en>

International Monetary Fund Home Page. Electronic resource [access mode] <http://www.imf.org>

Network Readiness Index/ World Economic Forum. Electronic resource [access mode]: <http://reports.weforum.org/global-information-technology-report-2016/networked-readiness-index/>

UN COMTRADE. International Merchandise Trade Statistics. Electronic resource [access mode]: <http://comtrade.un.org/>

United Nations Conference on Trade and Development. Electronic resource [access mode]: <http://unctad.org/en/Pages/Home.aspx>

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Electronic resource [access mode]: <http://www.unesco.org>

United Nations Organization. Electronic resource [access mode]: <http://www.un.org>

WDR Reports/The World Bank Group. Electronic resource [access mode]: <http://hdr.undp.org/en>

World Bank Group. Electronic resource [access mode]: <http://www.worldbank.org> .

World Economic Forum. Electronic resource [access mode]: <https://www.weforum.org/about/world-economic-forum>

World Happiness Report. Electronic resource [access mode]: <http://worldhappiness.report/>

Укладачі програми:

к.геогр.н., доц. Кіптенко В.К.;

д.геогр.н., проф. Яценко Б.П.

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Географічний факультет**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою географічного факультету
від "28" січня 2019 р., протокол №6
Голова Вченої ради географічного
факультету, декан географічного факультету

Я.Б. Олійник

**ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ВИПРОБОВУВАННЯ ПРИ ВСТУПІ
НА ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
У 2019 РОЦІ НА НАВЧАННЯ
ЗА ОСВІТНІМ СТУПЕНЕМ «МАГІСТР»
(денна форма навчання)**

***ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 10 «ПРИРОДНИЧІ НАУКИ»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 103 «НАУКИ ПРО ЗЕМЛЮ»***

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА «МЕТЕОРОЛОГІЯ»

Київ - 2019

Вступ

Вступник повинен знати основи метеорології та кліматології, хімії атмосфери, синоптики, агрометеорології, загальної циркуляція атмосфери і океану, гідромеханіки та термодинаміки, чисельних методів прогнозу погоди, дистанційних методів досліджень в метеорології та ін.

Головною задачею іспиту є встановити, наскільки вступник до магістратури володіє знанням основних законів, закономірностей, положень, які лежать в основі сучасної метеорології і кліматології, та розуміння процесів та явищ, які відбуваються в земній кліматичній системі.

Форма проведення іспиту письмова, оцінювання – по змісту відповіді (шляхом експертного аналізу повноти та глибини письмових відповідей).

Метеорологія

Сонячна радіація на верхній межі атмосфери. Сонячна стала та чинники, що впливають на її величину. Довгохвильове випромінювання атмосфери та земної поверхні. Парниковий ефект. Проходження сонячної радіації через атмосферу. Процеси поглинання та розсіювання радіації. Добовий та річний хід температури ґрунту та температури на глибинах. Термоізоплети. Фактори, що впливають на зміну добового і річного ходу температури. Термічний режим атмосфери. Термічна стратифікація атмосфери та вертикальна рівновага сухого повітря. Термічні інверсії. Основні їх види, причини утворення та вплив на погодні процеси. Адіабатичні процеси в атмосфері. Сухоадіабатичні зміни температури повітря. Рівняння Пуассона. Роль ядер конденсації в утворенні хмарності. Основні види ядер конденсації. Механізми утворення опадів в льодяних, крапельних та змішаних хмарах. Типи річного розподілу опадів та залежність їх від циркуляційних процесів. Барометричні формули та їх практичне застосування. Поняття про однорідну, ізотермічну та політропну атмосфери. Поняття про градієнтний вітер (геострофічний та циклогеострофічний). Усталений горизонтальний рух повітря в шарі тертя (при різних формах баричного поля).

Кліматологія

Поняття про кліматоутворювальні чинники і процеси. Кліматична система. Радіаційні чинники клімату. Солярний клімат Землі і його вікові коливання. Радіаційний баланс земної поверхні та географічний розподіл його складових. Тепловий баланс земної поверхні. Вплив на клімат неоднорідності будови і стану підстильної поверхні. Континентальність клімату, індекси континентальності. Вплив на клімат рослинності, снігового і крижаного покриву. Вплив рельєфу на клімат. Загальні поняття про атмосферну циркуляцію. Поле тиску та вітру поблизу земної поверхні. Термічний режим тропосфери та стратосфери. Характерні риси загальної циркуляції вільної

атмосфери. Типи повітряних мас і кліматологічні фронти, їх положення та кліматоутворювальна роль. Циркуляція атмосфери в тропічних і позатропічних широтах. Загальна циркуляція океану та її вплив на клімат. Просторовий розподіл температури повітря, абсолютної і відносної вологості повітря, хмарності та атмосферних опадів. Вологообіг та його вплив на клімат. Поняття про кліматичні класифікації і районування. Класифікація кліматів В.П. Кеппена. Генетична класифікація кліматів Б.П. Алісова. Географічні типи клімату у внутрішньотропічних і позатропічних широтах. Поняття про клімат, мікроклімат і фітоклімат. Основні типи мікрокліматів.

Основи гідромеханіки і термодинаміки

Швидкісне поле суцільного середовища в околиці точки. Перша теорема Гельмгольца. Вихорові лінії і трубки. Друга теорема Гельмгольца. Диференціальні оператори поля в ортогональних прямокутних та криволінійних координатах. Розподіл маси в суцільному середовищі, закон збереження маси і рівняння нерозривності.

.Потенціали швидкостей найпростіших просторових потоків. Рівняння руху вихору. Напрямок і швидкість поширення хвиль Росбі. Рівняння Стокса руху ньютонівської в'язкої рідини. Дисипація механічної енергії. Ентропія і потенційна температура. Залежність в'язкості насиченої водяної пари від температури. Закон зміни кінетичної енергії і загальний закон збереження енергії в механіки суцільних середовищ. Гіпотези Колмогорова про турбулентний режим дрібномасштабних компонентів турбулентності. Напівемпіричні теорії турбулентного переносу. Розподіл метеорологічних елементів і характеристик турбулентності поблизу поверхні землі. Розрахунок турбулентних потоків тепла, вологи й кількості руху. Однопараметрична модель прилежого шару атмосфери. Нелінійна модель прикордонного шару атмосфери. Параметризація планетарного прилежого шару атмосфери. Трансформація динамічних характеристик повітряного потоку при зміні шорсткості підстильної поверхні.

Дистанційні методи досліджень в метеорології

Аерологічні методи вимірювання швидкості і напрямку вітру. Аерологічне вимірювання температури, тиску і вологості повітря. Радіолокація. Її зміст та основні принципи. Радіозондування. Принципи побудови та класифікація систем радіозондування. Особливості літакового зондування. Вимірювання метеорологічних елементів за допомогою аеростатів. Особливості ракетних вимірювань. Пасивне радіолокаційне зондування. Основні принципи та особливості вимірювань. Основи лазерного зондування. Методи вимірювань повітряних потоків, турбулентності та вологості атмосфери. Принципи акустичного зондування атмосфери. Вимірювання із застосуванням штучних супутників Землі. Комплексне температурно-вітрове зондування атмосфери. Метеорологічні радіолокаційні станції. Їх будова та класифікація. Класифікація методів вимірювань. Особливості та основні відмінності дистанційного та контактного методів зондувань. Особливості радіолокаційного зондування атмосфери.

Хімія атмосфери

Атмосферний аерозоль: характеристика основних типів та механізмів формування. Ядра конденсації та їх роль у формуванні хімічного складу опадів. Хімічний склад атмосферних опадів. Кислотоутворюючі речовини та процеси їх виведення з атмосфери. Глобальний цикл вуглецю. Вуглекислий газ та його роль у формуванні парникового ефекту. Глобальний цикл азоту. Глобальний цикл сірки. Метан в атмосфері. Озон в атмосфері: стратосферний і тропосферний озон. Просторово-часові характеристики розподілу озону в атмосфері. Антропогенний вплив на озоновий шар та його наслідки. Радіоактивність атмосфери. Антропогенні джерела радіоактивності атмосфери. Аварія на ЧАЕС та її наслідки для атмосфери.

Охорона атмосфери

Загальна характеристика забруднення атмосфери. Основні джерела забруднення повітря. Загальні уявлення про моніторинг довкілля. Обґрунтування доцільності його проведення. Організація спостережень за забрудненням атмосфери. Екологічний моніторинг атмосфери як складова частина моніторингу довкілля. Основна мета моніторингу забруднення атмосфери (ЗА). Задачі мережі моніторингу ЗА. Обстеження стану забруднення атмосфери. Програми і терміни спостережень. Період і кількість спостережень. Критерії санітарно-гігієнічної оцінки якості атмосферного повітря. Організація вимірювань рівня забрудненості повітря, яке обумовлене викидами автомобільного транспорту. Вимір рівня забруднення атмосфери (РЗА), обумовленого викидами автомобільного транспорту. Відбір проб повітря для визначення концентрації забруднюючих домішок у атмосферному повітрі (прилади та методика). Технічні засоби і методи вимірювання забруднення атмосфери. Організація та проведення спеціальних досліджень стану забруднення атмосфери. Оцінка якості атмосферного повітря за санітарно-гігієнічними критеріями. Методики проведення спостережень за станом атмосферного повітря і попередження про критичні ситуації. Узагальнення даних спостережень за хімічним складом повітря. Прогноз і регулювання рівня забруднення атмосфери. Особливості вивчення рівня забруднення повітря в промислових містах.

Синоптична метеорологія

Класифікація атмосферних фронтів. Фронтогенез та фронтоліз. Висотні фронтальні зони та струминні течії. Поле вертикальних рухів. Типи циклонів та антициклонів. Умови виникнення, стадії розвитку. Перетворення енергії в процесах цикло- та анти циклогенезу. Прогноз переміщення та еволюції атмосферних фронтів. Прогноз переміщення циклонів та антициклонів. Прогноз температури та вологості повітря. Прогноз заморозків. Прогноз облогових та зливових опадів. Прогноз конвективних метеорологічних явищ.

Агрометеорологія

Вплив світла на ріст і розвиток рослин. Фотоперіодизм. Вплив температури повітря та температури ґрунту на ріст і розвиток рослин.

Термоперіодизм. Вплив вологості ґрунту на ріст і розвиток рослин. Категорії вологи в ґрунті та агрогідрологічні властивості ґрунту. Несприятливі агрометеорологічні явища теплого періоду. Несприятливі агрометеорологічні явища холодного періоду. Фітоклімат серед рослин. Агрокліматичне районування України. Категорії урожайності. Агрометеорологічні прогнози.

Екологічна метеорологія

Транспортна екометеорологія. Екометеорологія та еокліматологія залізничного транспорту. Уявлення про екосистеми автомобільного транспорту. Екометеорологія річкового транспорту. Екометеорологія морського транспорту. Авіаційна еокліматологія

Будівельна екометеорологія та еокліматологія. Еокліматологія великих міст та комунального господарства. Еокліматичний моніторинг. Еокліматичні ресурси і екосистеми теплоенергетики. Екометеорологічні толерантні інтервали для різних видів транспорту.. Характеристики несприятливих явищ для залізничного транспорту. Екосистеми річкового транспорту. Несприятливі екометеорологічні явища для морського транспорту. Екометеорологічні характеристики діяльності авіаційного транспорту. Еокліматичні показники для будівельної галузі. Екосистеми великих міст та комунального господарства. Особливості гідрометеорологічного забезпечення у складі еокліматичного моніторингу.

Список рекомендованої літератури

- Андерсон Д., Таннехилл Дж., Плетчер Р. Вычислительная гидромеханика и теплообмен: В 2-х т. – М.: «Мир», 1990.
- Антропогенные изменения климата (под ред. Будыко М. И. и Израэля Ю. А.). – Л., Гидрометеиздат, 1987, 406 с.
- Белов П.Н., Борисенко Е.П., Панин Б.Д. Численные методы прогноза погоды. – Ленинград: Гидрометеиздат, 1989.
- Будыко М. И. Климат в прошлом и будущем. – Л., гидрометеиздат, 1980, 350 с.
- Врублевська О.О., Катеруша Г.П., Гончарова Л.Д. Кліматологія. – Одеса: Екологія, 2013. – 344 с.
- Водчиць О.Г., Затула В.І. Основи метеорології і кліматології. – К.: НАУ, 2017. – 360 с.
- Воронов Г.С., Булгач Т.В., Воронежський С.П. Загальна циркуляція атмосфери й океану (короткий теоретичний курс). Навчальний посібник. К.: 2005.
- Волошин В.Г. Радіофізичні методи зондування навколишнього середовища (Методи зондування атмосфери). Одеса, 2002. – 436 с.
- Дроздов О.А., Васильев В.А., Кобышева Н.В., Раевский А.Н., Смекалова Л.К., Школьный Е.П. Климатология: – Л.: Гидрометеиздат, 1989. – 568 с.
- Качурин Л.Г. Методы метеорологических измерений. Методы зондирования атмосферы. Л.: Гидрометеиздат, 1985 – 456 с.
- Колесник П.И. Метеорология. Практикум. К. 1986.
- Матвеев Л.Т. Общая метеорология. Физика атмосферы. Л. Гидромет. 1976,

1986, 2003.

Монин А.С., Каменкович В.М., Корт В.Г. Изменчивость Мирового океана. Л.: Гидрометеиздат, 1974.

Павлов Н.Ф. Аэрология, радиометеорология и техника безопасности. Л.: Гидрометеиздат, 1980. – 433 с.

Погосян Х.П. Общая циркуляция атмосферы. Л.: Гидрометеиздат, 1959.

Прусов В.А., Сніжко С.І. Математичне моделювання атмосферних процесів. – Київ.: Ніка-Центр, 2005.– 496 с.

Семенченко Б.А. Физическая метеорология. 2002.

Сніжко С.І., Паламарчук Л.В., Затула В.І. Метеорологія. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2010. – 592 с.

Хргиан А. Х. Физика атмосферы - Л., Гидрометеиздат, 1978, т. 1,2.

Хромов С.П., Мамонтова Л. И. Метеорологический словарь – Л., Гидрометеиздат, 1989.

Школьный Э.М. Физика атмосферы. Одесса, 1999.

Укладачі програми:

д.геогр.н., проф., Сніжко С.І.;

д.ф.-м.н., проф., Прусов В.А.;

к.геогр.н., доц.. Затула В.І.;

к.геогр.н., доц. Паламарчук Л.В.;

к.геогр.н., доц. Щербань І.М.;

к.геогр.н., доц. Шевченко О.Г.

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Географічний факультет**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою географічного факультету
від "28" січня 2019 р., протокол №6

Голова Вченої ради географічного
факультету, декан географічного факультету

Я.Б. Олійник

**ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ВИПРОБОВУВАННЯ ПРИ ВСТУПІ
НА ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
У 2019 РОЦІ НА НАВЧАННЯ
ЗА ОСВІТНІМ СТУПЕНЕМ «МАГІСТР»
(денна форма навчання)**

***ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 10 «ПРИРОДНИЧІ НАУКИ»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 103 «НАУКИ ПРО ЗЕМЛЮ»***

***ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
«ГІДРОЛОГІЯ»***

Київ - 2019

Гідрологічні питання

Предмет гідрології, поділ її на частини, місце в системі географічних наук; зв'язок з іншими науками. Завдання, що стоять перед сучасною гідрологією.

Походження, запаси і розподіл води на Землі. Кругообіг води, його енергетична основа та роль у формуванні водних об'єктів суші. Водний баланс земної кулі та окремих регіонів.

Основні фізичні та хімічні властивості води, снігу та льоду. Аномалії води, їх значення та використання людиною.

Методи і організація гідрологічних досліджень і спостережень. Державна гідрометрична мережа її класифікація та роль у гідрологічному забезпеченні різних галузей господарства. Автоматизація гідрометричної мережі та механізація обробки, зберігання і публікації матеріалів спостережень. Державний водний кадастр, його структура, ведення та значення.

Річки. Основні характеристики басейнів річок. Річкові долини і русла річок. Фактори руслових процесів. Руслоформуючі витрати води. Взаємодія потоку і русла. Типи руслового процесу. Формування плесів та перекатів, меандр, заплав тощо.

Види руслових деформацій та їх прогнозування.

Джерела живлення річок, їх характеристика, способи кількісної оцінки. Класифікація річок за джерелами живлення.

Водний баланс річкових басейнів, його часові особливості. Географічні закономірності територіального розподілу елементів водного балансу та способи їх розрахунків.

Водний режим річок, його формування та характерні фази. Водопілля. Типи водопіль, їх формування та трансформація. Територіальний розподіл водопіль та паводків. Літня та зимова межень, їх особливості та тривалість. Класифікація річок за водним режимом.

Рівневий режим річок, його зв'язок з живленням та з іншими факторами, що спричинюють зміну рівнів води. Характерні та відповідні рівні. Комплексний графік ходу гідрометеорологічних елементів.

Термічний і льодовий режим річок, його формування, часові та територіальні особливості. Розподіл температури води за глибиною та шириною річок. Фази льодового режиму. Види льодовий утворень. Прогнозування замерзання та скресання річок.

Річковий стік, його формування і характеристики. Вплив кліматичних факторів, підстилаючої поверхні та господарської діяльності людини на формування стоку. Методи досліджень стоку. Умови застосування генетичних і статистичних методів. Вимірювання витрат води і обчислення характеристик стоку.

Середній річний стік (норма стоку), його розрахунки за наявності та відсутності даних спостережень. Циклічність у коливаннях стоку річок та її врахування при розрахунках норми стоку. Карти стоку, особливості їх складання та користування ними. Територіальний розподіл середнього багаторічного стоку.

Розрахунки середнього річного стоку різної забезпеченості. Емпіричні та

теоретичні криві забезпеченості, визначення ординат для їх побудови.

Внутрірічний розподіл стоку, фактори, що його обумовлюють; способи розрахунку за наявності та відсутності спостережень. Сезонний стік річок. Його особливості. Криві тривалості (забезпеченості) добових витрат води, їх побудова та використання.

Максимальний стік, його формування. Розрахунки та прогнози максимальних витрат різного походження за наявності та відсутності даних спостережень. Урахування історично високих максимумів. Генетична теорія формування паводків та обґрунтування форми гідрографа для розрахунку максимальних витрат води. Розподіл характеристик максимального стоку за територією.

Мінімальний стік, його формування, способи розрахунку характеристик мінімального стоку заданої ймовірності перевищення за наявності та відсутності спостережень.

Прогнозування характеристик стоку і водного режиму річок. Класифікація гідрологічних прогнозів, форми випуску та принципи оцінки їх справджуваності. Гідрологічна інформація. Прогнози витрат та рівнів води, які ґрунтуються на закономірностях руху води в руслах річок. Розрахунок трансформації паводкової хвилі. Прогнози характеристик стоку за запасами води в річковій мережі, опадами та припливом води в річкову мережу. Довготермінові прогнози весняних водопіль рівнинних та гірських річок. Розрахункові гідрографи. Прогнозування елементів водного режиму річок у межений період.

Річкові наноси, їх формування і види. Енергія та робота річок. Сезонна динаміка каламутності води річок. Стік наносів та розрахунки його характеристик за наявності та відсутності спостережень. Стік донних наносів. Хімічний склад річкових вод та методика його досліджень. Стік розчинених речовин. Розрахунки гідрохімічного балансу і прогнозування іонного стоку річок.

Гідрологія озер. Походження озер, типи озерних улоговин та їх перетворення. Водний баланс та рівневий режим озер. Хвилювання і течії в озерах. Термічний і льодовий режими. Сольовий режим і озерні відклади. Прогнозування рівнів, замерзання та скресання озер.

Водосховища, особливості їх гідрологічного, термічного, льодового, хвильового і гідрохімічного режимів. Водний баланс. Прогнозування рівнів, замерзання і скресання водосховищ. Формування берегів водосховищ.

Болота, їх походження і типи. Болотні мікроландшафти, внутріболотна гідрографічна мережа, основні види болотної рослинності. Водний та тепловий режими боліт. Вплив боліт на стік річок.

Підземні води, їх походження, типи та класифікація. Ґрунтові та міжпластові води. Рух підземних вод. Режим підземних вод. Роль підземних вод у фізико-географічних процесах. Зв'язок підземних вод з річковими.

Якість природних вод, її оцінка. Нормативні показники якості вод для різних цілей. Комплексна оцінка забрудненості поверхневих вод. Прогнозування якості природних вод та її оптимізація.

Льодовики, їх утворення і режим. Типи, поширення і гідрологічна роль

льодовиків.

Водні ресурси і водний фонд. Значення водних ресурсів у житті і господарській діяльності людини. Формування ресурсів прісних вод. Водні ресурси та водозабезпеченість України.

Державне управління і контроль за використанням та охороною вод.

Водне законодавство.

Охорона і відтворення водних ресурсів. Використання водних ресурсів і оточуюче середовище. Найважливіші водогосподарські проблеми України.

Гідравліка. Основне рівняння гідростатики. Режими руху рідини. Рівняння Бернуллі та його застосування при розв'язанні гідравлічних задач. Рівномірний і нерівномірний рух і способи його описання. Криві вільної поверхні. Гідравлічний стрибок та його види. Гідравлічне моделювання. Гідротехнічне будівництво і водні меліорації. Види гідротехнічних споруд. Капітальні та тимчасові споруди, їх особливості. Греблі, їх види. Водозабірні, берегозахисні та виправні споруди.

Регулювання стоку, його види. Типи водосховищ та тактність їх роботи. Багаторічне та сезонне регулювання стоку, методи його розрахунку за наявності та відсутності даних спостережень.

Водні меліорації, їх види. Способи і режим зрошення. Зрошувальна система та її елементи, джерела води. Способи і методи осушення. Осушувальна система, її елементи. Гідрологічне обґрунтування водних меліорацій. Вплив водних меліорацій на гідрологічний режим річок і оточуюче середовище.

Список рекомендованої літератури

- Агроскин И.И., Дмитриев Г.Т., Пикалов Ф.И. Гидравлика. - М.; Л., 1954.
- Алекин О.А. Основы гидромелиорации. -Л., 1970.
- Аполлов Б.А., Калинин Г.П., Комаров В.Д. Курс гидрологических прогнозов. -Л., 1974.
- Быков В.Д., Васильев А.В. Гидрометрия. - Л., 1977. Важнов А.Н. Гидрология рек. - М., 1976.
- Владимиров А.М. Гидрологические расчеты. -Л., 1990. Гидрологические и водно-балансовые расчеты /Под ред. Н.Г.Галущенко. -К., 1987.
- Горев Л.Н., Пелешенко В.И. Методика гидрохимических исследований. - К., 1985.
- Горев Л.Н., Пелешенко В.И., Кирничный В.В. Методика оптимизации природной Среды обитания. -К., 1992.
- Горшков И.Ф. Гидрологические расчеты. - Л., 1979.
- Евстигнеев В.М. Речной сток и гидрологические расчеты. -М., 1990.
- Лаликін М.В., Ревера О.З. Гідрологічні та водогосподарчі розрахунки. - К., 1973.
- Левковский С.С. Комплексное использование и охрана водных ресурсов СССР. -К., 1982.
- Маккавеев Н.И., Чалов Р.С. Русловые процессы. - М., 1986. Михалов Л.Е. Гидрогеология. -Л., 1985.
- Рождественский А.В., Чеботарев А.И. Статистические методы в

гидрології. - Л., 1974.

Субботин А.С. Основы гидротехники. -Л., 1983. Чеботарев А.И. Общая гидрология. -Л., 1975.

Гідрохімічні питання

Формування гідрохімії та гідрології як наукових дисциплін. Теоретичні, методологічні та прикладні аспекти хімії природних вод. Наукові напрямки в гідрохімії, пов'язані з задачами народного господарства, раціонального використання і охорони водних ресурсів.

Основи гідрохімії. Особливості хімії та фізики води і водних ресурсів. Загальна характеристика складу природних вод. Особливості хімічного режиму основних водних об'єктів. Стік розчинених речовин і хімічна денудация. Взаємозв'язок хімічного складу різних типів природних вод. Оцінка хімічного складу природних вод для різних народно-господарських цілей.

Гідрохімія України. Хімічний склад гідросфери і регіональні закономірності його формування. Гідрохімічна зональність. Гідрохімічна характеристика об'єктів гідросфери (вод суші, Чорного та Азовського морів) території України. Гідрохімія гірлових областей великих річок.

Меліоративна гідрохімія. Водно-фізичні та фізико-хімічні процеси в ґрунтах при зрошенні. Оцінка об'єктів меліоративної гідрохімії. Формування і режим меліоративно-гідрохімічної обстановки. Прогнозування іонно-сольового складу іригаційно-ґрунтових і порових вод. Засолення, осолонцювання ґрунтів і методи боротьби з ним. Оцінка впливу зрошення на іонно-сольовий склад річкових вод. Еколого-гідрохімічна оптимізація зрошувальних меліорацій.

Агрогідрохімія. Біогеохімічний кругообіг елементів. Хімізація землеробства та її вплив на водні та земельні ресурси. Класифікація добрив і пестицидів. Використання стічних вод та їх осадів для зрошення і удобрення. Роль мінеральних добрив у зміні глобальних потоків біогенних елементів. Методи розрахунку виносу солей, добрив і пестицидів з сільгоспугідь.

Радіоактивність природних вод. Умови формування природної радіоактивності гідросфери. Радіоактивність атмосфери і атмосферних вод.

Радіоактивність поверхневих вод суші. Радіоактивність морів і океанів. Радіоактивність підземних вод. Штучна радіоактивність природних вод. Методи визначення радіоактивності і методика радіохімічних досліджень природних вод.

Математичне моделювання в гідрохімії. Аналогове, ймовірнісно-статистичне, аналітичне та імітаційне моделювання. Принципи оцінки, прогнозування, регулювання, управління і оптимізації гідрохімічного режиму. Математична імітація фізико-хімічних процесів у системі «вода-порода» і рівноважних гідрохімічних системах. Еколого-гідрохімічна оптимізація меліоративно-водогосподарських систем.

Методика гідрохімічних досліджень. Хімічні, фізико-хімічні та фізичні методи аналізу природних вод. Методика досліджень хімічного складу атмосферних опадів, поверхневих вод суші, підземних вод. Методика гідрохімічних досліджень при пошуках родовищ мінеральних вод. Гідрохімічні методи пошуків родовищ корисних копалин. Методика розрахунку

гідрохімічного балансу і прогнозування іонного складу річок.

Охорона природних вод від забруднення, методи їх очистки. Основні джерела забруднення природних вод. Проблеми і задачі охорони вод, методи і прийоми їх реалізації. Державний облік вод і кадастр гідрохімічних даних. Фізичні та хімічні методи очистки природних і стічних вод. Біохімічні методи очистки і знезараження забруднених природних і стічних вод. Правові і соціальні аспекти проблеми раціонального використання і охорони водних ресурсів.

Оцінка, прогноз та управління якістю природних вод. Оцінка води для культурно-побутового, водогосподарського, питного призначення, рибного господарства, зрошення. Методи оперативного та довгострокового прогнозування якості води. Методичні основи оптимізації якості природних вод.

Список рекомендованої літератури

Основна

- Алекин О.А. Основы гидрохимии. - Л., 1970.
- Горев Л.М. Основы моделирования и гидроэкологии. - К., 1996.
- Горев Л.М., Никаноров А.М., Пелешенко В.И. Региональная гидрохимия. - К., 1989.
- Горев Л.Н., Пелешенко В.И. Мелиоративная гидрохимия. - К., 1984. Горев Л.Н., Пелешенко В.И. Методика гидрохимических исследований. - К., 1985.
- Горев Л.Н., Пелешенко В.И. Основы мелиоративной гидрохимии. - К., 1991.
- Горев Л.М., Пелешенко В.И., Хільчевський В.К. Радиоактивність природних вод. - К., 1993.
- Горев Л.Н., Пелешенко В.И., Кирничный В.В. Методика оптимизации природной Среды обитания. - К., 1992.
- Горев Л.М., Пелешенко В.И., Хільчевський В.К. Гідрохімія України. - К., 1995.
- Доливо-Добровольский Л.В., Кульский Л.А., Никорчевская В.Ф. Химия и микробиология воды (Основы химической и биологической очистки воды). - К., 1971.
- Ляликов Ю.С. Физико-химические методы анализа. - М., 1974.
- Никаноров А.М. Гидрохимия. -Л., 1989.
- Перцов Л.А. Природная радиоактивность биосферы. - М., 1964.
- Руководство по химическому анализу поверхностных вод суши. - Л., 1977.
- Токарев А.Н., Щербаков А.В. Радиогидрогеология. - М., 1956.
- Хільчевський В.К., Горев Л.М., Пелешенко В.И. Методи очистки вод. - К., 1993.
- Хільчевський В.К. Агрогідрохімія. -К., 1995.

Додаткова

- Горев Л.Н., Пелешенко В.И. Современные методы оптимизации оросительных мелиораций. Эколого-гидрохимический аспект. -К.,1988.
- Горев Л.Н., Пелешенко В.И. Унифицированная методика оптимизации мелиоративно-водохозяйственных систем. - К., 1991.
- Зенин А.А., Белоусова Н.В. Гидрохимический словарь. -Л., 1986.

Пелешенко В.И. Оценка взаимосвязи химического состава различных типов природных вод. - К., 1975.

Справочник по гидрохимии /Под ред. А.М.Никанорова. -Л., 1989.

Унифицированные методы анализа вод. -М., 1973.

Хільчевський В.К., Пелешенко В.І. Методи аналізу природних вод. -К., 1993.

Укладач програми:

д.геогр.н., проф., Хільчевський В.К.

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Географічний факультет**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою географічного факультету
від "28" січня 2019 р., протокол №6
Голова Вченої ради географічного
факультету, декан географічного факультету
Я.Б. Олійник

**ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ВИПРОБОВУВАННЯ ПРИ ВСТУПІ
НА ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
У 2019 РОЦІ НА НАВЧАННЯ
ЗА ОСВІТНІМ СТУПЕНЕМ «МАГІСТР»
(денна форма навчання)**

***ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 10 «ПРИРОДНИЧІ НАУКИ»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 103 «НАУКИ ПРО ЗЕМЛЮ»***

***ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
«КАРТОГРАФІЯ»***

Київ - 2019

«Картографія»

Визначення картографії, поняття об'єкта, предмета та метода картографічного дослідження. Аналіз концепції картографії як науки, її найважливіші розділи та дисципліни, зв'язок з іншими дисциплінами. Основні напрями розвитку сучасної картографії в Україні та за кордоном.

. Загальна теорія картографічних проекцій. Зображення еліпсоїда обертання на площині. Класифікація картографічних проекцій. Конічні проекції. Циліндричні проекції. Азимутальні проекції. Проекції загальногеографічних, тематичних карт, морських та аеронавігаційних карт. Перетворення та розпізнання картографічних проекцій.

Джерела для створення географічних карт (збір, аналіз та оцінка). Типи географічних карт та їх легенди. Порівняльна характеристика способів картографічного зображення.

Генералізація об'єктів різної локалізації. Картографічна генералізація в цифровій картографії. Генералізація на загальногеографічних картах (на прикладі різних масштабів). Шкали умовних знаків легенд (побудова та застосування). Методи розбиття шкал статистичних показників програмними засобами для цифрового тематичного картографування.

Картографічні шрифти і написи на картах (види шрифтів, властивості, розміщення). Колір та його характеристики (світло і колір; поглинання, пропускання та відбиття; сприйняття кольорів та гармонія кольорів). Кольорова пластика на картах. Світлотіньова пластика на картах.

Зміст основних етапів лабораторного виготовлення карт. Послідовність укладання карти за елементами змісту. Авторське право в картографії Нормативно-технічні документи на створення карт. Програма карти, зміст розділів. Топографічні карти. Зміст. Основні методи створення та оновлення топографічних карт. Оглядово-топографічні карти. Призначення, математична основа. Дрібномасштабні загальногеографічні карти. Типи і види, різна вага і детальність елементів змісту.

Наукові школи тематичного картографування в Україні. Класифікація карт природи. Методи укладання тематичних карт. Графоаналітичні прийоми аналізу карт. Прийоми математико-картографічного моделювання. Вивчення динаміки явищ за допомогою карт. Картографічне прогнозування та картографічні екстраполяції. Просторові взаємозв'язки та кореляційна залежність. Застосування методу просторової локалізації об'єктів при укладанні карт природи.

Теоретичні основи графічного подання інформації. Картографічні знаки, методи й прийоми їх побудови. Комп'ютерна графіка, побудова картографічних знаків. Основи кольорознавства. Комп'ютерне відтворення кольорів. Кольорова пластика на картах. Основи світлотіньової пластики. Світлотіньове оформлення рельєфу. Проектування систем картографічних позначень географічних карт. Проектування загального оформлення картографічних творів. Картографічні шрифти та написи на картах. Сучасна концепція дизайну шрифтового оформлення карт.

«Загальногеографічні карти».

Стан загальногеографічного картографування. Велико- і середньомасштабні загальногеографічні карти. Топографічні карти. Топографічні карти шельфу і внутрішніх водоймищ. Морські навігаційні карти. Дрібномасштабні загальногеографічні карти та їх особливості. Типи і варіанти дрібномасштабних карт. Різна вага і детальність елементів. Особливості складання і редагування дрібномасштабних загальногеографічних карт. Застосування комбінованих і пластичних способів зображення рельєфу на дрібномасштабних загальногеографічних картах. Гіпсометричні та батиметричні. Довідкові карти.

Особливості змісту загальногеографічних карт. Зображення основних елементів: узбережжя, гідрографічної мережі, рельєфу, рослинності та ґрунтів, дорожньої мережі і водних шляхів. Відображення на загальногеографічних картах населених пунктів та соціально-економічних об'єктів.

«Дистанційне зондування Землі»

Природа та характер електромагнітних випромінювань. Вікна прозорості атмосфери. Оптичні властивості природних об'єктів. Типи поверхонь землі за характером відбивання. Особливості проходження електромагнітного випромінювання крізь атмосферу Землі.

Види та елементи орбіт штучних супутників Землі. Технічні засоби аерокосмічного знімання. Види космічних знімків та їх основні характеристики. Класифікації космічних знімків. Характеристики космічних знімків: просторова, радіометрична, спектральна, часова. Рівні оброблення інформації дистанційного зондування. Геометричне коригування знімків. Покращення якості зображення знімків. Радіометричне коригування знімків. Комп'ютерна класифікація космічних знімків. Керована та некерована комп'ютерна кластеризація об'єктів на космічних знімках.

«Радіогеодезія»

Поняття про радіоелектронні методи вимірювання відстаней. Способи радіоелектронних вимірювань відстаней. Принцип вирішення неоднозначностей у фазових віддалемірах. Методи геодезичних GNSS-спостережень. Вимірювання псевдовідстаней в радіонавігаційних системах.

«Фотограмметрія»

Системи координат, що використовуються в фотограмметрії. Геометричний аналіз аерофотознімку. Елементи орієнтування фотознімків. Властивості перспективного фотозображення. Масштаб горизонтального знімку. Масштаби в основних точках та на лініях нахилоного знімка. Зв'язок координат точок горизонтального знімку і місцевості. Зв'язок координат точок горизонтального і нахилоного знімків. Афіне та перспективне перетворення зображень. Поняття про напрямні косинуси та трансформування знімків. Види зміщень точок на знімках. Аналіз джерел спотворення на знімку. Фототріангуляції та її види. Штучний стереоефект та його випадки. Способи стереоскопічних вимірювань фотознімків.

«Фототопографія»

Наземне фототопографічне знімання та його способи. Точність фототопографічного знімання. Послідовність орієнтування знімків на ЦФС «Дельта». Створення та редагування топокарт на ЦФС «Дельта». Методи побудови ЦМР на ЦФС «Дельта».

«Топографія»

Предмет «топографія» та зв'язок з іншими науками. Поняття про форму і розміри Землі. Проектування точок земної поверхні на площину. Системи координат: горизонтна, географічна та геодезична. Плоскі прямокутні та полярні координати. Поняття про висоти точок земної поверхні. Поняття про масштаб та його види. Орієнтування ліній на місцевості та карті. Одиниці мір, що вживаються в топографії та геодезії.

Математична основа топокарт: картографічна проекція, геодезична основа, масштаб. Розграфлення та номенклатура карт. Умовні позначення для зображення об'єктів місцевості та рельєфу на карті. Поняття про картографічну генералізацію. Оформлення топографічних планів та карт. Повнота, достовірність та точність карт. Поняття про цифрову топографічну карту. Поняття про карти шельфу.

Задачі, які вирішуються за допомогою карт: вимірювання відстаней, визначення координат, визначення номенклатури листа карти, визначення кутів орієнтування, визначення характеристик рельєфу, визначення площі, географічний опис місцевості. Орієнтування по карті на місцевості.

Огляд способів топографічного знімання. Поняття про оновлення топографічних планів та карт. Суть теодолітного знімання та його технологія. Камеральна обробка результатів теодолітного знімання. Суть тахеометричного знімання. Опорна основа для тахеометричного знімання.

«Геодезія»

Предмет геодезії. **Поняття про форму і розміри Землі.** Основні системи координат, які застосовуються в геодезії: географічна, геодезична, астрономічна, система плоских прямокутних координат Гауса-Крюгера. Абсолютні та відносні висоти точок місцевості. Поняття про план, карту та профіль земної поверхні. Метод проекцій. Вплив кривизни Землі на горизонтальні і вертикальні віддалі. Масштаби топографічних карт і планів.

Суть геометричного нівелювання. Загальні відомості. Нівелювання III та IV класів. Класифікація нівелірів та вимоги до них. Дослідження та перевірки нівелірів. Нівелірні рейки, їх перевірки та дослідження. Організація робіт при нівелюванні. Технологія нівелювання III класу. Технологія нівелювання IV класу. Особливі випадки нівелювання III та IV класів. Огляд похибок при нівелюванні та засоби ослаблення їх впливу.

Попередні обчислення при нівелюванні. Загальні відомості про зрівнювання нівелірних мереж. Зрівнювання окремого нівелірного ходу. Зрівнювання нівелірної мережі з однією вузловою точкою. Зрівнювання нівелірної мережі способами: еквівалентної заміни, послідовних наближень та полігонів

В.Попова
Загальні відомості про геодезичні мережі. Загальні відомості про нівелювання. Нівелювання III та IV класів. Інструменти, які застосовуються при нівелюванні III та IV класів. Організація та виробництво робіт III та IV класів.

Обчислення висот пунктів нівелювання. Полігонометрія. Загальні відомості про геодезичні мережі. Проектування та закріплення на місцевості пунктів полігонометрії. Кутові виміри в полігонометрії. Вимірювання ліній світлодальними. Прив'язочні роботи в полігонометрії. Попередня обчислювальна обробка результатів польових вимірів в полігонометрії. Зрівнювання полігонометричних ходів та мереж.

«Вища геодезія»

Предмет і задачі «вищої геодезії». Наукові і практичні задачі вищої геодезії. Характеристика основних положень про створення геодезичної мережі України. Астрономо-геодезична мережа 1 класу. Геодезична мережа 2 класу. Геодезична мережа згущення 3 класу. Висотна мережа України.

Проектування мережі триангуляції. Технологія створення мережі триангуляції. Проектування мережі трилатерації. Технологія створення мережі трилатерації. Проектування мережі полігонометрії. Технологія створення мережі полігонометрії.

Високоточні теодоліти, їх перевірки. Поняття про рен та ексцентриситет алідади високоточного теодоліта. Способи вимірювання кутів. Елементи приведення, методика їх отримання.

Високоточні оптичні та цифрові нівеліри.

Суть корелатного способу зрівнювання. Суть параметричного способу зрівнювання.

Поняття про фігуру Землі. Суть визначення параметрів фігури Землі та її орієнтування. Вихідні геодезичні дати.

Система еліпсоїдальних координат. Системи прямолінійних прямокутних координат. Топоцентрична горизонтна полярна система координат.

Поняття про плоскі та просторові криві. Поняття про поверхні. Параметри земного еліпсоїда. Рівняння поверхні еліпсоїда. Зв'язок між геодезичною і приведеною широтами. Зв'язок між просторовими та геоцентричними координатами. Головні радіуси кривизни на поверхні еліпсоїда. Лінійний елемент поверхні еліпсоїда. Довжина дуги меридіана та паралелі. Площа сфероїдної трапеції. Нормальні перерізи. Геодезична лінія. Різниця азимутів та довжина дуг геодезичної лінії та нормального перерізу.

Види геодезичних задач. Сферичний надлишок. Розв'язок малих сферичних трикутників. Розв'язок малих сферичних трикутників за формулами сферичної тригонометрії. Розв'язування головних геодезичних задач на сфері. Розв'язування головних геодезичних задач на еліпсоїді.

Суть геодезичних проєкцій. Рівняння конформної проєкції Гауса. Перетворення полярних координат. Обчислення прямокутних координат за геодезичними. Обчислення геодезичних координат за прямокутними. Обчислення зближення меридіанів та масштабу проєкції. Редукції напрямків та відстаней. Застосування проєкції Гауса-Крюгера. Обчислення координат Гауса-Крюгера із зони в зону.

Відхилення прямовисних ліній та відступи геоїда від земного еліпсоїда. Поняття висоти. Ортометричні висоти. Нормальні висоти. Динамічні висоти. Редукції лінійних вимірів. Редукції горизонтальних напрямків.

«Супутникова геодезія»

Системи відліку у супутниковій геодезії. Класифікація систем координат, прийнятих у супутниковій геодезії. Еліпсоїдальні (геодезичні) координати. Геоцентричні і топоцентричні системи координат. Фундаментальне рівняння супутникової геодезії. Перетворення систем координат. Системи відліку часу. Зоряна і сонячна доба. Системи всесвітнього часу. Ефемеридний час. Атомна секунда. Поясний час. Відлік часу системи GPS. Загальноземні системи координат: WGS-84, система геодезичних параметрів землі ПЗ-90, ITRS і ETRS. Параметри переходу між загальноземними системами координат.

Структура супутникових радіонавігаційних систем. Вимоги до проектування сучасних супутникових радіонавігаційних систем (СРНС). Підсистеми космічних апаратів для систем GPS та ГЛОНАСС. Підсистеми наземного контролю та управління. Підсистема апаратури користувачів.

Орбітальний рух супутника у СРНС. Елементи орбіти супутника: довгота висхідного кута, нахил орбіти, кут перигею, велика піввісь орбіти, ексцентриситет, середня аномалія. Порядок обчислення координат супутника. Інформація про рух супутника. Склад навігаційного повідомлення. Ефемериди і альманахи супутника.

Основи теорії супутникового позиціонування. Загальний принцип позиціонування. Метод зворотної просторової лінійної засічки. Поняття псевдовідстані. Фізичні основи позиціонування. Методи позиціонування. Автономний і диференційний методи. Метод відносного позиціонування. Методи супутникових геодезичних вимірювань.

«Галузеве програмування геодезичних задач та ВЕБ-програмування»

Поняття Інтернету, рівні Інтернету. Складові блоки Інтернету. Елементи та синтаксис тегів HTML. Атрибути елементів. Зображення і таблиці в HTML. Конструювання веб-сайта та CSS. Посилання, фрейми, блоки HTML. Каскадні таблиці стилів. Форми. Веб-мови інтерфейсу користувача. W3C стандарти Dynamic HTML. Базові сценарії JavaScript. Основи кодування розширеною мовою розмітки. Архітектура веб-зв'язку та веб-сервіси. Веб-картографування та споріднені технології. Багаторівнева архітектура в ГІС. Клієнтський, середній і серверний рівні. Картографічний веб-сервіс (WMS). Веб-сервіс тайлових карт (WMTS). Веб-сервіс просторових об'єктів (WFS). Веб-сервіс тайлів об'єктів (WFTS). Мови для веб-сервісів, веб-картографування та сховищ просторових даних. Мови для веб-сервісів, веб-картографування та сховищ просторових даних. Географічна мова розмітки (GML). Мова розмітки Google Keyhole (KML). Мова масштабованої векторної графіки (SVG). Об'єктна нотація JavaScript (GeoJSON). Архітектура додатків ESRI для веб-картографування.

«Математична обробка геодезичних вимірів».

Загальні закономірності результатів вимірювань. Властивості вимірів та їх чисельні характеристик. Розподіл результатів вимірювань. Інтегральна та диференціальна функції розподілу. Центр групування вимірів та їх похибок.

Стандартні розподіли вимірів та їх похибок. Нормальний розподіл. Нормальна крива (дзвоноподібна або крива Гаусса). Рівномірний розподіл. Хі-квадрат розподіл. Розподіл Стьюдента. **Математичне оброблення вимірювань однієї величини.** Оцінка рівноточних вимірювань. Середнє арифметичне. Поняття про середню квадратичну похибку. Формули Бесселя та Гаусса для визначення середньої квадратичної похибки. **Оцінка нерівноточних вимірювань.** Загальна арифметична середина. Вага окремого вимірювання. Середня квадратична похибка одиниці ваги. **Функції виміряних величин.** Поняття про функціональні та стохастичні зв'язки. Оцінка точності функцій виміряних величин. Вага та розрахунок точності функцій виміряних величин. **Метод найменших квадратів - умова Лежандра-Гаусса.** Складання системи нормальних рівнянь методом Гаусса для невизначених та несумісних систем лінійних рівнянь. Алгоритми переходу від матриці лінійних рівнянь до матриці нормальних рівнянь. **Розв'язування системи нормальних рівнянь методом Гаусса.** Алгоритм отримання розширеної верхньої трикутної матриці елімінаційних рівнянь («прямий хід»). Алгоритм визначення невідомих з розширеної верхньої трикутної матриці елімінаційних рівнянь («зворотній хід»). **Корелатний спосіб вирівнювання геодезичних мереж.** Умовні рівняння поправок в геодезичних мережах. Приведення умовних рівнянь поправок до лінійного виду. Системи лінійних та нормальних рівнянь корелатного способу. **Параметричний спосіб вирівнювання геодезичних мереж.** Рівняння поправок в геодезичних мережах. Вектор необхідних невідомих (параметрів). Вибір вектора параметрів для вирівнювання планових і висотних геодезичних мереж. Приведення параметричних рівнянь поправок до лінійного виду. Системи лінійних та нормальних рівнянь параметричного способу.

«Програмування геодезичних задач»

Delphi. Візуальне проектування програмного інтерфейсу. Алгоритм і програма. Функції компілятора. Типи даних. Прості типи. Константи та змінні. Процедури присвоювання. Математичні функції. Функції перетворення. Процедури та функції. Структури процедури та функції.

«Математична обробка вимірювань»

Методи найменших квадратів. Параметричний спосіб вирівнювання. Види параметричних рівнянь поправок в геодезичних мережах. Розв'язування системи нормальних рівнянь за способом Гаусса. Корелатний спосіб вирівнювання. Види умовних рівнянь поправок в геодезичних мережах

«ГІС і бази даних в картографії»

Дані, інформація та знання. Моделі баз даних. Діаграми класів. Термінологія реляційної моделі: відношення, функціональна залежність, ключі. Нормалізація і денормалізація баз даних. Реалізація відношень один-до-одного (1:1), один-до-багатьох (1:Б) і багато-до-багатьох (Б:Б). Об'єкти та класи об'єктів. Просторові об'єкти та класи просторових об'єктів. Типи даних для атрибутів. З'єднання і зв'язування. Класи відношень. Поведінка бази геоданих. Типи просторових об'єктів і атрибути. Домени. Підтипи. Створення і використання підтипів. Правила зв'язності і відношень. Виконання перевірок користувача. Топологія. Правила

топології. Перевірка топології. Топологічні помилки. Мова структурованих запитів. Команди опису даних. Маніпуляція даними: Вибірка (SELECT). Обмеження записів. З'єднання. Сортуння. Вставка (INSERT). Оновлення (UPDATE). Вилучення (DELETE).

«Технологія видання карт»

Додрукова підготовка. Сучасне картографічне виробництво. Загальні поняття про видання карт. Укладальницько-оформлювальні роботи при традиційній технології видання карт. Порівняльна схема комп'ютерної та комп'ютерної технології підготовки карт до видання. Комп'ютерні технології підготовки карт до видання. Використання цифрових картографічних матеріалів при підготовці карт до видання. Укладальницько-оформлювальні роботи за комп'ютерною технологією видання карт. Геоінформаційні технології в картографічному виробництві. Представлення картографічної інформації в растровому та векторному вигляді. Фотоформи (ФФ) в поліграфії (основні вимоги до ФФ, класифікація ФФ, перевірка та коректура ФФ). Класифікації друкарського устаткування. Способи друку. Види друку. Обладнання для друку (класифікація машин, принципи роботи). Процеси друку (основні вузли та механізми друкарського обладнання). Післядрукові операції. Оформлення карт, брошуровочно-палітурні роботи.

«Основи землевпорядкування та кадастру»

Теоретичні основи землеустрою. Мета, характер і зміст землеустрою. Основні поняття та визначення системи землеустрою в Україні. Суть, складові та функції системи землеустрою. Склад і види землевпорядних робіт. Поняття та зміст землевпорядного проектування. Землевпорядна документація. Методи землевпорядного проектування. Землевпорядні роботи на загальнодержавному та регіональному рівнях. Землеустрій у системі суспільного виробництва.

Особливості становлення земельного кадастру і його сучасні аспекти. Сутність кадастрового процесу, його основні види і принципи. Досвід розмежування. Межа і обмежуючі факти. Особливості сучасного формування (утворення) земельних ділянок. Регулювання режиму використання земельної ділянки. Право власності на землю. Державне регулювання режиму використання земель і трансформація права власності. Повноваження користування землею. Земельна ділянка як реєстраційна і облікова кадастрова одиниця. Реєстрація земель. Земельно-облікові роботи. Бонітування ґрунтів. Економічна оцінка земель.

«Прикладні інформаційні системи (ГІС в кадастрових системах)»

Кадастровий план і кадастрова карта. Цифрова кадастрова база даних та дані знімання. Межі земельних ділянок. Координатна геометрія (COGO) як комп'ютерна обробка результатів польових (кадастрових) знімачь. Методики обчислень COGO. Теодолітний хід COGO. Похибки теодолітного ходу COGO. Триангуляція і трилатерація. Кадастрове покриття. Варіювання якості та конфліктні виміри. Вимоги до набору даних про ділянки. Вирівнювання. Атрибутивні дані. Пов'язані між собою об'єкти. Топологія. Якість даних. Модель кадастрового

покриття ESRI. Плани. Полігони ділянок. Лінії ділянки. Точки повороту меж ділянки. Точки ліній. Опорні пункти.

«Прикладні інформаційні системи (ГІС в моніторингових системах)»

Концепція систем. Загальна характеристика компонентів географічних інформаційних систем. Апаратні засоби, програмне забезпечення, географічні дані, регламент і користувачі. ГІС – парадигма. Географічні об'єкти. Географічні дані. Векторні моделі географічних об'єктів. Поняття граф, просторові відношення, топологія. Топологічне представлення області, суміжності і зв'язності. Формати векторних даних. Растрові моделі географічних об'єктів. Визначення і види растрових моделей. Джерела растрових даних. Матриця комірок. Характеристики растрових моделей. Стиснення растрових даних Триангуляційні моделі географічних об'єктів. Визначення і властивості моделі TIN. Рівняння нормалі до грані трикутника. Засоби моделі TIN для відображення поверхні.

Список рекомендованої літератури

Основна

- Білоус В.В., Боднар С.П., Курач Т.М., Молочко А.М. та ін. Дистанційне зондування з основами фотограмметрії: навч. посібник. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. – 367 с.
- Божок А.П., Барановський В.Д., Білоус В.В. та інші. Топографія з основами геодезії / К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2010.- 304 с.
- Божок А.П., Молочко А.М., Остроух В.І. Картографія: підручник / К.: ВПЦ «Київський ун-тет», 2008. – 300
- Божок А.П., Молочко А.М., Остроух В.І. Картознавство / К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2014. – 332 с.
- Геодезія / [за заг. ред. проф. С. Г. Могильного і проф. С. П. Войтенка]. – Донецьк, 2003. – 458 с.
- ГІС, бази даних та цифрова картографія / Остроух В.І., Полякова Н.О.- Київ: Київ ЦНТЕІ, 2009. – 40 с.
- Даценко Л. М., Остроух В.І. Основи геоінформаційних систем і технологій: навч. посібник /Л.М.Даценко, В.І.Остроух. – 2013. – 184 с. (гриф МОН України)
- Загальногеографічні карти / Дудун Т. В.- К.: Інститут металофізики ім. Г.В. Курдюмова НАН України. – 2013. – 202 с.
- Картографічне креслення та комп'ютерний дизайн / Тітова С.В., Дудун Т.В., Курач Т.М.- К.: ВГЛ "Обрії", 2012.- 253 с.
- Козаченко Т.І., Пархоменко Г.О., Молочко А.М. Картографічне моделювання. Навчальний посібник. - Вінниця: Антекс-У ЛТД, 1999. - 328 с.
- Лобанов А.Н. Фотограмметрия: Учебник для вузов. 3-е изд., перераб. и доп. – М., Недра, 1995. – 453 с.
- Самойленко В.М. Географічні інформаційні системи та технології. – К.: Ніка-центр, 2010. -448 с.
- Самойленко В.М., Даценко Л. М., Діброва І.О. Проектування ГІС: Підручник (англ. і укр.) // В.М. Самойленко, Л. М. Даценко, І.О.Діброва. – К. : ДП «Принт Сервіс», 2015. – 256 с.
- Світличний О.О., Плотницький С.В. Основи геоінформатики. – Суми: ВТД

«Університетська книга», 2006. – 295 с.

Сердюков В.М. Фотограмметрия: Учеб. Пособие для карт. спец. университетов.- М.: Высш. шк., 1983.- 351 с., ил.

Додаткова

Алиев В.К. Visual Basic. -М: Солон-Р, 2002. - 384 с.

Андрієшин І.М., Сохнич А.Я. Методичні основи оптимізації охорони природи і землекористування - Львів: Українські технології, 1998. - с. 27.

Архангельский А.Я. Приемы программирования в Delphi. Изд. 2-е, перераб. и доп. - М.: ООО «Бином Пресс», 2004. - 848 с: ил.

Асланикашвили А.Ф. Метакартография: Основные проблемы. -Тбилиси, 1974.

Берлянт А.М. Карта - второй язык географии (очерки о картографии). -М. 1985

Берлянт А.М. Образ пространства: карта и информация. - М.. 1986.

Берлянт А.М. Теория геоизображений. - М.: ГЕОС, 2006. - 262 с.

Берлянт АМ. Геоинформационное картографирование. - М.: «Астрей», 1997.

Билич Р.С. Васмут А.С. Проектирование и составление карт. -М.,1984.

Божилина Е.А., Сваткова Т.Г., Чистов СВ. Эколого-географическое картографирование. - С: МГУ им. Ломоносова, 1999. 83 с.

Бондар А.Л., Жупанський ЯЛ., Золовський А.П., Козаченко Т.І. Левицький І.Ю., Молочко А.М., Руденко Л.Г., Пархоменко І.О. Невідкладні завдання розвитку географічної картографії в Україні // Вісн. геодезії та картографії. - 1994. -№2. - С.93-100.

Бочаров М.К. Основы теории проектирования систем картографических знаков. - М., 1966.

Бочаров М.К., Николаев С.А. Математико-статистические методы в картографии. - М., 1957.

Бруевич П.Н. Фотограмметрия: Учеб. для вузов.- М.: Недра, 1990.- 285с.:

Бугаевский Л.М. Математическая картография. - М., 1998.

Волков Н.М.

Востокова А.В. Оформление карт. - М., 1985.

Геоинформатика / Под ред. В.С. Тикунова. - М.: Издательский центр "Академия", 2005. -480 с.

Гофман-Велленгоф Б., ЛіхтенеггерГ., Коллінз Д. Глобальна система визначення місцеположення (GPS): теорія і практика. - К., 1995.

Григоренко А.Г., Кюнтцель В.В. и др. Инженерная геодинамика. - Киев,1992.

ДеМерс М.Н. Географические информационные системы: Основы. - М.: Дата+, 1999. - 490 с.

Досвід зарубіжних країн в створенні земельних реєстраційних систем. Матеріали робочої групи Кабінету Міністрів України з розробки та впровадження національної системи реєстрації землі та іншого нерухомого майна. Київ, 1997.

ДСТУ 2757-94. Картографія. Терміни та визначення. - К.: Держстандарт України, 1994.

- Евтеев О.А. Проектирование и составление социально-экономических карт. - М.: Изд-во МГУ, 1999. - 224 с.
- Жолкевський П.Ф. Вимоги до точності і якості картографічної інформації для реєстрації землі і права власності на неї. Науково-технічний збірник «Інженерна геодезія» № 39, Київ, 1998
- Жуков В.Т., Сербенюк С.Н., Тикунов В.С. Математико-картографическое моделирование в географии. - М., 1980.
- Заруцкая И.П., Красильникова Н.В. Проектирование и составление карт. Карты природы. - М.: Изд-во МГУ, 1989. - 296 с.
- Золовский А.П., Маркова Е.Е., Пархоменко Г.О. Картографические исследования проблемы охраны природы. - Киев. 1978.
- Информатика. Базовый курс. 2-е издание / Под ред. С.В.Симоновича. -Спб.: Питер, 2005. - 640 с: ил.
- Информатика. Компьютерная техника. Компьютерные технологии / Пособие под ред. О.И. Пушкаря. – К.: Издательский центр «Академия», 2001.- 275 с.
- Історичне картознавство України: 36. наук, праць. - А.; К.; Нью-Йорк: Вид-во М.П. Коць, 2004.
- Комплексные региональные атласы. - М., 1976.
- Левицкий И.Ю., Пересадыко В.А. Методические указания по разработке и использованию структурно-логических моделей для природоохранного картографирования. - Харьков, 1988.
- Лютый А.А Язык карты: сущность, система, функции. - М.. 1988.
- Магазинчиков Т.П. Земельный кадастр. 2-е вид.-Львів: Вища школа, 1987.
- Матросов А.В. и др. MS Office XP: разработка приложений. Под ред. Ф.А.Новикова. - Спб.: БХВ-Петербург, 2003. - 944 с: ил.
- Методические указания по компоновке тематических карт / Сост. И.Ю.Аевицкий. - Х.: ХГУ, 1986.
- Національний атлас України.- К.: ДНВП "Картографія", 2007. - 440 с.
- Новаковский Б.А. Фотограмметрия и дистанционные методы изучения Земли. - М.: Издательство московского университета, 1997. - 206 с., ил.
- Новаковський Л.Я., Третьяк А.М. Теоретичні основи сучасного землеустрою// землевпорядний вісник, № 3, 1999. - С. 3-10.
- Обиралов А.Н., Гебгарт Л.И., Ильинский Н.Д. и др. Практикум по фотограмметрии и дешифрированию снимков. - М.: Недра, 1990. – 286 с.
- Охрана и оптимизация окружающей среды. / Под ред. Лаптева А.А. - Киев: Лыбидь, 1990. - 254 с.
- Паламарчук А.М. Общественно-территориальные системы(логико-математическое моделирование). - Киев. 1992.
- Разов В.П. Картографические исследования земельных ресурсов -Киев, 1989.
- Руденко Л.Г. Картографическое обоснование территориального планирования. - Киев, 1984.
- Руденко Л.Г., Бочковская А.И., Горленко И.А. и др. Эколого-географическое картографирование территории (опыт работ, обоснование структуры и содержания атласа). - Киев, 1992.

- Руденко Л.Г., Пархоменко Г.О., Молочко А.Н. и др. Картографические исследования природопользования (теория и практика работ). - Киев, 1991.
- Сердюков В.М., Патыченко Г.А., Синельников Д.А. Аэрокосмические методы географических исследований. - К.: Вища шк., 1987. – 223 с.
- Смирнов Л.Е. Трехмерное картографирование. - Л., 1982. Староверов В.С. Вища геодезія. - К., 1996.
- Сосса Р.І. Картографування території України. Історія, перспективи, наукові основи. - К.: Наукова думка, 2005.
- Справочник по картографии / А.М. Берлянт, А.В. Гедымин, Ю.Г. Кельнер и др. - М.: Недра, 1988. - 428 с.
- Тикунов В.С. Моделирование в социально-экономической картографии. - М., 1985.
- Топографо-геодезична та картографічна діяльність. Законодавчі та нормативні акти : В 2 ч. - Вінниця: Антекс, 2000. - Ч. 1.
- Топчієв О.Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики. Навчальний посібник. – Одеса: Астропринт, 2005. - 632 с.
- Третяк А.М. Наукові основи землеустрою. Навчальний посібник. - К.: ТОВ-Центр земельної реформи України, 2002. - 342 с.
- Третяк А.М. Управління земельними ресурсами та реєстрація землі в Україні. - К., 1998. - 280 с.
- Україна. Природне середовище та людина: Серія карт. - К., 1993.
- Фаронов В. Delphi 6: учебный курс (+дискета). - Спб.: Питер, 2002. - 512 с.
- Финкельштейн, Еллен. AutoCAD 14.: Пер. з англ. - К.; М; Спб: Діалектика, 1998 - 896 с.
- Хаимов З.С Основы высшей геодезии. - М., 1984.
- Чабанюк В.С. Основні напрямки розвитку геоінформаційних систем у 90-ті роки // Вісн. геодезії та картографії. - 1994. - №2 -С.108-126.
- Шайтура С.В. Геоинформационные системы и методы их создания. - М.:2000.
- Шевченко В.А. Медико-географическое картографирование территории Украины. - Киев, 1994.
- Ширяев Е. Е. Картографическое отображение, преобразование и анализ геоинформации. - М.. 1984.
- Ярема С.М. Видавничі поліграфічні технології та устаткування / Навч. посіб. - К. : Університет "Україна", 2003. - 320 с.: іл. - ISBN 966-7979-24-5

Интернет джерела

Основи картографії в екології (для студентів ННЦ Інститут біології) / С.В. Тітова, Т.В. Дудун. - К., 2015. - 139 с.

Метрологія і стандартизація. Навчальний посібник для студентів напряму геодезія, картографія та землеустрій / Н.О.Полякова - К.: ПП "Фотопринт", 2015. - 214 с.

Методичні вказівки до виконання практичних робіт з курсу "Тематичні карти та картографічний метод дослідження. Модуль 1-2 - Тематичні карти та Модуль 3 - Картографічний метод дослідження". Для ОКР "Бакалавр" / С.В.Тітова, С.М.Ткачук. - Видавничо-поліграфічний центр "Київський

університет", 2015. - 40 с.

Картографічне креслення та комп'ютерний дизайн. Т.В.Дудун, Т.М.Курач, С.В.Тітова – К., 2011

Картографічне креслення та комп'ютерна графіка. Т.М.Курач, С.В.Тітова – К., 2010

Загальногеографічні карти / Т.В. Дудун. - К., 2013. - 202с.

Загальногеографічні карти (навчально-методичний посібник). Дудун Т.В. - К., 2012. - 32 с.

www.orga.ua www.giditalglobe.com

www.ecomm.kiev.ua www.data.plus.r

www.4tivo.com/inf_teach/1947-uml.-rukovodstvo-polzovatelja

<http://vingeo.com/Rus/>

<http://pvs.uad.lviv.ua/uk/>

"Часопис картографії". Сайт збірника наукових праць.

Укладачі програми:

д.геогр.н., проф., Даценко Л.М.;

к.геогр.н., проф., Молочко А.М.;

к.геогр.н., доц. Тітова С.В.

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Географічний факультет**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою географічного факультету
від "28" січня 2019 р., протокол №6

Голова Вченої ради географічного
факультету, декан географічного факультету

Я.Б. Олійник

**ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ВИПРОБОВУВАННЯ ПРИ ВСТУПІ
НА ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
У 2019 РОЦІ НА НАВЧАННЯ
ЗА ОСВІТНІМ СТУПЕНЕМ «МАГІСТР»
(денна форма навчання)**

***ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 10 «ПРИРОДНИЧІ НАУКИ»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 103 «НАУКИ ПРО ЗЕМЛЮ»***

***ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
«ГРУНТОЗНАВСТВО, УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ
ТА ТЕРИТОРІАЛЬНЕ ПЛАНУВАННЯ»***

Київ - 2019

Передмова

Вступник до магістратури має знати теоретичні та методологічні основи загального ґрунтознавства, територіального планування, управління земельними ресурсами, географії ґрунтів, генезису, морфології, фізики та хімії ґрунтів, основи моніторингу і кадастру земельних ресурсів, принципи і методи досліджень. Володіти основними методами ґрунтознавчих досліджень та територіального планування.

Вступник до магістратури повинен вміти застосовувати на практиці свої знання (закласти та описати ґрунтовий розріз, відібрати зразки з генетичних горизонтів, скласти ґрунтову карту земель територіальної громади, поля чи сівозміни, знати принципи їх складання, вміти вирішувати прикладні проблеми сучасного ґрунтознавства, моніторингу ґрунтового покриву, зокрема, при вирішенні проблем, що виникають у землекористуваннях новостворених територіальних громад).

Практикується письмова форма проведення іспиту. Критерії оцінки "відмінно" - глибокі теоретичні знання з ґрунтознавчих дисциплін, вміння їх застосовувати на практиці, вміти аналізувати фактори та умови ґрунтоутворення, природні та антропогенні процеси, які можуть позитивно чи негативно впливати на стан ґрунтового покриву, вільно володіти професійною термінологією і високою культурою мови. Оцінку "добре" вступник отримує при допущенні незначних методичних помилок, неточностей при користуванні професійною термінологією, якщо він виявив недостатню мовну культуру. Оцінка "задовільно" ставиться вступникові, який зміст теоретичних питань розкрив частково, недостатньо володіє професійною термінологією, допустився методичних помилок. Оцінка "незадовільно" ставиться вступникові, який не розкрив зміст теоретичних і методичних питань, слабо володіє професійною термінологією, не може викласти матеріал у логічній послідовності.

Ґрунтознавство та управління земельними ресурсами

1. Теоретичні та методологічні основи

Методологічною основою науки є діалектичний метод пізнання, що розглядає процеси і системи у постійній динаміці, розвитку та взаємозв'язку.

Основні методичні принципи:

Історико-геоморфологічний, який враховує умови, шляхи утворення і вік тих елементів рельєфу, на яких розвинуті ті чи інші види ґрунтів. Різним елементам геоморфології відповідають відмінні за віком і властивостями типи ґрунтів. Подібні геоморфологічні поверхні мають близькі чи однотипові ґрунти

Ґрунтово-геохімічний методичний підхід вивчає хімічні процеси ґрунтоутворення в часі і просторі, відтворюючи картину руху, диференціації й акумуляції продуктів ґрунтоутворення в ландшафтах.

2. Методи ґрунтознавчих досліджень.

Використовується:

Профільний метод, який потребує вивчення ґрунту з поверхні на всю глибину його товщі, послідовно, по генетичних горизонтах до материнської породи.

Морфологічний метод – спосіб пізнання властивостей ґрунту за зовнішніми ознаками: забарвленням, структурою, складенням, новоутвореннями, глибиною й послідовністю залягання горизонтів тощо. Є базисним у проведенні польових ґрунтових досліджень і складає основу польової діагностики ґрунтів.

Порівняльно-географічний метод, який базується на порівнянні ґрунтів і відповідних факторів ґрунтоутворення в їх історичному розвитку й просторовому поширенні в різних ландшафтах.

Порівняльно-історичний метод, що дає можливість дослідити минуле ґрунтів і ґрунтових горизонтів у порівнянні із сучасними процесами. В основі лежить палеоґрунтознавство – наука про минуле ґрунтів.

Метод ґрунтових ключів на основі детального генетико-географічного аналізу невеликих репрезентативних ділянок та інтерполяції одержаних таким шляхом висновків на великі території.

Метод ґрунтових монолітів, що базується на принципі фізичного моделювання ґрунтових процесів (переміщення вологи, солей, обміну іонів) на ґрунтових колонках (монолітах) непорушеної будови.

Лабораторно - експериментальні методи (фізичні, фізико-хімічні, хімічні й біологічні аналізи), які використовуються для аналізу речовинного складу ґрунтів (гранулометричного, мінералогічного, хімічного).

3. Прикладні питання ґрунтознавства та управління земельними ресурсами

Ґрунтознавство як наука, його основні положення та найважливіші розділи. Поняття ґрунту в інженерній геології та у ґрунтознавстві. Підходи до визначення ґрунту у ґрунтознавстві. Місце ґрунту в екосистемах різних рівнів. Методи дослідження ґрунтів. Поняття про ґрунтовий горизонт. Утворення ґрунтових горизонтів, їх відмінність від літологічних прошарків. Систематика ґрунтових горизонтів. Номенклатура та характеристика ґрунтових горизонтів. Основні морфологічні ознаки генетичних горизонтів, польова діагностика ґрунтових горизонтів. Найбільш поширені профілі ґрунтів. Природні та штучні профілі. Органогенні горизонти. Елювіальні горизонти. Ілювіальні горизонти: глинисто-ілювіальний, залізисто-ілювіальний, гумусово-ілювіальний, солонцевий. Метаморфічні горизонти: сіалітно-метаморфічний, фералітно-метаморфічний. Гідрогенно-акумулятивні горизонти: сольовий, гіпсовий, карбонатний, озалізнений, конкреційний. Глеевий горизонт. Складення і склад горизонтів різних типів. Перехідні та комбінаційні горизонти. Умови їх формування. Приклад опису ґрунтового профілю. Рівні морфологічної організації ґрунтів (профіль, горизонт, морфон). Морфологічна будова ґрунту. Основні морфологічні поняття (складення, структурність, структура та склад ґрунту). Фазовий склад ґрунту. Характеристика твердої фази ґрунту. Характеристика рідкої фази ґрунту, її відмінність від підземних та поверхневих вод. Характеристика газової фази ґрунту, її відмінність від атмосферного повітря. Антагонізм рідкої та газової фаз ґрунту. Характеристика живої фази ґрунту, її специфіка. Забарвлення ґрунту. Трикутник Захарова. Поняття елементарних ґрунтових частинок (ЕГЧ), мікроґрунтових та ґрунтових агрегатів. Форма та характер поверхні ЕГЧ. Структура ґрунту. Характеристика структурованого та безструктурного ґрунту. Екологічне значення структурованості ґрунтів.

Класифікація структурних агрегатів ґрунтів, гранулометричного складу ґрунту

(елементарних ґрунтових часточок) за Качинським. Методи визначення розмірів ґрунтових частинок. Фазовий, агрегатний, мікроагрегатний, гранулометричний, мінералогічний та хімічний склад ґрунту. Вміст та розміщення коренів в ґрунті. Дерновий процес. Роль автотрофів в ґрунтоутворенні. Екологічне значення ґрунтів. Ґрунтова екосистема. Співвідношення водної та газової фаз у ґрунтах. Види води у ґрунтах та їх характеристика. Методика визначення типу води у ґрунті. рН ґрунтів. Методи боротьби з екстремальними кислотністю та лужністю ґрунтів. Гравітаційна, гігроскопічна та капілярна вода. Катіонно-обмінні та аніонно-обмінні властивості ґрунтів. Засолення ґрунтів. Газова фаза ґрунтів. Дегуміфікація ґрунтів, забруднення важкими металами, пестицидами, засолення ґрунтів. Акумулятивний ефект в ґрунтах. Позитивна та негативна дія акумулятивного ефекту в ґрунтах на геохімію ґрунтів. Умови накопичення та виведення з ґрунту важких металів. Визначення гумусу та його екологічне значення в ґрунтах. Методики фракціонування гумусу. Речовинний склад гумусу. Параметри ґрунтів, які визначає гумус. Акумулятивна та транспорта функції гумусу в ґрунті. Антагонізм акумулявання та транспортування речовин в гумусі. Регуляторна функція гумусу. Протекторна та фізіологічна функції гумусу. Незамінність екологічної ролі гумусу у біосфері. Генезис гумусу: локалізація гумусоутворення у ґрунтовому профілі, розклад органіки, гуміфікація. Необхідні геохімічні умови для гумусоутворення. Роль ґрунтової біоти. Глобальні екологічні проблема забруднення ґрунтів, погіршення їх якості, зменшення біопродуктивності. Характеристика основних полютантів ґрунтів, ГДК, джерела забруднення. Можливі наслідки забруднень ґрунтів. Забруднення ґрунтів урбоекосистем. Очищення та регенерація ґрунту. Географічне поширення різних типів ґрунтів. Закономірності процесів ґрунтоутворення в різних ґрунтово-кліматичних зонах. Охорона і раціональне використання ґрунтового покриву і земельних ресурсів.

Методологія ґрунтово-картографічних досліджень. Класифікація ґрунтових обстежень за призначенням і масштабом. Елементарні одиниці картографування ґрунтового покриву. Структура ґрунтового покриву. Ґрунтові комбінації. Основні періоди ґрунтово-картографічних досліджень і їх завдання. Польові великомасштабні ґрунтові обстеження. Польова діагностика і класифікація ґрунтів. Ґрунтова карта і ґрунтовий нарис як основні матеріали ґрунтово-картографічних досліджень. Практичне використання ґрунтових карт і картограм. Сучасні напрями ґрунтово-картографічних досліджень. Застосування дистанційних методів і ГІС-технологій у ґрунтово-картографічних дослідженнях.

Поняття про бонітування ґрунтів, його мета і завдання. Принципи і критерії бонітування ґрунтів. Загальне і часткове бонітування. Бонітування сільськогосподарських угідь. Поняття про природно-сільськогосподарське районування, його таксономічні одиниці. Агровиробничі групи ґрунтів. Номенклатурний список агровиробничих груп ґрунтів України. Основні етапи і порядок проведення бонітування ґрунтів. Практичне використання результатів бонітування ґрунтів. Карти бонітетної оцінки ґрунтів. Визначення вартісної оцінки земель на основі бонітування. Бонітування ґрунтів у зарубіжних країнах.

Територіальне планування

Територіальне планування – це наукова дисципліна та вид діяльності, що проводиться з метою оптимальної організації природокористування, дбайливого ставлення до природи, збереження багатой природної та історично-культурної спадщини. Територіальне планування є інструментом реалізації екологічної політики, мета якої – охорона навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів та забезпечення екобезпеки. Саме такі завдання покладено і на екологічне право. Однак, існуюча система природокористування в нашій країні ще дуже далека від нормативних вимог. Сумними свідками цьому є тисячі гектарів земель, спустошених ерозією та отрутохімікатами, землі зайняті сміттєзвалищами, залишками колишніх промислових та колгоспних підприємств та їх відходами, кар'єри та хвостосховища, забруднені водойми... Все частіше сприятливі природні умови стають просто ресурсами, що інтенсивно виснажуються і переходять у клас невідновних.

В Україні ще не існує єдиної універсальної методики з різномірного просторового планування, хоч наукових шкіл та нормативно-правових документів у цій сфері багато.

На практиці, просторове планування ускладнене численними негативними чинниками. Далеко не всі населені пункти охоплені актуальною містобудівною та землепорядною документацією, для її розробки відсутні сучасні топографо-геодезичні матеріали, існує розбіжність між містобудівними нормами та документами землеустрою, генеральні плани часто не враховують існуючих екологічних конфліктів та природоохоронних вимог до містобудівної документації.

Розпочинати практичні реформи у просторовому плануванні потрібно з відповідної підготовки фахівців. З цією метою на кафедрі землезнавства та геоморфології Київського національного університету імені Тараса Шевченка розроблена програма навчальної дисципліни для магістрів «Геопланування та ландшафтна організація територій».

Ця програма орієнтована на вимоги Європейської ландшафтно-конвенції, згідно яких кожна країна зобов'язується сприяти підготовці спеціалістів у галузі оцінки ландшафтів та їхнього використання; розробці навчальних програм з багатьох дисциплін у галузі ландшафтно-політики, спрямованої на охорону, регулювання та планування ландшафтів для фахівців у приватному та державному секторах, а також для відповідних об'єднань.

Теоретичні та прикладні питання

Географічні засади розвитку просторового планування. Значення географічних знань для цілей практики територіального планування. Шляхи інтеграції природничих, технічних та гуманітарних наук для цілей просторового планування. Правове поле та нормативно-законодавча база в галузі територіального планування. Міжнародний досвід просторового планування. Сучасні процеси і тенденції у практиці просторового планування. Положення території України в загальноєвропейській стратегії простого розвитку. Геопланування в Україні. Ієрархічні рівні планування територій. Генеральна Схема планування території України та контроль її виконання.

Геопланування окремих частин території України. Схеми планування територій областей, районів. Геопланування на місцевому рівні. Природоохоронні вимоги до планувальної документації. Методи дослідження у геоплануванні. Статистичний, картографічний, порівняльно-географічний, ландшафтно-індикаційний методи. SWOT - аналіз та можливості його використання для стратегічного планування. Геопланування міст. Програма «Розумне місто», міжнародний досвід та можливості її реалізації в Україні. Геопланування сільських населених пунктів і фермерських господарств. Геопланування в умовах децентралізації. Геопланування заповідних територій.

Список рекомендованої літератури

1. Грунтознавство: підручник / [Тихоненко Д.Г., Горін М.О., Лактіонов М.І. та ін.]; за ред. Д.Г. Тихоненка. – К.: Вища освіта, 2005. – 703 с.
2. Атлас почв Украинской ССР/ под ред. Н.К. Крупского и Н.И. Полупана.- К.: Урожай.-1979.-160с.
3. Добровольский Г.В., Никитин Е.Д. Экология почв. Учения об экологических функциях почв: Учебник. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 2012. – 412 с.
4. Добровольский Г.В., Урусевская И.С. География почв. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1984. – 416 с.
5. Картографія ґрунтів: Навчальний посібник / За ред. Д.Г. Тихоненка. – Харків: ХНАУ, 2001. – 321 с.
6. Качинский Н.А. Физика почвы. – М.: Высшая школа, 1970. Ч. 2. – 360 с.
7. Кирильчук А.А., Бонішко О.С. Хімія ґрунтів. Основи теорії і практикум: навчальний посібник. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 354 с.
8. Кіт М.Г. Морфологія ґрунтів. Основи теорії і практикум: Навчальний посібник. – Львів: ВЦ ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. – 232 с.
9. Медведев В.В., Плиско И.В. Бонитировка и качественная оценка пахотных земель Украины. – Харьков: 13 типография, 2006. – 386 с.
10. В.В. Медведев. Мониторинг почв Украины. Концепция. Итоги. Задачи. (2-ое пересмотренное и дополненное издание). Харьков: КП «Городская типография», 2012. 536 с.
11. Меліоративне ґрунтознавство: Навчальний посібник/За ред. С.Т. Вознюка, С.І. Веремеєнка. – Рівне: НУВГП, 2012. - 395 с.
12. Наконечний Ю.І. Практикум з ґрунтознавства і географії ґрунтів. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – 374 с.
13. Орлов Д.С., Садовникова Л.К., Суханова Н.И. Химия почв: Учебник. – М.: Высшая школа, 2005. – 558 с.
14. Позняк С.П. Ґрунтознавство і географія ґрунтів: підручник. У двох частинах. Ч. 1. – Львів: ВЦ ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 270 с.
15. Позняк С.П. Ґрунтознавство і географія ґрунтів: підручник. У двох частинах. Ч. 2. – Львів: ВЦ ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 286 с.
16. Позняк С.П., Красеха Є.Н. Чинники ґрунтоутворення: Навчальний посібник. – Львів: ВЦ ЛНУ імені Івана Франка. – 400 с.
17. Позняк С.П., Красеха Є.Н., Кіт М.Г. Картографування ґрунтового покриву: Навчальний посібник. – Львів: ВЦ ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – 500 с.

18. Практикум з ґрунтознавства: Навчальний посібник / За ред. Д.Г. Тихоненка. – Х.: Майдан, 2009. – 448 с.
19. Бортник С.Ю., Лаврук Т.М., Олещенко А.В., Тимуляк Л.М. Просторове та ландшафтне планування: навчальний посібник. – К.: Прінт Сервіс, 2017. – 120с.
20. Білоконь Ю. М. Регіональне планування (теорія і практика): Монографія. – К.: Логос, 2003. – 246 с.
21. Кривов В.М. Планування розвитку територій: навч. посіб. /В.М. Крилов, Л.А. Гунько, І.Г. Колганова. – К. Урожай, 2011. – 88 с.
- 22.4. Лоїк Г.К., Тарасюк І.Г., Степанюк А.В., Смолярчук М.В. Розпланування та забудова території сільських населених пунктів і фермерських господарств: навчальний посібник. – К.: Арістей, 2009. – 344 с.
23. Містобудування. Довідник проектувальника / [за ред. Т. Ф. Панченко]. – К.: Укразбудінформ, 2001. – 192 с.
24. Нормативно-правові акти:
 1. Європейська ландшафтна конвенція, 2000 (укр.) [Електронний ресурс]/Рада Європи. – Режим доступу до документу:
<http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/heritage/Landscape/VersionsConvention/ukrainian.pdf>
 2. Європейська перспектива просторового розвитку. [Електронний ресурс]/Європейська комісія. – Режим доступу до документу:
http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/pdf/sum_en.pdf
 3. Керівні принципи сталого простого розвитку Європейського континенту [Електронний ресурс]/Рада Європи. – Режим доступу до документу:
<http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/heritage/cemat/VersionPrincipes/Ukrainian.pdf>.

Укладачі програми:

к. с.-г. н., доц. Макаренко В.В.;

к.г.н., доц. Лаврук Т.М.

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Географічний факультет**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою географічного факультету
від "28" січня 2019 р., протокол №6

Голова Вченої ради географічного
факультету, декан географічного факультету

Я.Б. Олійник

**ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ВИПРОБОВУВАННЯ ПРИ ВСТУПІ
НА ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
У 2019 РОЦІ НА НАВЧАННЯ
ЗА ОСВІТНІМ СТУПЕНЕМ «МАГІСТР»
(денна та заочна форми навчання)**

***ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 19 «АРХІТЕКТУРА ТА БУДІВНИЦТВО»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 193 «ГЕОДЕЗІЯ ТА ЗЕМЛЕУСТРІЙ»***

***ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
«ЗЕМЛЕУСТРІЙ ТА КАДАСТР»***

Київ - 2019

«Картографія»

Визначення картографії, поняття об'єкта, предмета та метода картографічного дослідження. Аналіз концепції картографії як науки, її найважливіші розділи та дисципліни, зв'язок з іншими дисциплінами. Основні напрями розвитку сучасної картографії в Україні та за кордоном.

. Загальна теорія картографічних проєкцій. Зображення еліпсоїда обертання на площині. Класифікація картографічних проєкцій. Конічні проєкції. Циліндричні проєкції. Азимутальні проєкції. Проєкції загальногеографічних, тематичних карт, морських та аеронавігаційних карт. Перетворення та розпізнання картографічних проєкцій.

Джерела для створення географічних карт (збір, аналіз та оцінка). Типи географічних карт та їх легенди. Порівняльна характеристика способів картографічного зображення.

Генералізація об'єктів різної локалізації. Картографічна генералізація в цифровій картографії. Генералізація на загальногеографічних картах (на прикладі різних масштабів). Шкали умовних знаків легенд (побудова та застосування). Методи розбиття шкал статистичних показників програмними засобами для цифрового тематичного картографування.

Картографічні шрифти і написи на картах (види шрифтів, властивості, розміщення). Колір та його характеристики (світло і колір; поглинання, пропускання та відбиття; сприйняття кольорів та гармонія кольорів). Кольорова пластика на картах. Світлотіньова пластика на картах.

Зміст основних етапів лабораторного виготовлення карт. Послідовність укладання карти за елементами змісту. Авторське право в картографії. Нормативно-технічні документи на створення карт. Програма карти, зміст розділів. Топографічні карти. Зміст. Основні методи створення та оновлення топографічних карт. Оглядово-топографічні карти. Призначення, математична основа. Дрібномасштабні загальногеографічні карти. Типи і види, різна вага і детальність елементів змісту.

Наукові школи тематичного картографування в Україні. Класифікація карт природи. Методи укладання тематичних карт. Графоаналітичні прийоми аналізу карт. Прийоми математико-картографічного моделювання. Вивчення динаміки явищ за допомогою карт. Картографічне прогнозування та картографічні екстраполяції. Просторові взаємозв'язки та кореляційна залежність. Застосування методу просторової локалізації об'єктів при укладанні карт природи.

Теоретичні основи графічного подання інформації. Картографічні знаки, методи й прийоми їх побудови. Комп'ютерна графіка, побудова картографічних знаків. Основи кольорознавства. Комп'ютерне відтворення кольорів. Кольорова пластика на картах. Основи світлотіньової пластики. Світлотіньове оформлення рельєфу. Проектування систем картографічних позначень географічних карт. Проектування загального оформлення картографічних творів. Картографічні шрифти та написи на картах. Сучасна концепція дизайну шрифтового оформлення карт.

«Загальногеографічні карти».

Стан загальногеографічного картографування. Велико- і середньомасштабні загальногеографічні карти. Топографічні карти. Топографічні карти шельфу і

внутрішніх водоймищ. Морські навігаційні карти. Дрібномасштабні загальногеографічні карти та їх особливості. Типи і варіанти дрібномасштабних карт. Різна вага і детальність елементів. Особливості складання і редагування дрібномасштабних загальногеографічних карт. Застосування комбінованих і пластичних способів зображення рельєфу на дрібномасштабних загальногеографічних картах. Гіпсометричні та батиметричні. Довідкові карти.

Особливості змісту загальногеографічних карт. Зображення основних елементів: узбережжя, гідрографічної мережі, рельєфу, рослинності та ґрунтів, дорожньої мережі і водних шляхів. Відображення на загальногеографічних картах населених пунктів та соціально-економічних об'єктів.

«Дистанційне зондування Землі»

Природа та характер електромагнітних випромінювань. Вікна прозорості атмосфери. Оптичні властивості природних об'єктів. Типи поверхонь землі за характером відбивання. Особливості проходження електромагнітного випромінювання крізь атмосферу Землі.

Види та елементи орбіт штучних супутників Землі. Технічні засоби аерокосмічного знімання. Види космічних знімків та їх основні характеристики. Класифікації космічних знімків. Характеристики космічних знімків: просторова, радіометрична, спектральна, часова. Рівні оброблення інформації дистанційного зондування. Геометричне коригування знімків. Покращення якості зображення знімків. Радіометричне коригування знімків. Комп'ютерна класифікація космічних знімків. Керована та некерована комп'ютерна кластеризація об'єктів на космічних знімках.

«Радіогеодезія»

Поняття про радіоелектронні методи вимірювання відстаней. Способи радіоелектронних вимірювань відстаней. Принцип вирішення неоднозначностей у фазових віддалемірах. Методи геодезичних GNSS-спостережень. Вимірювання псевдовідстаней в радіонавігаційних системах.

«Фотограмметрія»

Системи координат, що використовуються в фотограмметрії. Геометричний аналіз аерофотознімку. Елементи орієнтування фотознімків. Властивості перспективного фотозображення. Масштаб горизонтального знімку. Масштаби в основних точках та на лініях нахилоного знімка. Зв'язок координат точок горизонтального знімку і місцевості. Зв'язок координат точок горизонтального і нахилоного знімків. Афіне та перспективне перетворення зображень. Поняття про напрямні косинуси та трансформування знімків. Види зміщень точок на знімках. Аналіз джерел спотворення на знімку. Фототріангуляції та її види. Штучний стереоефект та його випадки. Способи стереоскопічних вимірювань фотознімків.

«Фототопографія»

Наземне фототопографічне знімання та його способи. Точність фототопографічного знімання. Послідовність орієнтування знімків на ЦФС «Дельта». Створення та редагування топокарт на ЦФС «Дельта». Методи побудови ЦМР на ЦФС «Дельта».

«Топографія»

Предмет «топографія» та зв'язок з іншими науками. Поняття про форму і розміри Землі. Проектування точок земної поверхні на площину. Системи координат: горизонтна, географічна та геодезична. Плоскі прямокутні та полярні координати. Поняття про висоти точок земної поверхні. Поняття про масштаб та його види. Орієнтування ліній на місцевості та карті. Одиниці мір, що вживаються в топографії та геодезії.

Математична основа топокарт: картографічна проекція, геодезична основа, масштаб. Розграфлення та номенклатура карт. Умовні позначення для зображення об'єктів місцевості та рельєфу на карті. Поняття про картографічну генералізацію. Оформлення топографічних планів та карт. Повнота, достовірність та точність карт. Поняття про цифрову топографічну карту. Поняття про карти шельфу.

Задачі, які вирішуються за допомогою карт: вимірювання відстаней, визначення координат, визначення номенклатури листа карти, визначення кутів орієнтування, визначення характеристик рельєфу, визначення площі, географічний опис місцевості. Орієнтування по карті на місцевості.

Огляд способів топографічного знімання. Поняття про оновлення топографічних планів та карт. Суть теодолітного знімання та його технологія. Камеральна обробка результатів теодолітного знімання. Суть тахеометричного знімання. Опорна основа для тахеометричного знімання.

«Геодезія»

Предмет геодезії. **Поняття про форму і розміри Землі.** Основні системи координат, які застосовуються в геодезії: географічна, геодезична, астрономічна, система плоских прямокутних координат Гауса-Крюгера. Абсолютні та відносні висоти точок місцевості. Поняття про план, карту та профіль земної поверхні. Метод проекцій. Вплив кривизни Землі на горизонтальні і вертикальні віддалі. Масштаби топографічних карт і планів.

Суть геометричного нівелювання. Загальні відомості. Нівелювання III та IV класів. Класифікація нівелірів та вимоги до них. Дослідження та перевірки нівелірів. Нівелірні рейки, їх перевірки та дослідження. Організація робіт при нівелюванні. Технологія нівелювання III класу. Технологія нівелювання IV класу. Особливі випадки нівелювання III та IV класів. Огляд похибок при нівелюванні та засоби ослаблення їх впливу.

Попередні обчислення при нівелюванні. Загальні відомості про зрівнювання нівелірних мереж. Зрівнювання окремого нівелірного ходу. Зрівнювання нівелірної мережі з однією вузловою точкою. Зрівнювання нівелірної мережі способами: еквівалентної заміни, послідовних наближень та полігонів В.Попова

Загальні відомості про геодезичні мережі. Загальні відомості про нівелювання. Нівелювання III та IV класів. Інструменти, які застосовуються при нівелюванні III та IV класів. Організація та виробництво робіт III та IV класів. Обчислення висот пунктів нівелювання. Полігонометрія. Загальні відомості про геодезичні мережі. Проектування та закріплення на місцевості пунктів полігонометрії. Кутові виміри в полігонометрії. Вимірювання ліній світлодальномірами. Прив'язочні роботи в полігонометрії. Попередня

обчислювальна обробка результатів польових вимірів в полігонометрії. Зрівнювання полігонометричних ходів та мереж.

«Вища геодезія»

Предмет і задачі «вищої геодезії». Наукові і практичні задачі вищої геодезії. Характеристика основних положень про створення геодезичної мережі України. Астрономо-геодезична мережа 1 класу. Геодезична мережа 2 класу. Геодезична мережа згущення 3 класу. Висотна мережа України.

Проектування мережі триангуляції. Технологія створення мережі триангуляції. Проектування мережі трилатерації. Технологія створення мережі трилатерації. Проектування мережі полігонометрії. Технологія створення мережі полігонометрії.

Високоточні теодоліти, їх перевірки. Поняття про рен та ексцентриситет алідади високоточного теодоліта. Способи вимірювання кутів. Елементи приведення, методика їх отримання.

Високоточні оптичні та цифрові нівеліри.

Суть корелатного способу зрівнювання. Суть параметричного способу зрівнювання.

Поняття про фігуру Землі. Суть визначення параметрів фігури Землі та її орієнтування. Вихідні геодезичні дати.

Система еліпсоїдальних координат. Системи прямолінійних прямокутних координат. Топоцентрична горизонтна полярна система координат.

Поняття про плоскі та просторові криві. Поняття про поверхні. Параметри земного еліпсоїда. Рівняння поверхні еліпсоїда. Зв'язок між геодезичною і приведеною широтами. Зв'язок між просторовими та геоцентричними координатами. Головні радіуси кривизни на поверхні еліпсоїда. Лінійний елемент поверхні еліпсоїда. Довжина дуги меридіана та паралелі. Площа сфероїдної трапеції. Нормальні перерізи. Геодезична лінія. Різниця азимутів та довжина дуг геодезичної лінії та нормального перерізу.

Види геодезичних задач. Сферичний надлишок. Розв'язок малих сферичних трикутників. Розв'язок малих сферичних трикутників за формулами сферичної тригонометрії. Розв'язування головних геодезичних задач на сфері. Розв'язування головних геодезичних задач на еліпсоїді.

Суть геодезичних проєкцій. Рівняння конформної проєкції Гауса. Перетворення полярних координат. Обчислення прямокутних координат за геодезичними. Обчислення геодезичних координат за прямокутними. Обчислення зближення меридіанів та масштабу проєкції. Редукції напрямків та відстаней. Застосування проєкції Гауса-Крюгера. Обчислення координат Гауса-Крюгера із зони в зону.

Відхилення прямовисних ліній та відступи геоїда від земного еліпсоїда. Поняття висоти. Ортометричні висоти. Нормальні висоти. Динамічні висоти. Редукції лінійних вимірів. Редукції горизонтальних напрямків.

«Супутникова геодезія»

Системи відліку у супутниковій геодезії. Класифікація систем координат, прийнятих у супутниковій геодезії. Еліпсоїдальні (геодезичні) координати. Геоцентричні і топоцентричні системи координат. Фундаментальне рівняння

супутникової геодезії. Перетворення систем координат. Системи відліку часу. Зоряна і сонячна доба. Системи всесвітнього часу. Ефемеридний час. Атомна секунда. Поясний час. Відлік часу системи GPS. Загальноземні системи координат: WGS-84, система геодезичних параметрів землі ПЗ-90, ITRS і ETRS. Параметри переходу між загальноземними системами координат.

Структура супутникових радіонавігаційних систем. Вимоги до проектування сучасних супутникових радіонавігаційних систем (СРНС). Підсистеми космічних апаратів для систем GPS та ГЛОНАСС. Підсистеми наземного контролю та управління. Підсистема апаратури користувачів.

Орбітальний рух супутника у СРНС. Елементи орбіти супутника: довгота висхідного кута, нахил орбіти, кут перигею, велика піввісь орбіти, ексцентриситет, середня аномалія. Порядок обчислення координат супутника. Інформація про рух супутника. Склад навігаційного повідомлення. Ефемериди і альманах супутника.

Основи теорії супутникового позиціонування. Загальний принцип позиціонування. Метод зворотної просторової лінійної засічки. Поняття псевдовідстані. Фізичні основи позиціонування. Методи позиціонування. Автономний і диференційний методи. Метод відносного позиціонування. Методи супутникових геодезичних вимірювань.

«Галузеве програмування геодезичних задач та ВЕБ-програмування»

Поняття Інтернету, рівні Інтернету. Складові блоки Інтернету. Елементи та синтаксис тегів HTML. Атрибути елементів. Зображення і таблиці в HTML. Конструювання веб-сайта та CSS. Посилання, фрейми, блоки HTML. Каскадні таблиці стилів. Форми. Веб-мови інтерфейсу користувача. W3C стандарти Dynamic HTML. Базові сценарії JavaScript. Основи кодування розширеною мовою розмітки. Архітектура веб-зв'язку та веб-сервіси. Веб-картографування та споріднені технології. Багаторівнева архітектура в ГІС. Клієнтський, середній і серверний рівні. Картографічний веб-сервіс (WMS). Веб-сервіс тайлових карт (WMTS). Веб-сервіс просторових об'єктів (WFS). Веб-сервіс тайлів об'єктів (WFTS). Мови для веб-сервісів, веб-картографування та сховищ просторових даних. Мови для веб-сервісів, веб-картографування та сховищ просторових даних. Географічна мова розмітки (GML). Мова розмітки Google Keyhole (KML). Мова масштабованої векторної графіки (SVG). Об'єктна нотація JavaScript (GeoJSON). Архітектура додатків ESRI для веб-картографування.

«Математична обробка геодезичних вимірів».

Загальні закономірності результатів вимірювань. Властивості вимірів та їх чисельні характеристик. Розподіл результатів вимірювань. Інтегральна та диференціальна функції розподілу. Центр групування вимірів та їх похибок. **Стандартні розподіли вимірів та їх похибок.** Нормальний розподіл. Нормальна крива (дзвоноподібна або крива Гаусса). Рівномірний розподіл. Хі-квадрат розподіл. Розподіл Стьюдента. **Математичне оброблення вимірювань однієї величини.** Оцінка рівноточних вимірювань. Середнє арифметичне. Поняття про

середню квадратичну похибку. Формули Бесселя та Гаусса для визначення середньої квадратичної похибки. **Оцінка нерівноточних вимірювань.** Загальна арифметична середина. Вага окремого вимірювання. Середня квадратична похибка одиниці ваги. **Функції виміряних величин.** Поняття про функціональні та стохастичні зв'язки. Оцінка точності функцій виміряних величин. Вага та розрахунок точності функцій виміряних величин. **Метод найменших квадратів - умова Лежандра-Гаусса.** Складання системи нормальних рівнянь методом Гаусса для невизначених та несумісних систем лінійних рівнянь. Алгоритми переходу від матриці лінійних рівнянь до матриці нормальних рівнянь. **Розв'язування системи нормальних рівнянь методом Гаусса.** Алгоритм отримання розширеної верхньої трикутної матриці елімінаційних рівнянь («прямий хід»). Алгоритм визначення невідомих з розширеної верхньої трикутної матриці елімінаційних рівнянь («зворотній хід»). **Корелатний спосіб вирівнювання геодезичних мереж.** Умовні рівняння поправок в геодезичних мережах. Приведення умовних рівнянь поправок до лінійного виду. Системи лінійних та нормальних рівнянь корелатного способу. **Параметричний спосіб вирівнювання геодезичних мереж.** Рівняння поправок в геодезичних мережах. Вектор необхідних невідомих (параметрів). Вибір вектора параметрів для вирівнювання планових і висотних геодезичних мереж. Приведення параметричних рівнянь поправок до лінійного виду. Системи лінійних та нормальних рівнянь параметричного способу.

«Програмування геодезичних задач»

Delphi. Візуальне проектування програмного інтерфейсу. Алгоритм і програма. Функції компілятора. Типи даних. Прості типи. Константи та змінні. Процедури присвоювання. Математичні функції. Функції перетворення. Процедури та функції. Структури процедури та функції.

«Математична обробка вимірювань»

Методи найменших квадратів. Параметричний спосіб вирівнювання. Види параметричних рівнянь поправок в геодезичних мережах. Розв'язування системи нормальних рівнянь за способом Гаусса. Корелатний спосіб вирівнювання. Види умовних рівнянь поправок в геодезичних мережах

«ГІС і бази даних в картографії»

Дані, інформація та знання. Моделі баз даних. Діаграми класів. Термінологія реляційної моделі: відношення, функціональна залежність, ключі. Нормалізація і денормалізація баз даних. Реалізація відношень один-до-одного (1:1), один-до-багатьох (1:Б) і багато-до-багатьох (Б:Б). Об'єкти та класи об'єктів. Просторові об'єкти та класи просторових об'єктів. Типи даних для атрибутів. З'єднання і зв'язування. Класи відношень. Поведінка бази геоданих. Типи просторових об'єктів і атрибути. Домени. Підтипи. Створення і використання підтипів. Правила зв'язності і відношень. Виконання перевірок користувача. Топологія. Правила топології. Перевірка топології. Топологічні помилки. Мова структурованих запитів. Команди опису даних. Маніпуляція даними: Вибірка (SELECT). Обмеження записів. З'єднання. Сортування. Вставка (INSERT). Оновлення (UPDATE). Вилучення (DELETE).

«Технологія видання карт»

Додрукова підготовка. Сучасне картографічне виробництво. Загальні поняття про видання карт. Укладальницько-оформлювальні роботи при традиційній технології видання карт. Порівняльна схема комп'ютерної та комп'ютерної технології підготовки карт до видання. Комп'ютерні технології підготовки карт до видання. Використання цифрових картографічних матеріалів при підготовці карт до видання. Укладальницько-оформлювальні роботи за комп'ютерною технологією видання карт. Геоінформаційні технології в картографічному виробництві. Представлення картографічної інформації в растровому та векторному вигляді. Фотоформи (ФФ) в поліграфії (основні вимоги до ФФ, класифікація ФФ, перевірка та коректура ФФ). Класифікації друкарського устаткування. Способи друку. Види друку. Обладнання для друку (класифікація машин, принципи роботи). Процеси друку (основні вузли та механізми друкарського обладнання). Післядрукові операції. Оформлення карт, брошуровочно-палітурні роботи.

«Основи землевпорядкування та кадастру»

Теоретичні основи землеустрою. Мета, характер і зміст землеустрою. Основні поняття та визначення системи землеустрою в Україні. Суть, складові та функції системи землеустрою. Склад і види землевпорядних робіт. Поняття та зміст землевпорядного проектування. Землевпорядна документація. Методи землевпорядного проектування. Землевпорядні роботи на загальнодержавному та регіональному рівнях. Землеустрій у системі суспільного виробництва.

Особливості становлення земельного кадастру і його сучасні аспекти. Сутність кадастрового процесу, його основні види і принципи. Досвід розмежування. Межа і обмежуючі факти. Особливості сучасного формування (утворення) земельних ділянок. Регулювання режиму використання земельної ділянки. Право власності на землю. Державне регулювання режиму використання земель і трансформація права власності. Повноваження користування землею. Земельна ділянка як реєстраційна і облікова кадастрова одиниця. Реєстрація земель. Земельно-облікові роботи. Бонітування ґрунтів. Економічна оцінка земель.

«Прикладні інформаційні системи (ГІС в кадастрових системах)»

Кадастровий план і кадастрова карта. Цифрова кадастрова база даних та дані знімання. Межі земельних ділянок. Координатна геометрія (COGO) як комп'ютерна обробка результатів польових (кадастрових) знімачів. Методики обчислень COGO. Теодолітний хід COGO. Похибки теодолітного ходу COGO. Триангуляція і трилатерація. Кадастрове покриття. Варіювання якості та конфліктні виміри. Вимоги до набору даних про ділянки. Вирівнювання. Атрибутивні дані. Пов'язані між собою об'єкти. Топологія. Якість даних. Модель кадастрового покриття ESRI. Плани. Полігони ділянок. Лінії ділянки. Точки повороту меж ділянки. Точки ліній. Опорні пункти.

«Прикладні інформаційні системи (ГІС в моніторингових системах)»

Концепція систем. Загальна характеристика компонентів географічних інформаційних систем. Апаратні засоби, програмне забезпечення, географічні дані, регламент і користувачі. ГІС – парадигма. Географічні об'єкти. Географічні дані. Векторні моделі географічних об'єктів. Поняття граф, просторові відношення, топологія. Топологічне представлення області, суміжності і зв'язності. Формати векторних даних. Растрові моделі географічних об'єктів. Визначення і види растрових моделей. Джерела растрових даних. Матриця комірок. Характеристики растрових моделей. Стиснення растрових даних Триангуляційні моделі географічних об'єктів. Визначення і властивості моделі TIN. Рівняння нормалі до грані трикутника. Засоби моделі TIN для відображення поверхні.

Список рекомендованої літератури

Основна

- Білоус В.В., Боднар С.П., Курач Т.М., Молочко А.М. та ін. Дистанційне зондування з основами фотограмметрії: навч. посібник. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. – 367 с.
- Божок А.П., Барановський В.Д., Білоус В.В. та інші. Топографія з основами геодезії / К: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2010.- 304 с.
- Божок А.П., Молочко А.М., Остроух В.І. Картографія: підручник / К.: ВПЦ «Київський ун-тет», 2008. – 300
- Божок А.П., Молочко А.М., Остроух В.І. Картознавство / К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2014. – 332 с.
- Геодезія / [за заг. ред. проф. С. Г. Могильного і проф. С. П. Войтенка]. – Донецьк, 2003. – 458 с.
- ГІС, бази даних та цифрова картографія / Остроух В.І., Полякова Н.О. - Київ: Київ ЦНТЕІ, 2009. – 40 с.
- Даценко Л. М., Остроух В.І. Основи геоінформаційних систем і технологій: навч. посібник /Л.М.Даценко, В.І.Остроух. – 2013. – 184 с. (гриф МОН України)
- Загальногеографічні карти / Дудун Т. В.- К.: Інститут металофізики ім. Г. В. Курдюмова НАН України. – 2013. – 202 с.
- Картографічне креслення та комп'ютерний дизайн / Тітова С.В., Дудун Т.В., Курач Т.М.- К.: ВГЛ "Обрії", 2012.- 253 с.
- Козаченко Т.І., Пархоменко Г.О., Молочко А.М. Картографічне моделювання. Навчальний посібник. - Вінниця: Антекс-У ЛТД, 1999. - 328 с.
- Лобанов А.Н. Фотограмметрия: Учебник для вузов. 3-е изд., перераб. и доп. М., Недра, 1995. – 453 с.
- Самойленко В.М. Географічні інформаційні системи та технології. – К.: Ніка-центр, 2010. -448 с.
- Самойленко В.М., Даценко Л. М., Діброва І.О. Проектування ГІС: Підручник (англ. і укр.) // В.М. Самойленко, Л. М. Даценко, І.О.Діброва. – К. : ДП «Принт Сервіс», 2015. – 256 с.
- Світличний О.О., Плотницький С.В. Основи геоінформатики. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 295 с.

Сердюков В.М. Фотограмметрия: Учеб.пособие для карт. спец. Ун-тов.- М.: Высш. шк., 1983.- 351 с., ил.

Додаткова

Алиев В.К. Visual Basic. -М: Солон-Р, 2002. - 384 с.

Андрієшин І.М., Сохнич А.Я. Методичні основи оптимізації охорони природи і землекористування - Львів: Українські технології, 1998. - с. 27.

Архангельский А.Я. Приемы программирования в Delphi. Изд. 2-е, перераб. и доп. - М.: ООО «Бином Пресс», 2004. - 848 с: ил.

Асланикашвили А.Ф. Метакартография: Основные проблемы. -Тбилиси, 1974.

Берлянт А.М. Карта - второй язык географии (очерки о картографии). -М., 1985.

Берлянт А.М. Картография и телекоммуникация (аналитический обзор). - М., 1998.

Берлянт А.М. Образ пространства: карта и информация. - М.. 1986.

Берлянт А.М. Теория геоизображений. - М.: ГЕОС, 2006. - 262 с.

Берлянт АМ. Геоинформационное картографирование. - М.: «Астрей», 1997.

Билич Р.С. Васмут А.С. Проектирование и составление карт. -М.,1984.

Божиліна Е.А., Сваткова Т.Г., Чистов СВ. Эколого-географическое картографирование. - С: МГУ им. Ломоносова, 1999. 83 с.

Бондар А.Л., Жупанський ЯЛ., Золовський А.П., Козаченко Т.І. Левицький І.Ю., Молочко А.М., Руденко Л.Г., Пархоменко І.О. Невідкладні завдання розвитку географічної картографії в Україні // Вісн. геодезії та картографії. - 1994. -№2. - С.93-100.

Бочаров М.К. Основы теории проектирования систем картографических знаков. - М., 1966.

Бочаров М.К., Николаев С.А Математико-статистические методы в картографии. - М., 1957.

Геоинформатика / Под ред. В.С. Тикунова. - М.: Издательский центр "Академия", 2005. -480 с.

Геоинформатика. Толковый словарь основных терминов / Под ред. А.М. Берлянта и А.В. Кошкарева. - М.: ГИС-ассоциация, 1999.с

Гофман-Велленгоф Б., Ліхтенеггер Г., Коллінз Д. Глобальна система визначення місцеположення (GPS): теорія і практика. - К., 1995.

Григоренко А.Г., Кюнтцель В.В. и др. Инженерная геодинамика. -Киев, 1992.

ДеМерс М.Н. Географические информационные системы: Основы. - М.: Дата+, 1999. - 490 с.

Досвід зарубіжних країн в створенні земельних реєстраційних систем. Матеріали робочої групи Кабінету Міністрів України з розробки та впровадження національної системи реєстрації землі та іншого нерухомого майна. Київ, 1997.

ДСТУ 2757-94. Картографія. Терміни та визначення. - К.: Держстандарт України, 1994.

Евтеев О.А. Проектирование и составление социально-экономических

карт. - М.: Изд-во МГУ, 1999. - 224 с.

Жолкевський П.Ф. Вимоги до точності і якості картографічної інформації для реєстрації землі і права власності на неї. Науково-технічний збірник «Інженерна геодезія» № 39, Київ, 1998

Жуков В.Т., Сербенюк С.Н., Тикунов В.С. Математико-картографическое моделирование в географии. - М., 1980.

Заруцкая И.П., Красильникова Н.В. Проектирование и составление карт. Карты природы. - М.: Изд-во МГУ, 1989. - 296 с.

Золовский А.П., Маркова Е.Е., Пархоменко Г.О. Картографические исследования проблемы охраны природы. - Киев, 1978.

Информатика. Базовый курс. 2-е издание / Под ред. С.В.Симоновича. - Спб.: Питер, 2005. - 640 с: ил.

Информатика. Компьютерная техника. Компьютерные технологии / Пособие под ред. О.И. Пушкаря. - К.: Издательский центр «Академия», 2001. - 275 с.

Історичне картознавство України: 36. наук, праць. - А.; К.; Нью-Йорк: Вид-во М.П. Коць, 2004.

Комплексные региональные атласы. - М., 1976. Левицкий И.Ю., Пересадько В.А. Методические указания по разработке и использованию структурно-логических моделей для природоохранного картографирования. - Харьков, 1988.

Лютый А.А. Язык карты: сущность, система, функции. - М., 1988.

Магазинщиков Т.П. Земельный кадастр. 2-е вид.-Львів: Вища школа, 1987.

Матросов А.В. и др. MS Office XP: разработка приложений. Под ред. Ф.А.Новикова. - Спб.: БХВ-Петербург, 2003. - 944 с: ил.

Методические указания по компоновке тематических карт / Сост. И.Ю. Аевицкий. - Х.: ХГУ, 1986.

Національний атлас України.- К.: ДНВП "Картографія", 2007. - 440 с.

Новаковский Б.А. Фотограмметрия и дистанционные методы изучения Земли. - М.: Издательство московского университета, 1997. - 206 с., ил.

Новаковський Л.Я., Третьяк А.М. Теоретичні основи сучасного землеустрою// землевпорядний вісник, № 3, 1999. - С. 3-10.

Обиралов А.Н., Гебгарт Л.И., Ильинский Н.Д. и др. Практикум по фотограмметрии и дешифрированию снимков. - М.: Недра, 1990. - 286 с.

Охрана и оптимизация окружающей среды. / Под ред. Лаптева А.А. - Киев: Лыбидь, 1990. - 254 с.

Паламарчук А.М. Общественно-территориальные системы (логико-математическое моделирование). - Киев, 1992.

Разов В.П. Картографические исследования земельных ресурсов -Киев, 1989.

Руденко Л.Г. Картографическое обоснование территориального планирования. - Киев, 1984.

Руденко Л.Г., Бочковская А.И., Горленко И.А. и др. Эколого-географическое картографирование территории (опыт работ, обоснование структуры и содержания атласа). - Киев, 1992.

Руденко Л.Г., Пархоменко Г.О., Молочко А.Н. и др. Картографические исследования природопользования (теория и практика работ). - Киев, 1991.

- Сердюков В.М., Патыченко Г.А., Синельников Д.А. Аэрокосмические методы географических исследований. - К.: Вища шк., 1987. – 223 с.
- Скворцов А.В. Геоинформатика. - Томск: Изд-во Том. ун-та, 2006. - 336 с.
- Смирнов Л.Е. Трехмерное картографирование. - Л., 1982. Староверов В.С. Вища геодезія. - К., 1996.
- Сосса Р.І. Картографування території України. Історія, перспективи, наукові основи. - К.: Наукова думка, 2005.
- Справочник по картографии / А.М. Берлянт, А.В. Гедымин, Ю.Г. Кельнер и др. - М.: Недра, 1988. - 428 с.
- Тикунов В.С. Моделирование в социально-экономической картографии. - М., 1985.
- Топографо-геодезична та картографічна діяльність. Законодавчі та нормативні акти : В 2 ч. - Вінниця: Антекс, 2000. - Ч. 1.
- Топчієв О.Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики. Навчальний посібник. – Одеса: Астропринт, 2005. - 632 с.
- Третяк А.М. Наукові основи землеустрою. Навчальний посібник. - К.: ТОВ-Центр земельної реформи України, 2002. - 342 с.
- Третяк А.М. Управління земельними ресурсами та реєстрація землі в Україні. - К., 1998. - 280 с.
- Україна. Природне середовище та людина: Серія карт. - К., 1993.
- Фаронов В. Delphi 6: учебный курс (+дискета). - СПб.: Питер, 2002. - 512 с.
- Финкельштейн, Еллен. AutoCAD 14.: Пер. з англ. - К.; М; Спб: Діалектика, 1998 - 896 с.
- Хаимов З.С Основы высшей геодезии. - М., 1984.
- Чабанюк В.С. Основні напрямки розвитку геоінформаційних систем у 90-ті роки // Вісн. геодезії та картографії. - 1994. - №2 -С.108-126.
- Шайтура С.В. Геоинформационные системы и методы их создания. - М.: 2000.
- Шевченко В.А. Медико-географическое картографирование территории Украины. - Киев, 1994.
- Ширяев Е. Е. Картографическое отображение, преобразование и анализ геоинформации. - М.. 1984.

Інтернет джерела

- www.data.plus.ru
- www.ecomm.kiev.ua
- www.orga.ua
- www.4tivo.com/inf_teach/1947-uml.-rukovodstvo-polzovatelja
- <http://vingeo.com/Rus/>
- www.giditalglobe.com
- Картографічне креслення та комп'ютерний дизайн. Т.В.Дудун, Т.М.Курач, С.В.Тітова – К., 2011
- Картографічне креслення та комп'ютерна графіка. Т.М.Курач, С.В.Тітова – К., 2010
- Загальногеографічні карти (навчально-методичний посібник). Дудун Т.В. - К., 2012. - 32 с.
- "Часопис картографії". Сайт збірника наукових праць.

Основи картографії в екології (для студентів ННЦ Інститут біології) / С.В. Тітова, Т.В. Дудун. - К., 2015. - 139 с.

Загальногеографічні карти / Т.В. Дудун. - К., 2013. - 202с.

Методичні вказівки до виконання практичних робіт з курсу "Тематичні карти та картографічний метод дослідження. Модуль 1-2 - Тематичні карти та Модуль 3 - Картографічний метод дослідження". Для ОКР "Бакалавр" / С.В.Тітова, С.М.Ткачук. - Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2015. - 40 с.

Метрологія і стандартизація. Навчальний посібник для студентів напрямку геодезія, картографія та землеустрій / Н.О.Полякова - К.: ПП "Фотопрінт", 2015. - 214 с.

Укладачі програми:

д.геогр..н., проф., Даценко Л.М.;

к.геогр.н., проф., Молочко А.М.;

к.геогр.н., доц. Тітова С.В.

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Географічний факультет**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою географічного факультету
від "28" січня 2019 р., протокол №6
Голова Вченої ради географічного
факультету, декан географічного факультету

Я.Б. Олійник

**ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ВИПРОБОВУВАННЯ ПРИ ВСТУПІ
НА ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
У 2019 РОЦІ НА НАВЧАННЯ
ЗА ОСВІТНІМ СТУПЕНЕМ «МАГІСТР»
(денна та заочна форми навчання)**

***ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 24 «СФЕРА ОБСЛУГОВУВАННЯ»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 242 «ТУРИЗМ»***

***ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
«ТУРИЗМ»***

Київ - 2019

Ресурси розвитку туризму

Туризм як суспільне явище. Основні етапи розвитку туризму. Класифікація видів і форм туризму, їх характеристика. Суспільні функції рекреаційної діяльності (медико-біологічні, соціально-культурні, економічні), їх зв'язок з середовищем.

Рекреаційні території та тенденції їх розвитку. Поняття рекреаційної системи та територіальної рекреаційної системи (ТРС). Принципова схема ТРС, характеристика її елементів. Основні властивості ТРС: ієрархічність, різноманітність та типологія, динамічність, еволюція, спеціалізація та універсальність. Поняття туристсько- рекреаційного кластеру.

Поняття про туристсько-рекреаційні ресурси, їх види (бальнеологічні, лісові, природно-заповідного фонду, водні, спелеоресурси, історико- культурні, соціально- економічні та ін.). Типи оцінювання рекреаційних ресурсів: медико-біологічний, психолого-естетичний та технологічний. Показники оцінки туристсько- рекреаційних ресурсів.

Характеристика туристичних ресурсів країн-лідерів на туристичному ринку світу.

Туристсько-рекреаційні ресурси України, їх структура та характеристика. Регіональні відміни в розвитку туризму в Україні. Проблеми туристсько-рекреаційного районування України. Підходи та принципи рекреаційного районування. Основні таксономічні одиниці рекреаційного районування. Основні схеми рекреаційного районування України. Загальна характеристика туристсько- рекреаційних районів України. Характеристика туристичних ресурсів країн-лідерів на туристичному ринку світу.

Список рекомендованої літератури

- Бейдик О.О. Рекреаційні ресурси України. Навч. посібник. К.: Альтерпрес, 2009.
- Большой глоссарий терминов международного туризма / Под ред. М.Б.Биржакова. – С-Пб, 2002. – 704 с.
- Географічна енциклопедія України. В3-х т. - К.: УРЕ, 1988-1993.
- Квартальнов В.А., Романов А.А. Международный туризм: политика развития: Учебное пособие. – М.: Сов. спорт, 1998.
- Курорты: Энциклоп. словарь / Гл. ред. Е.И. Чазов. – М.: Сов. энциклопедия, 1988.
- Любіцева О.О., Бабарицька В.К. Туризмознавство: Вступ до фаху. Підручник. – К.: ВПЦ Київський університет, 2008.
- Любіцева О.О. Панкова Є.В., Стафійчук В.І. Туристичні ресурси України. –К.: Альтерпрес, 2007.
- Миرونенко Н.С., Твердохлебов И.Т. Рекреационная география. – М.: Изд-во МГУ, 1981.
10. Стафійчук В.І., Малиновська О.Ю. Туристичне країнознавство: Туристичні ресурси світу. Навч. посібник. – К.: Альтерпрес, 2008.
11. Стафійчук В.І. Рекреалогія. – К.: Альтерпрес, 2008. 12. Теоретические основы рекреационной географии. / Отв. ред. В.С. Преображенский. - М.: Наука, 1975.

13. Устименко Л., Афанасьев І. Історія туризму. Навч. Посібник. – К.: Альтерпрес, 2005. – 319 с.

Організація і економіка туристичної діяльності

Індустрія туризму: поняття про індустрію туризму як міжгалузевий комплекс із задоволення потреб туриста. Структура індустрії туризму: організаційно-управлінська, функціонально-галузєва, територіально-господарська, її елементи. Рівні організації індустрії туризму: глобальний (міжнародний), національний, регіональний, місцевий.

Сутність та особливості підприємницької діяльності в туризмі. Туроператори і турагенти: специфіка діяльності на ринку туристичних послуг.

Тур як ринковий продукт туристичної діяльності. Класифікація турів. Етапи проектування турів та проектна документація. Види маршрутів. Організаційно-технічне забезпечення турів. Туристичні формальності (паспортні, візові, митні, прикордонні, валютні, санітарно-епідеміологічні).

Контрактне оформлення операцій по організації турів. Основні види контрактів у сфері туризму. Розрахунки ціни туру та формування його ринкової ціни. Особливості оподаткування діяльності туристичної компанії. Фінансові взаєморозрахунки між партнерами при реалізації турів.

Процес управління туристичним підприємством та його організаційна структура. Управлінський аналіз діяльності підприємств туризму. Персонал: його класифікація та структура. Продуктивність, мотивація та оплата праці. Ресурси туристичного підприємства. Види діяльності та нормативно-правові засади діяльності туристичних фірм. Фінансово-економічні результати та ефективність діяльності туристичного підприємства. Особливості та функції ціни на туристичні послуги. Фактори диференціації цін на ринку послуг міжнародного туризму. Джерела формування та напрями використання доходу туристичного підприємства.

Список рекомендованої літератури

Бабарицька В.К., Малиновська О.Ю. Менеджмент туризму. Туроперейтинг. Понятійно-термінологічні основи, сервісне забезпечення тур продукту. Навч. посібник. – К.: Альтерпрес, 2004. – 288 с.

Биржаков М.Б. Введение в туризм. – М.-С-Пб., 2001.

Карпова Г.А. Экономика современного туризма. – С-Пб.: ИД «Герда», 2002. Любіцева О.О. Методика розробки турів. - К.: Альтерпрес.

Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти). Навч. посібник. – К.: Альтерпрес, 2003. – 436 с.

Любіцева О.О., Бабарицька В.К. Туризмознавство: Вступ до фаху. Підручник. – К.: ВПЦ Київський університет, 2008.

Соболева Е.А. Фінансово-економічний аналіз деятельности

туристической фирмы – М.: Финансы и статистика, 1999.

Туристичне країнознавство: Країни-лідери туризму. – К.: Альтерпрес, 2007.

Технології туристичної діяльності

Гостинність як система, її структура, класифікація закладів гостинності. Основні та додаткові послуги гостинності.

Засоби розміщення, їх класифікації. Стандартизація та сертифікація готельних послуг. Технологія обслуговування туристів в готелях. Форми організації готельного бізнесу. Готельні мережі. Ціноутворення на готельні послуги. Показники діяльності готельного підприємства. Взаємодія готельного та туристичного бізнесу. Маркетинг готельних послуг. Сутність менеджменту гостинності, його методи і прийоми. Сучасний стан світового готельного бізнесу. Регіональні моделі гостинності (європейська, американська, азійська). Готельне господарство України: етапи його розвитку, сучасний стан та регіональні особливості.

Особливості обслуговування туристів на курортах. Підходи до класифікації курортів. Географія санаторно-курортних закладів України та їх місткість. Бальнеологічні, кліматичні та гірськолижні курорти. Географія лікування окремих хвороб на курортах України.

Санаторно-оздоровчі заклади України (будинки відпочинку з лікуванням, водолікарні, бази відпочинку, дитячі оздоровчі табори та інше). Історія формування курортного господарства світу. Роль і значення лікувально-оздоровчого туризму для деяких держав світу. Особливості організації курортного господарства в них. Загальна характеристика найрозвинутіших курортних систем країн світу.

Послуги харчування в туризмі. Типи підприємств харчування. Сутність, роль та функції ресторанної справи як складової сфери послуг. Класифікація ресторанних закладів. Кейтерінг. Організація виробництва у ресторанах, оперативне планування та технологічна документація. Призначення, принципи складання та види меню. Національні особливості харчування. Організація обслуговування туристів в ресторані, в номерах готелю та у транспорті. Менеджмент ресторанної сфери та основи раціональної організації праці.

Основи екскурсійної теорії. Поняття, ознаки та сутність екскурсії як складової турпродукту. Класифікація екскурсій. Екскурсійні об'єкти. Структура екскурсій. Показ і розповідь в екскурсії, їх особливості та співвідношення. Екскурсійний метод пізнання. Організація підготовки інноваційного екскурсійного продукту. Етапи розробки екскурсій. Контрольний та індивідуальний тексти, технологічна картка екскурсії. Методика проведення екскурсій. Особливості підготовки та проведення екскурсій різної тематики та для різних категорій туристів. Професійні якості екскурсовода.

Історія розвитку екскурсійної справи в Україні. Основи правового регулювання екскурсійної діяльності в Україні. Правовий статус екскурсовода. Організація підприємництва в сфері надання екскурсійних послуг. Маркетинг у сфері екскурсійного обслуговування. Ціна і ціноутворення в туризмі та

екскурсійному обслуговуванні.

Організація перевезення туристів. Правове регулювання транспортних перевезень туристів. Авіаперевезення. Залізничні перевезення. Організація автобусних турів. Водні перевезення. Типологія круїзів та круїзних маршрутів. Основні круїзні регіони. Перевезення іншими видами транспорту.

Поняття «вільного часу», його структура та аспекти. Дозвілля і проблеми його ефективного використання. Місце і роль дозвілля в індустрії туризму. Види та форми дозвілля. Типи підприємств сфери дозвілля. Особливості їх використання для обслуговування туристів. Організація розважальних програм у туризмі. Анімація.

Список рекомендованої літератури

Агафонова Л. Туризм, готельний та ресторанний бізнес. Навч. посібник. К.: Знання України, 2002. – 358с.

Аріон О.В. Організація транспортного обслуговування туристів. Навч. посібник. – К.: Альтерпрес, 2008. – 192с.

Архипов В.В. Організація ресторанного господарства. Навч. посібник. – К.: ЦУЛ; Фірма «Інокс», 2007. – 280с.

Бабарицька В.К., Малиновська О.Ю. Менеджмент туризму. Туроперейтинг. Понятійно-термінологічні основи, сервісне забезпечення тур продукту. Навч. посібник. – К.: Альтерпрес, 2004. – 288с.

Бабарицька В.К., Короткова А.Я., Малиновська О.Ю. Екскурсознавство та музеєзнавство. Навч. посібник. – К.: Альтерпрес, 2007. – 464с.

Байлик С.И. Гостиничное хозяйство. Организация, управление, обслуживание. Учебное пособие. – К.: Дакор, 2008. – 288с.

Емельянов Б.В. Экскурсоведение. Учебник. – М., 2004. – 216с.

Лук'янова Л.Г., Дорошенко Т.Т., Мініч І.М. Уніфіковані технології готельних послуг. Навч. посібник / За ред. В.К.Федорченка. – К.: Вища школа, 2001. 237 с.

Любщева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти). Навч. посібник. – К.: Альтерпрес, 2003. – 436с.

Сокол Т. Організація обслуговування в готелях і туристичних комплексах. Навч. посібник. – К.: Альтерпрес, 2006.

Уокер Дж.Р. Введение в гостеприимство. Учебник. – М.: ЮНИТИ,

Маркетинг та менеджмент туризму

Маркетинг туризму: зміст, поняття, сутність. Види маркетингу.

Маркетингові аспекти розробки турів (дослідження попиту та пропозиції, аналіз ринку). Стратегія і менеджмент обслуговування туристів під час туру. Просування і збут туру. Реклама та PR-технології як маркетинговий інструмент. Збутові механізми.

Середовище ринкової діяльності: зовнішнє та внутрішнє середовище. Етапи аналізу маркетингового середовища в туризмі. Види маркетингових стратегій в туризмі. Елементи планування маркетингової діяльності. Планування стратегічної поведінки турпідприємства. Життєвий цикл товару/послуги та структура маркетингових заходів для кожного етапу.

Елементи комунікаційної системи турпідприємства. Ефективність маркетингових комунікацій в туризмі.

Сегментація світового ринку туристичних послуг. Критерії сегментації світового ринку. Структура маркетингового дослідження зарубіжних ринків. Критерії оцінки зарубіжного ринку.

Сутність та зміст менеджменту туризму. Еволюція менеджменту туризму. Система управління розвитком туризму та державна туристична політика. Інноваційна модель у контексті формування концепцій інноваційного розвитку туризму. Основні напрями інноваційного розвитку туризму в Україні (на прикладі будь-якого туристсько-рекреаційного району). Функції, принципи і методи менеджменту в туризмі. Ефективний менеджмент – управління орієнтоване на клієнта.

Список рекомендованої літератури

Бабарицька В.К., Малиновська О.Ю. Менеджмент туризму. Туроперейтинг. Понятійно-термінологічні основи, сервісне забезпечення тур продукту. Навч. посібник. – К.: Альтерпрес, 2004. – 288с.

Бикташева Д.Л., Гиевая Л.П., Данова Т.С. Менеджмент в туризме: Учебн. пособие. – М., 2007.

Володькин М.Ф. Стратегический менеджмент. – К.,2002.

Котлер Ф. Маркетинг. Гостеприимство и туризм. – М.,2000.

Любіцева О.О., Бабарицька В.К. Туризмознавство: Вступ до фаху. Підручник. – К.: ВПЦ Київський університет,2008.

Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти). Навч. посібник. – К.: Альтерпрес, 2003. – 436с.

Новиков В.С. Менеджмент в туризме. Учебн. пособие – М., 2006.

Укладачі програми:

д.г.н., проф. Любіцева О.О.;

к.г.н., доц.. Стафійчук В.І.

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Географічний факультет**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою географічного факультету
від "28" січня 2019 р., протокол №6
Голова Вченої ради географічного
факультету, декан географічного факультету

Я.Б. Олійник

**ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ВИПРОБОВУВАННЯ ПРИ ВСТУПІ
НА ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
У 2019 РОЦІ НА НАВЧАННЯ
ЗА ОСВІТНІМ СТУПЕНЕМ «МАГІСТР»
(денна форма навчання)**

***ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 24 «СФЕРА ОБСЛУГОВУВАННЯ»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 242 «ТУРИЗМ»***

***ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
«ТУРИЗМ»***

(МОВА НАВЧАННЯ РОСІЙСЬКА)

Київ - 2019

Ресурси розвитку туризму

Туризм як общественне явлення. Основні етапи розвитку туризму. Класифікація видів і форм туризму, їх характеристика. Общественні функції рекреаційної діяльності (медико-біологічні, соціально-культурні, економічні), їх зв'язь со середой.

Рекреаційні території і тенденції їх розвитку. Поняття рекреаційної системи і територіальної рекреаційної системи (ТРС). Принципіальна схема ТРС, характеристика її елементів. Основні властивості ТРС: ієрархічність, різноманітність і типологія, динамічність, еволюція, спеціалізація і універсальність. Поняття туристсько-рекреаційного кластера.

Поняття о туристсько-рекреаційних ресурсах, їх види (бальнеологічні, лісові, природно-заповідного фонду, водні, спелеоресурси, історико-культурні, соціально-економічні і др.). Типи оцінювання рекреаційних ресурсів: медико-біологічний, психолого-естетичний і технологічний. Показателі оцінки туристсько-рекреаційних ресурсів.

Характеристика туристических ресурсів країн-лідерів на туристическому ринку світа.

Туристсько-рекреаційні ресурси України, їх структура і характеристика. Регіональні відмінності в розвитку туризму в Україні. Проблеми туристсько-рекреаційного районування України. Підходи і принципи рекреаційного районування. Основні таксономічні одиниці рекреаційного районування. Основні схеми рекреаційного районування України. Загальна характеристика туристсько-рекреаційних районів України. Характеристика туристических ресурсів країн-лідерів на туристическому ринку світа.

Список рекомендованої літератури

Бейдик О.О. Рекреаційні ресурси України. Навч. посібник. – К.: Альтерпрес, 2009.

Бейдик О.О. Суспільно-географічні особливості ресурсно- рекреаційного потенціалу Півдня України (на прикладі Херсонської та Запорізької областей). Зб. наукових праць. – Херсон, 2013.

Бейдик О.О., Сировець С.Ю., Тагієва А.Ф. Аналіз рекреаційно-туристських ресурсів Південно-Західної Азії /Географія та туризм: Наук. зб. – К.: Альфа-ПК, 2014. – Вип. 30.

Бейдик О.О., Ільїн Л.В., Малофєєва О.В. Особливості ресурсно-рекреаційного потенціалу Півдня України/ Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, 2014.- №11.

Большой глоссарий терминов международного туризма / Под ред. М.Б.Биржакова. – СПб., 2002. – 704 с.

Географічна енциклопедія України. В 3-х т. - К.: УРЕ, 1988-1993.

Курорты: Энциклоп. словарь / Гл. ред. Е.И. Чазов. – М.: Сов. энциклопедия, 1988.

Любіцева О.О., Бабарицька В.К. Туризмознавство: Вступ до фаху. Підручник. – К.: ВПЦ Київський університет, 2008.

Любіцева О.О. Панкова Є.В., Стафійчук В.І. Туристичні ресурси України. – К.: Альтерпрес, 2007.

10. Мироненко Н.С., Твердохлебов И.Т. Рекреационная география. – М.: Изд-во МГУ, 1981.

11. Стафійчук В.І., Малиновська О.Ю. Туристичне країнознавство: Туристичні ресурси світу. Навч. посібник. – К.: Альтерпрес, 2008.

Стафійчук В.І. Рекреалогія. – К.: Альтерпрес, 2008.

13. Стафійчук В.І., Короткова А.Я. Місце Західної Європи на туристичному ринку світу/ Київський національний університет культури і мистецтв (КНУКіМ), «Гостинність, сервіс, туризм: досвід, проблеми, інновації», Київ, 2014 .

14. Теоретические основы рекреационной географии. / Отв. ред. В.С. Преображенский. - М.: Наука, 1975.

15. Шпарага Т.І., Лазарук І.А. Оцінка туристсько-рекреаційної привабливості замкових комплексів Волинської та Рівненської областей/ Географія та туризм: Наук. зб. – К.: Альфа-ПК, 2015. – Вип.33.

16. Шпарага Т.І., Козлик О.М. Туризм у Королівстві Норвегія Геополітика і екогеодинаміка регіонів: Науч. журнал. – Симферополь, 2014. - Вып. 2. – Т. 10.

Stafiichuk V.I., Kiptenko V., Koroma N., Regional geography discourse in — Geography and Tourism journal during 2007-2014. Geography and Tourism: Scientific journal – 2014. – Issue 29

Организация и экономика туристической деятельности

Индустрия туризма: понятие об индустрии туризма как межотраслевом комплексе по удовлетворению потребностей туриста. Структура индустрии туризма: организационно-управленческая, функционально-отраслевая, территориально-хозяйственная, ее элементы. Уровни организации индустрии туризма: глобальный (международный), национальный, региональный, местный.

Сущность и особенности предпринимательской деятельности в туризме. Туроператоры и турагенты: специфика деятельности на рынке туристических услуг.

Тур как рыночный продукт туристической деятельности. Классификация туров. Этапы проектирования туров и проектная документация. Виды маршрутов. Организационно-техническое обеспечение туров. Туристические формальности (паспортные, визовые, таможенные, пограничные, валютные, санитарно-эпидемиологические).

Контрактное оформление операций по организации туров. Основные виды контрактов в сфере туризма. Расчеты цены тура и формирования его рыночной цены. Особенности налогообложения деятельности туристической компании. Финансовые взаиморасчеты между партнерами при реализации туров.

Процесс управления туристическим предприятием и его организационная структура. Управленческий анализ деятельности предприятий туризма.

Персонал: его классификация и структура. Производительность, мотивация и оплата труда. Ресурсы туристического предприятия. Виды деятельности и нормативно-правовые основы деятельности туристических фирм. Финансово-экономические результаты и эффективность деятельности туристического предприятия. Особенности и функции цены на туристические услуги. Факторы дифференциации цен на рынке услуг международного туризма. Источники формирования и направления использования дохода туристического предприятия.

Список рекомендованої літератури

Бабарицька В.К., Малиновська О.Ю. Менеджмент туризму. Туроперейтинг. Понятійно-термінологічні основи, сервісне забезпечення тур продукту. Навч. посібник. – К.: Альтерпрес, 2004. – 288с.

Вишневська О.О., Парфіненко А.Ю., Сідоров В.І. Туристичне країнознавство: підручник /О.О.Вишневська, А.Ю.Парфіненко, В.І.Сідоров.-Х.: ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2011.-594с.

Любіцева О.О. Методика розробки турів. Навч. посібник. – К.: Альтерпрес, 2008

Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти). Навч. посібник. – К.: Альтерпрес, 2011. – 436с.

Любіцева О.О., Бабарицька В.К. Туризмознавство: Вступ до фаху. Підручник. – К.: ВПЦ Київський університет, 2008.

Малиновська О.Ю. Нетрадиційні види туризму: специфіка організації та географія подорожей// Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Перспективи розвитку туристичної індустрії в Україні: регіональні аспекти», – Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2015.

Матвієнко Н.М., Озеранська Г.О. Туристична політика та програми розвитку туризму в Нідерландах Часопис картографії: Збірник наукових праць. – К.: КНУ ім. Тараса Шевченка, 2014. – Вип. 10.

Парфіненко А.Ю., Сідоров В.І., Любіцева О.О. Туристичне країнознавство: Підручник /— 2-ге вид., переробл. і доповн. — К.: Знання, 2015.

Парфіненко, Любіцева О.О. Туристична політика зарубіжних країн: підручник /кол.авт. - Х.: ХНУ ім. В.Н.Каразіна, 2015.

Сенин В. С. Организация международного туризма - М: Финансы и статистика, 2003.

Технологии туристической деятельности

Гостеприимство как система, ее структура, классификация заведений гостеприимства. Основные и дополнительные услуги гостеприимства.

Средства размещения, их классификация. Стандартизация и сертификация гостиничных услуг. Технология обслуживания туристов в гостиницах. Формы организации гостиничного бизнеса. Гостиничные сети. Ценообразование на гостиничные услуги. Показатели деятельности гостиничного предприятия. Взаимодействие гостиничного и туристического бизнеса. Маркетинг гостиничных услуг. Сущность менеджмента гостеприимства, его

методы и приемы. Современное состояние мирового гостиничного бизнеса. Региональные модели гостеприимства (европейская, американская, азиатская). Гостиничное хозяйство Украины: этапы его развития, современное состояние и региональные особенности.

Особенности обслуживания туристов на курортах. Подходы к классификации курортов. География санаторно-курортных заведений Украины и их вместимость. Бальнеологические, климатические и горнолыжные курорты. География лечения отдельных болезней на курортах Украины.

Санаторно-оздоровительные учреждения Украины (дома отдыха с лечением, водолечебницы, базы отдыха, детские оздоровительные лагеря и т.д.). История формирования курортного хозяйства мира. Роль и значение лечебно-оздоровительного туризма для некоторых стран мира. Особенности организации курортного хозяйства в них. Общая характеристика самых развитых курортных систем стран мира.

Услуги питания в туризме. Типы предприятий питания. Сущность, роль и функции ресторанного дела как составляющей сферы услуг. Классификация ресторанных заведений. Кейтеринг. Организация производства в ресторанах, оперативное планирование и технологическая документация. Назначение, принципы составления и виды меню. Национальные особенности питания. Организация обслуживания туристов в ресторане, в номерах и в транспорте. Менеджмент ресторанной сферы и основы рациональной организации труда.

Основы экскурсионной теории. Понятие и сущность экскурсии как составляющей турпродукта. Классификация экскурсий. Экскурсионные объекты. Структура экскурсий. Показ и рассказ в экскурсии, их особенности и соотношение. Экскурсионный метод познания. Организация подготовки инновационного экскурсионного продукта. Этапы разработки экскурсий. Контрольный и индивидуальный тексты, технологическая карта экскурсии.

Методика проведения экскурсий. Особенности подготовки и проведения экскурсий различной тематики и для различных категорий туристов. Профессиональные качества экскурсовода.

История развития экскурсионного дела в Украине. Основы правового регулирования экскурсионной деятельности в Украине. Правовой статус экскурсовода. Организация предпринимательства в сфере оказания экскурсионных услуг. Маркетинг в сфере экскурсионного обслуживания. Цена и ценообразование в туризме и экскурсионном обслуживании.

Организация перевозки туристов. Правовое регулирование транспортных перевозок туристов. Авиаперевозки. Железнодорожные перевозки. Организация автобусных туров. Водные перевозки. Типология круизов и круизных маршрутов. Основные круизные регионы. Перевозки другими видами транспорта.

Понятие «свободного времени», его структура и аспекты. Досуг и проблемы его эффективного использования. Место и роль досуга в индустрии туризма. Виды и формы досуга. Типы предприятий сферы досуга. Особенности их использования для обслуживания туристов. Организация развлекательных программ в туризме.

Список рекомендованої літератури

Агафонова Л. Туризм, готельний та ресторанный бізнес. Навч. посібник. – К.: Знання України, 2002. – 358с.

Арїон О.В. Організація транспортного обслуговування туристів. Навч. посібник. – К.: Альтерпрес, 2008. – 192с.

Архипов В.В. Організація ресторанного господарства. Навч. посібник. – К.: ЦУЛ; Фірма «Інокс», 2007. – 280с.

Бабарицька В.К., Короткова А.Я., Малиновська О.Ю. Екскурсознавство та музеєзнавство. Навч. посібник. – К.: Альтерпрес, 2007. – 464с.

Байлик С.И. Гостиничное хозяйство. Организация, управление, обслуживание. Учебное пособие. – К.: Дакор, 2008. – 288с.

Емельянов Б.В. Экскурсоведение. Учебник. – М., 2004. – 216с.

Лук'янова Л.Г., Дорошенко Т.Т., Мініч І.М. Уніфіковані технології готельних послуг. Навч. посібник / За ред. В.К.Федорченка. – К.: Вища школа, 2001. – 237 с.

Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти). Навч. посібник. – К.: Альтерпрес, 2011. – 436с.

Сокол Т. Організація обслуговування в готелях і туристичних комплексах. Навч. посібник. – К.: Альтерпрес, 2006.

Шляхтина Л.М., Фомин С.В. Основы музейного дела. – С-Пб., 2000.

Поширення та стратегії розвитку готелів міжнародних мереж у світі та Україні Трансформація національних моделей економічного розвитку в умовах глобалізації: Міжнар. наук. - прак. конф., - Київ, 2013.

Александрова А. Ю. Структура туристского рынка: Учеб/ пособие для вузов. М.: Соло-Пресс, 2002.

Маркетинг и менеджмент туризма

Маркетинг туризма: содержание, понятие, сущность. Виды маркетинга. Маркетинговые аспекты разработки туров (исследование спроса и предложения, анализ рынка). Стратегия и менеджмент обслуживания туристов во время тура. Продвижение и сбыт тура. Реклама и PR-технологии как маркетинговый инструмент. Сбытовые механизмы.

Среда рыночной деятельности: внешняя и внутренняя среда. Этапы анализа маркетинговой среды в туризме. Виды маркетинговых стратегий в туризме. Элементы планирования маркетинговой деятельности. Планирование стратегического поведения турпредприятия. Жизненный цикл товара / услуги и структура маркетинговых мероприятий для каждого этапа. Элементы коммуникационной системы турпредприятия. Эффективность маркетинговых коммуникаций в туризме. Сегментация мирового рынка туристических услуг. Критерии сегментации мирового рынка. Структура маркетингового исследования зарубежных рынков. Критерии оценки зарубежного рынка.

Сущность и содержание менеджмента туризма. Эволюция менеджмента туризма. Система управления развитием туризма и государственная туристическая политика. Инновационная модель в контексте формирования концепций инновационного развития туризма. Основные направления инновационного развития туризма в Украине (на примере любого туристско-

рекреационного району). Функции, принципы и методы менеджмента в туризме. Эффективный менеджмент - управление ориентированное на клиента.

Список рекомендованої літератури

Бикташева Д.Л., Гиевая Л.П., Данова Т.С. Менеджмент в туризме: Учебн. пособие. – М., 2007.

Ісаєнко В.М., Ніколаєв К.Д., Бабікова К.О., Білявський Г.О., Смирнов І.Г. Стратегія сталого розвитку (туристична галузь)

Навчальний посібник. - К.: Видавництво Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, 2014.

Котлер Ф. Маркетинг. Гостеприимство и туризм. – М., 2000.

Любіцева О.О., Бабарицька В.К. Туризмознавство: Вступ до фаху. Підручник. – К.: ВПЦ Київський університет, 2008.

Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти). Навч. посібник. – К.: Альтерпрес, 2011 – 436с.

Новиков В.С. Менеджмент в туризме. Учебн. пособие – М., 2006.

Кириллов А.Т., Волкова Л.А. Маркетинг в туризме. - СПб.: Изд-во СПбГУ, 1996.

Smyrnov I.G. Geomarketing aspects of sustainable tourism (on example of National Nature Park –Synevur) Часопис соціально-економічної географії: Вип.18 (1). Харків., 2015

Smyrnov I.G. Marketing mix of sustainable tourism: case of the National Nature Park –Synevur, in: A new role of marketing and communication technologies in business and society: local and global aspects / Ed. by Y.S. Larina,

O.O. Romanenko. USA, St. Louis, Missouri: Publishing House Science and Innovation Center, Ltd., 2015.

Укладачі програми:

д.геогр.н., проф. Любіцева О.О.;

к.геогр.н., доц. Стафійчук В.І.

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Географічний факультет**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою географічного факультету
від "28" січня 2019 р., протокол №6
Голова Вченої ради географічного
факультету, декан географічного факультету

Я.Б. Олійник

**ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ВИПРОБОВУВАННЯ ПРИ ВСТУПІ
НА ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
У 2019 РОЦІ НА НАВЧАННЯ
ЗА ОСВІТНІМ СТУПЕНЕМ «МАГІСТР»**

***ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 24 «СФЕРА ОБСЛУГОВУВАННЯ»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 242 «ТУРИЗМ»***

***ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
«ТУРИЗМ»***

(МОВА НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКА)

***KNOWLEDGE BRANCH 24 «SERVICE SECTOR»
SPECIALTY 242 «TOURISM»***

Education and training programme «TOURISM»

Kyiv – 2019

Resources for tourism development

Tourism as a social phenomenon. Key stages of tourism evolution. Classification of types and forms of tourism, their characteristics. Social functions of recreation activities (medical and biological, social and cultural, economic), their interrelation with the environment.

Recreation territories and trends of their development. Рекреаційні території та тенденції їх розвитку. The concept of a recreational system and a territorial recreational system (TRS). The basic scheme of the TPC, the characteristic of its elements. The key features of TRS: hierarchy, diversity and typology, dynamism, evolution, specialization and universality. The concept of a tourist-recreational cluster.

The concept of tourism and recreation resources, their types (balneological, forest, nature reserve fund, water, speleologic, historical and cultural, socio-economic, etc.). Types of evaluation of recreational resources: medical-biological, psychological and aesthetic, and technological. Indicators of tourism and recreation resources assessment.

Characteristics of tourism resources of the leading countries leading the world tourism market.

Tourism and recreation resources of Ukraine, their structure and characteristics. Regional differentiation of tourism development in Ukraine. Problems of tourism and recreation zoning in Ukraine. Approaches and principles of recreational zoning. Basic taxonomic units of recreational zoning. The basic schemes of recreational zoning of Ukraine. General characteristics of tourism and recreation areas of Ukraine. Characteristics of tourism resources of the countries leading the world market.

Bibliography

Бейдик О.О. Рекреаційні ресурси України. Навч. посібник. К.: Альтерпрес, 2009. Большой глоссарий терминов международного туризма / Под ред. М.Б. Биржакова. - С-Пб, 2002. - 704 с.

Географічна енциклопедія України. ВЗ-х т. - К.: УРЕ, 1988-1993.
Квартальнов В.А., Романов А.А. Международный туризм: политика развития: Учебное пособие. - М.: Сов. спорт, 1998.

Курорты: Энциклоп. словарь / Гл. ред. Е.И. Чазов. - М.: Сов. энциклопедия, 1988.

Любіцева О.О., Бабарицька В.К. Туризмознавство: Вступ до фаху. Підручник. - К.: ВПЦ Київський університет, 2008.

Любіцева О.О. Панкова Є.В., Стафійчук В.І. Туристичні ресурси України. -К.: Альтерпрес, 2007.

Мироненко Н.С., Твердохлебов И.Т. Рекреационная география. - М.: Изд-во МГУ, 1981.

Стафійчук В.І., Малиновська О.Ю. Туристичне країнознавство: Туристичні ресурси світу. Навч. посібник. - К.: Альтерпрес, 2008.

Стафійчук В.І. Рекреалогія. - К.: Альтерпрес, 2008. 12. Теоретические основы рекреационной географии. / Отв. ред. В.С. Преображенский. - М.: Наука, 1975.

Устименко Л., Афанасьев І. Історія туризму. Навч. Посібник. - К.: Альтерпрес, 2005. - 319 с.

Organization and economy of tourism activity

Tourism industry: the concept of the tourism industry as an interbranch complex to meet the needs of the tourist. The structure of the tourism industry: organizational-managerial, functional-branch, territorial-economic, its elements. Levels of organization of the tourism industry: global (international), national, regional, local.

The essence and features of entrepreneurial activity in tourism. Tour operators and travel agents: the specificity of their activities on the tourism market.

Tour as a product on tourism market. Classification of tours. Stages of tours' designing and project documentation. Types of routes. Organizational and technical support of tours. Tourist formalities (passport, visa, customs, frontier, currency, sanitary and epidemiology, etc.).

Contracts on operations for the tour organization. The main types of contracts in tourism. Calculation of the tour price and the formation of its market price. Taxation in the tourism business. Financial settlements between partners in tours' sales.

The management of enterprise in tourism and its organizational structure. Analysis of tourism enterprises management. Personnel: its classification and structure. Productivity, motivation and remuneration. Resources of the tourist enterprise. Types of activities and legislative basis of travel companies activities. Financial and economic results and the efficiency of the enterprises in tourism. Features and functions of the travel services price. Factors of price differentiation in the market of international tourism services. Sources of formation and directions of using the income of a tourist enterprise.

Bibliography

Бабарицька В.К., Малиновська О.Ю. Менеджмент туризму. Туроперейтинг. Понятійно-термінологічні основи, сервісне забезпечення тур продукту. Навч. посібник. - К.: Альтерпрес, 2004. - 288 с.

Биржаков М.Б. Введение в туризм. - М.-С-Пб., 2001.

Карпова Г.А. Экономика современного туризма. - С-Пб.: ИД «Герда», 2002.
Любіцева О.О. Методика розробки турів. - К.: Альтерпрес.

Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти). Навч. посібник. - К.: Альтерпрес, 2003. - 436 с.

Любіцева О.О., Бабарицька В.К. Туризмознавство: Вступ до фаху.

Підручник. - К.: ВПЦ Київський університет, 2008.

Соболева Е.А. Финансово-экономический анализ деятельности туристической фирмы - М.: Финансы и статистика, 1999.

Туристичне країнознавство: Країни-лідери туризму. - К.: Альтерпрес, 2007.

Technologies in tourism

Hospitality sector as a system, its structure, classification of hospitality establishments. Basic and additional hospitality services.

Accommodation entities, their classification. Standardization and certification of hotel services. Technology of tourists' services in hotels. Forms of hotel business

organization. Hotel chains. Pricing for hotel services. Indicators of the hotel business activities. Interaction between hotel and tourist business. Marketing of hotel services. The essence of hospitality management, its methods and tools. Current trends of hotel business development in the world. Regional models of hospitality (European, American, Asian). Hotel industry of Ukraine: stages of its development, modern state and regional features.

Specificity of tourists' services at resorts. Approaches to the classification of resorts. Geography of sanatorium and resorts of Ukraine and their capacity. Balneological, climatic and ski resorts. Geography of diseases treatment in Ukrainian resorts.

Sanatorium and health institutions of Ukraine (rest homes with treatment, water treatment centers, recreation centers, children's health camps, etc.). The history of the resorts development in the world. The role of healing and health tourism for some countries of the world; features of the organization of the resort. General characteristics of the most developed resort systems of the world.

Catering services in tourism. Types of catering. Trends of catering development. Classification of restaurant facilities. Catering. Organization of production in restaurants, operational planning and technological documentation. Principles of assembly and types of menus. National nutrition peculiarities. Organization of tourist services in restaurants, hotel rooms and transport means. Management of the organizational sphere and the basis of rational labor organization.

Basics of excursion theory. Concepts, features and essence of excursion as a component of tourism product. Classification of excursions. Excursion objects. Structure of excursions. Demonstration and narrative in the tour, their features and relationships. Sightseeing method of cognition. Organization of the preparation of an innovative excursion product. Stages of development of excursions. Control and individual texts, a technological excursion card. Method of guided tours. Features of preparation and conducting of excursions of various subjects and for various categories of tourists. Professional qualities of the guide.

History of excursion business development in Ukraine. Fundamentals of legal regulation of excursion activities in Ukraine. Legal status of the guide. Organization of entrepreneurship in the field of providing excursion services. Marketing in the field of excursion service. Price and pricing in tourism and excursions services.

Organization of transportation in tourism. Legal regulation of transportation of tourists. Air freight Railway transportation. Organization of bus tours. Water transportation. Typology of cruises and cruise routes. Major cruise regions. Transportation by other modes of transport.

The concept of "free time", its structure and aspects. Leisure and problems of its effective use. Place and role of leisure in the tourism industry. Types and forms of leisure. Types of leisure services businesses. Features of their use to serve tourists. Organization of entertaining programs in tourism. Animation.

Bibliography

Агафонова Л. Туризм, готельний та ресторанний бізнес. Навч. посібник. К.: Знання України, 2002. - 358с.

Арїон О.В. Організація транспортного обслуговування туристів. Навч.

посібник. - К.: Альтерпрес, 2008. - 192с.

Архипов В.В. Організація ресторанного господарства. Навч. посібник. - К.: ЦУЛ; Фірма «Інокс», 2007. - 280с.

Бабарицька В.К., Малиновська О.Ю. Менеджмент туризму. Туроперейтинг. Понятійно-термінологічні основи, сервісне забезпечення тур продукту. Навч. посібник. - К.: Альтерпрес, 2004. - 288с.

Бабарицька В.К., Короткова А.Я., Малиновська О.Ю. Екскурсознавство та музеєзнавство. Навч. посібник. - К.: Альтерпрес, 2007. - 464с.

Байлик С.И. Гостиничное хозяйство. Организация, управление, обслуживание. Учебное пособие. - К.: Дакор, 2008. - 288с.

Емельянов Б.В. Экскурсоведение. Учебник. - М., 2004. - 216с.

Лук'янова Л.Г., Дорошенко Т.Т., Мініч І.М. Уніфіковані технології готельних послуг. Навч. посібник / За ред. В.К.Федорченка. - К.: Вища школа, 2001. 237 с.

Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти). Навч. посібник. - К.: Альтерпрес, 2003. - 436с.

Сокол Т. Організація обслуговування в готелях і туристичних комплексах. Навч. посібник. - К.: Альтерпрес, 2006.

Уокер Дж.Р. Введение в гостеприимство. Учебник. - М.: ЮНИТИ.

Marketing and management in tourism

Tourism Marketing: content, concepts, essence. Types of marketing. Marketing aspects of the tours' development (research on supply and demand, market analysis). Strategy and management of tourist services during the tour. Promotion and marketing tour. Advertising and PR-technology as a marketing tool. Sales mechanisms.

The market environment: external and internal environment. Stages of analysis of the marketing environment in tourism. Types of marketing strategies in tourism. Elements of marketing planning. Strategic behavior planning of tour companies. Life cycle of the product / services and the structure of marketing activities per each stage.

Elements of the communication system of the company in tourism. The marketing communications efficiency in tourism.

Segmentation of the world market of tourist services. Criteria for segmentation of the world market. The structure of marketing research of foreign markets. Criteria for assessing the foreign market.

The essence and content of tourism management. Evolution of tourism management. System of tourism regulation and public tourism policy. Innovative model in the context of concepts of innovative tourism development. The main directions of innovative tourism development in Ukraine (for example, any tourism and recreation segment). Functions, principles and methods of management in tourism. Effective management - customer-focused management.

Bibliography

Бабарицька В.К., Малиновська О.Ю. Менеджмент туризму. Туроперейтинг. Понятійно-термінологічні основи, сервісне забезпечення тур продукту. Навч. посібник. - К.: Альтерпрес, 2004. - 288с.

Бикташева Д.Л., Гиевая Л.П., Данова Т.С. Менеджмент в туризме: Учебн. пособие. - М., 2007.

Володькин М.Ф. Стратегический менеджмент. - К.,2002.

Котлер Ф. Маркетинг. Гостеприимство и туризм. - М.,2000.

Любіцева О.О., Бабарицька В.К. Туризмознавство: Вступ до фаху. Підручник. - К.: ВПЦ Київський університет,2008.

Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти). Навч. посібник. - К.: Альтерпрес, 2003. - 436с.

Новиков В.С. Менеджмент в туризме. Учебн. пособие - М., 2006.

Укладачі програми:

д.геогр.н., проф. Любіцева О.О.;

к.геогр.н., доц. Стафійчук В.І.